

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВНИЧИХ НАУК
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Магістерська робота

освітній ступінь - магістр

на тему: «КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ
ВПЛИВОМ (СТАТТЯ 369-2 КК УКРАЇНИ)»

“CRIMINAL LIABILITY FOR ABUSE OF INFLUENCE
(ARTICLE 369-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)”

Виконав:

студент 2-го року навчання,
спеціальність 081 Право
Загола Захар Миколайович
zakhar.zahola@ukma.edu.ua

Керівник: Горох Олексій Петрович

доктор юридичних наук
доцент кафедри кримінального та
кримінального процесуального права

Рецензент _____

Магістерська робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«__» _____ 20__р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ 369-2 КК УКРАЇНИ	10
1.1. Соціальна зумовленість кримінальної заборони «зловживання впливом» ..	10
1.2. Історична ретроспектива кримінальної відповідальності за зловживання впливом.....	16
1.3. Іноземний досвід регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом	22
1.4. Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ 369-2 КК України	32
2.1. Об'єкт зловживання впливом	33
2.2. Предмет, мета та засіб злочину кримінального правопорушення	36
2.3. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення	39
2.4. Суб'єкт кримінального правопорушення	45
2.5. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення	52
2.6. Висновки до другого розділу	53
РОЗДІЛ 3. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ У ВИПАДКУ СПІВВІДНОШЕННІ З ІНШИМИ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ	56
3.1. Кваліфікація зловживання впливом за ст. 369-2 КК у співвідношенні зі ст. ст. 354, 368, 369, 368-3, 368-4 КК.....	56
3.2. Кваліфікація зловживання удаваним впливом ч. 2 ст. 369-2 КК у співвідношенні з шахрайством ст. 190 КК.....	68
3.3. Кваліфікація «поєднане з вимаганням» ч. 3 ст. 369-2 КК у співвідношенні з вимаганням за ст. 189 КК.....	74
3.4. Торгівля впливом в проекті нового кримінального кодексу України.....	78
3.5. Висновки до третього розділу	79
ВИСНОВОКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	105

**Декларація
академічної доброчесності**

Я, Загола Захар Миколайович, студент 2-го року навчання магістерської програми за спеціальністю «Право» факультету правничих наук НАУКМА, підтверджую, що написана мною магістерська робота на тему «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом (стаття 369-2 КК України) відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень передбачених п. 3.1. Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти НАУКМА, зі змістом якої я ознайомлений.

07.05.2024

Загола З. М.

Перелік умовних скорочень

Group of States against Corruption	- GRECO;
United Nations Office on Drugs and Crime (Управління ООН з наркотиків і злочинності)	- UNDOC
Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією	- конвенція РЄ;
Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції	- конвенція ООН;
Неправомірна вигода	- НВ;
Уповноважена особа на виконання функцій держави та місцевого самоврядування	- уповноважена особа.

ВСТУП

Принцип юридичної визначеності є складовою верховенства права. Чіткість підстав, цілей і змісту нормативних приписів є одними із вимог дотримання вищезгаданого принципу. Особливо тоді, коли дія закону спрямована на пряму щодо людини [53, с. 53].

У ст. 369-2 КК України «зловживання впливом» з дотриманням даного принципу не вийшло одразу з назви. Як виявляється під такою назвою, зовсім не мається на увазі, що саме діяння «зловживання впливом» буде караним, карається попередня «домовленість» сторін з подальшим передаванням НВ щодо здійснення впливу на особу, яка уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Невідповідність назви статті та караної поведінки є не однією з вад кримінального регулювання феномену «зловживання впливом», або ж як воно іменується у міжнародних текстах «trading in influence» (торгівля впливом).

Кримінальне регулювання явища націлене на декілька груп. Перша група, на бенефіціарів корупційного діяння. Це такі особи, які на пряму не вступають в спілкування з представником держави або місцевого самоврядування, вони – «поза кадром», усю «грязну» роботу робить особа, якій було передано НВ.

Друга група, так званих «рішал», які отримують НВ від бенефіціарів. Небезпечність таких осіб є очевидною для держави, адже вони уже вкоренилися в системі, обросли знайомствами з людьми, які ухвалюють рішення, стали їхніми друзями, кумами, тобто обросили дружніми та родинними стосунками, разом ведуть «бізнес», працюють на одній роботі тощо.

Традиційна корупційна діяльність, де підкупується службова особа, переважно розглядається через модель між принципалом та агентом, де головним чинником є рішення індивідів. Дана модель полягає в тому, що інтереси принципала (той, хто надає НВ) та агента (той, хто отримує НВ) розходяться, наявна інформаційна асиметрія в сторону агента. Агент володіє більшою інформацією і може надати користь принципалу, враховуючи усі трансакційні витрати [123, с. 207]. Але, одним із головних витрат для принципала є наступне: витрати пошуку

агента, який може ухвалити рішення, переговори, зустрічі, подарунки, пошук підходів, ризик бути пійманим, витрати на контроль дій агента, пошук нового агента у разі відмови тощо [123, с. 220].

У випадку зловживання впливом, то більшість витрат бере на себе «торговець впливом». У пояснювальній записці Конвенції РЄ проти корупції у параграфі 65 вказується, що необхідність криміналізації такого явища як зловживання впливом є дотягнутися до ближнього кола уповноважених осіб на виконання спеціальних повноважень (політичних чи державних), які вирішили скористатися своїм близьким соціальним становищем з «впливовими» чиновниками. Конвенція використовує навіть спеціальний термін для визначення цього явища «фонова корупція». Метою криміналізації є забезпечення прозорості, неупередженості прийняття рішень уповноважених осіб [122].

Навроцький В.О., досліджуючи кримінальну відповідальність за зловживання впливом, розподіляє учасників кримінального правопорушення на наступні ролі:

Особа_1 – здійснює підкуп Особи_2 задля отримання певного результату від Особи_3.

Особа_2 – отримує від Особа_1 неправомірну вигоду, а взамін пропонує використати свій вплив на Особу_3 задля досягнення поставленого результату. Таку особу можна назвати обережно «посередником».

Особа_3 – уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Особа_3 не бере участі в угоді між Особою_1 та Особою_2, може навіть не знати про будь-які домовленості. У цьому як вважає автор є відмінність між злочином «зловживання впливом» та класичним «хабарництвом», де на службову особу безпосередньо здійснюється корупційний вплив [35, с. 169].

Частково, вище прозвучали небезпеки явища «зловживання впливом». Так як «зловживання впливом» є проявом корупції, то необхідно виділити причини, чому ж варто боротися з проявами корупції, зокрема і з даним злочином.

Серед причин можна виділити наступні три. Перша, це підтримка доброчесності в суспільстві, а доброчесність державних службовців вселяє довіру

громадян в дієздатність системи та підтримує єдність в суспільстві, забезпечуючи рівність громадян перед законом. Зловживання впливом підриває комунікацію людей одне з одним, вселяє певні внутрішні образи, що одні грають за правилами, а інші – ні. Друга, забезпечення ефективності державного апарату. Держава будується на ієрархічній системі, де кожен елемент діє відповідно до написаних правил. А корупція підриває механізми управління державою та й загалом систему виконання своїх функцій. Зловживання впливом створює паралельний апарат, який за певну плату вирішує бажані питання. Третє, корупція порушує принцип конкуренції на вільному ринку. Корупція призводить до неправильному розподілу ресурсів держави на публічних торгах та сприяє збагаченню тих, хто цього не заслуговує [127, с. 891–892]. Криміналізації зловживання впливом виходить за рамки хабарництва, має на меті охопити середовище в якому діють корупціонери [119, с. 3].

Одним із чудових пояснень чим небезпечне явище зловживання впливом було надане суддями ВАКС: *«Колегія суддів має переконання, що такий злочин як «Зловживання впливом», враховуючи мету з виявлення прихованої корупції, має найбільш корозійний вплив у суспільстві, оскільки створює уявлення у пересічного громадянина наскрізної корумпованості всіх державних органів»* [6].

Метою даної роботи є:

- 1) Дослідити історію кримінальної відповідальності за зловживання (торгівлі) впливом у КК України, визначати, як змінювався текст статті, дослідити дію норми в часі;
- 2) Дослідити соціальну зумовленість криміналізації зловживання впливом, яка необхідність в наявності статті в кримінальному законі;
- 3) Проаналізувати міжнародні-правові акти, висновки міжнародних організацій у частині регулювання зловживання (торгівлі) впливом;
- 4) Дослідити іноземний досвід регулювання зловживання (торгівлі) впливом, виділити позитивний та негативний досвід;

- 5) Проаналізувати склад кримінального правопорушення за ст. 369-2 КК України та визначити основні підходи щодо тлумачення основних елементів складу кримінального правопорушення;
- 6) Виділити проблемні питання щодо кваліфікації зловживання впливом ст. 369-2 КК України у співвідношенні з іншими статтями КК України та надати рекомендації щодо кваліфікації:
1. Нормами, які передбачають відповідальність за «традиційне» хабарництво 354, 368, 369, 368-3, 368-4 КК України;
 2. Кваліфікація зловживання удаваним впливом у співвідношенні з шахрайством ст. 190 КК України;
 3. Кваліфікація зловживання впливом поєднано з вимагання у співвідношенні з вимагання ст. 189 КК України.

Об'єктом дослідження, кримінальна відповідальність за зловживання впливом (стаття 369-2 КК України).

Предметом виступає: норми КК України, які встановлюють кримінальну відповідальність за зловживання впливом.

Дослідженням кримінальної відповідальності за торгівлю (зловживання) висвітлювалося в публікації вчених як і українських, наприклад, таких як Дудорова О.О., Киричка В.М., які присвятив темі численні публікації, Навроцький В.О., Ярмиш Н.М., Задоя К.П., Дюрдю В.І., Хавронюк М.І, Третьяков Д.А., Тютігіна В.І., Мішури М.В., та інші. Тема досліджувалася в дисертаційних публікаціях, як Андрієшина В.В., Кочерової М.В, Бондаренка О.С.

Методологія дослідження:

1. Порівняльно-правовий метод полягає в дослідженні вітчизняного законодавства, іноземного досвіду регулювання феномену «зловживання впливом».
2. Використання аналітичного методу, синтезу ст. 369-2 КК України, необхідне для виділення основних елементів складу злочину для подальшого їх дослідження.

3. Формально-юридичний метод: аналіз об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони злочину за ст. 369-2 КК України в площині права.
4. Системно-структурний: дозволяє дослідити місце ст. 369-2 КК України та розмежувати з іншими кримінальними правопорушеннями.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ 369-2 КК УКРАЇНИ

1.1. Соціальна зумовленість кримінальної заборони «зловживання впливом»

Сучасний кримінальний кодекс виділяє два діяння, та кваліфікуючу ознаку ч. 2 за статтею 369-2 КК України

Перша частина.

«Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [46].

Друга частина, діяння які вчиняються особою, яка погоджується на пропозиції іншої сторони або ж сама виступає ініціатором корупційної угоди.

«Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання такої вигоди» [46].

Пасивне зловживання впливом має більшу караність з боку держави, ніж активне. Якщо ініціатор здійснює діяння передбачені частиною другою і поєднує з вимаганням, такі дії є кваліфікуючою ознакою, і відповідальність – найсуворіша.

Досліджуючи соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за зловживання впливом Кочерова Н.В., розглядала це через аналіз загальносоціальних та кримінально-правових факторів. Загальносоціальні фактори полягають в політиці держави на основі соціального сприйняття людьми навколишніх явищ та його потреб та необхідності створення правового захисту прав та інтересів самого ж соціуму [36, с. 28–29].

Відповідно до ЗУ «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 політика держави щодо запобігання корупції дає відчутні результати, зменшився відсоток тих, хто стикається з корупцією, Україна

покращила індекс сприйняття корупції Transparency International, за 2023 рік Україна має 36 балів, позитивна динаміка уже спостерігається протягом 10 років. Проте, це тільки означає, що попереду ще багато роботи. Одним із принципів затвердженої стратегії є забезпечення невідворотності відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин. Невідворотність покарання досягається завдяки чіткій та ясній нормі кримінального закону, що унеможливить подвійного трактування та маніпуляцій [87].

Соціальні опитування у 2023 році Transparency International Ukraine за підтримки Проекту USAID свідчать, що основними проблемами громадяни вбачають за даними листопада 2023 року: 1-е місце – збройна агресія РФ проти України (96%); 2-ге - корупція (88%). Негативним проявом є те, що проблеми корупції турбують українців більше порівняно з даними опитування в березні 2023 року на 11% (у березні показник був 77%)[116].

Вплив корупції на протидію збройній агресії є вкрай негативним для держави яка веде оборонну війну, адже серед проблем описаних в антикорупційній стратегії є:

«Закупівля товарів, робіт і послуг оборонного призначення здійснюється в умовах надмірного режиму засекречування та має низький рівень конкурентності, що сприяє зловживанням та необґрунтованим витратам бюджетних коштів»[87].

А тому наявність даної статті є повністю виправданим, адже вона направлена на протидію корупції та покаранню найближчого кола зацікавлених осіб в корупційних правопорушеннях.

У науковому середовищі, як вказує Кочерова Н.В, під кримінально-правовими факторами кримінальної відповідальності зумовлюються ступенем суспільної небезпечності, стан нормативно правового регулювання та можливість впливу на діяння кримінально-правовими заходами[36, с. 37].

Суспільна безпека крим. прав. спричиняє шкоду відносинам, які охороняються кримінальним законом. Як говорить Кочерова Н.В., що при вчиненні зловживання впливом, шкода може завдаватися багатьом, зокрема державному

апарату, органам місцевого самоврядування, правосуддю, об'єднань громадян, авторитету держави, інтересам окремих громадян тощо [36, с. 41]. Суспільна небезпека зловживання впливом різниться від форми здійснення зловживання впливом, законодавець вирізняє такі діяння як злочин:

ч. 1 ст. 369-2 КК, активна форма, то відповідальність передбачається за ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, від 17 000 грн (17*1000) до 68 000 грн (17*4000) або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

ч. 2 ст. 369-2 КК, пасивна форма – злочин невеликої тяжкості; від 34 000 грн (17*2000) до 93 500 грн (17*5500) або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

ч. 3 ст. 369-2 КК, пасивна форма поєднана з вимагання – злочин тяжкий, караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна.

Нормативний фактор полягає в тому, що при вчиненні кримінального правопорушення зловживання впливом постягається на встановлений порядок роботи уповноважених осіб на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, визначені у п 1, пп. "а" п. 2 ч. 1 ст. 3 ЗУ "Про запобігання корупції", а також службові особи, визначені у ч.4 ст. 18 КК. Порядок роботи вищезгаданих осіб встановлюється іншими нормативно-правовими актами, зокрема: ст. 19 Конституції України, де вказується:

«органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України»[33].

Стаття 126 КУ стверджує: *«вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється»* [33]. ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» у статті 48 вказує: *«суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання»* [93]. Стаття 131-1 КУ говорить, *«Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом»*[33]. Це в свою чергу відсилає до спеціального ЗУ «Про прокуратуру» до п. 3 ч. 1 ст. 16, де гарантією

незалежності прокурора є *«забороною незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора»*[91]; Стаття 131-2 КУ, що *«засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом»*[33]. З проаналізованих нормативних джерел можна стверджувати, що здійснення неправомірного впливу на рішення уповноважених осіб є проявом втручання в їхню незалежність. У кримінальному законі існують спеціальні статті, які передбачають відповідальність за здійснення впливу на вищезгаданих осіб та інших, зокрема такі: ст. 343 КК – втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця, ст. 376 КК – Втручання у діяльність державного діяча, ст. 344 КК – Втручання в діяльність судових органів, ст. 397 КК – Втручання в діяльність захисника чи представника особи[46]. Проте, згідно зі статистикою, вищезгадані статті майже не задіюються, і засуджених за 2023 рік низька кількість, на противагу ст. 369-2 КК де, засуджених налічується більше сотні[28].

Законодавець встановлює відповідальність не тільки за незаконний вплив на таких осіб, але передбачає відповідальність за попередній етап, домовленість осіб, щодо здійснення впливу. Подібна практика є позитивною для законодавця, адже негативні наслідки у вигляді ухвалення упередженого рішення є великими і потребують його подальшої корекції. Крім того, стаття 369-2 КК передбачає значно ширше регулювання, по-перше, кримінальним караним є і вплив на основі дружніх або родинних відносин; по-друге, ухвалене рішення не завжди має бути незаконним.

З огляду на таку суворість правового регулювання може здатися, що будь-який вплив через посередника є кримінально караним на державного чиновника чи місцевого самоврядування. Постає логічне запитання, чи можливо взагалі впливати на прийняття рішень уповноваженими особами? Необхідно дослідити, як правове регулювання «зловживання впливом» різниться від реалізації прав людиною на участь в державному та місцевому управлінні.

Така діяльність можна здійснювати через інститут лобіювання, який активно впроваджується Україною. 23 лютого 2024 року було ухвалено Закон України «Про лобіювання» № 3606-IX.

У Законі надається визначення:

«лобіювання - діяльність, що здійснюється з метою впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання в комерційних інтересах бенефіціара (за винагороду, що отримується прямо або опосередковано, та/або з оплатою фактичних витрат, необхідних для її здійснення) або у власних комерційних інтересах особи та стосується предмета лобіювання». Об'єктом лобіювання, тобто на тих осіб на яких можна здійснювати вплив є суб'єкт правотворчої діяльності та суб'єкт правотворчої ініціативи[89].

Перелік осіб, які підпадають під визначення суб'єкт правотворчої діяльності та суб'єкт правотворчої ініціативи викладений в ч. 2 та ч. 3 ст. 4 ЗУ «Про правотворчу діяльність», це посадові особи та інші суб'єкти, які наділені повноваженнями щодо прийняття (видання) нормативно-правових актів (перелік визначений) та/або правом вносити на розгляд для подальшого прийняття НПА. У вищезгаданому законі згадується категорія заінтересованих осіб, на яких буде впливати даний НПА. [90] Отже для реалізації права на участь, заінтересовані особи можуть впливати на суб'єктів правотворчої ініціативи та діяльності для ухвалення для них рішення.

Відповідно до ЗУ «Про запобігання корупції» такі посадові особи відносяться і до тих осіб, на яких здійснювати неправомірний вплив заборонено. Це такі особи: народні депутати України та депутати міських, сільських та селищних рад.

Правове регулювання лобіювання та зловживання впливом пересікається в сфері правотворчості щодо суб'єктів, які уповноважені здійснення такої діяльності. Визначення лобіювання схоже на склад кримінального правопорушення «зловживання впливом».

Дослідники рекомендують розмежовувати за ознакою законність (легітимність). Лобізм – це законне (легальне) діяння, яке відповідає законодавству. Отримана винагорода лобістом не вважається неправомірною вигодою у зв'язку із тим, що такі кошти отримані на законних підставах, суб'єкт лобіювання

zareєстрований у реєстрі добросовісності, уклав договір з бенефіціаром лобіювання та здійснив інші дії, які від нього вимагає закон [115, с. 203].

Як вказує Bratvold Gry у своїй роботі аналізуючи Норвезьке правове регулювання зловживання впливом у співвідношенні з лобізмом, стверджує, що основний акцент полягає не в тому, чи вплив є неналежним, а в тому чи отримана перевага є неналежною. Саме це і є межею, що відрізняє лобізм та «торгівлю впливом». Автор наводить приклад, що якщо торговець відкрито говорить, які інтереси він представляє та що бажає отримати, то такий вплив не можна назвати «неналежним», а тому не є обов'язковим, а ось перевагу, яку отримав торговець може бути «неналежною». Автор вбачає загрозу дотримання принципів верховенства права у регулюванні таких явищ як «лобізм» та «торгівлю впливом». Дослідниця вважає, що це досить проблематично регулювати дані явища через такі розмитті поняття «improper influence» або «undue advantage», надаючи органам влади на власний розсуд тлумачити відповідно до моралі суспільства дані поняття [119, с. 5].

У випадку, якщо особа незареєстрована як лобіст відповідно до законодавства, його дії можуть підпадати під ст. 369-2 КК з огляду на ч. 5 ст. 10 ЗУ «Про лобіювання».

Наведений приклад яскраво демонструє складність правового регулювання феномену «зловживання впливом». З аналізованої судової практики можна зробити висновок, що кримінально караним діянням є передача коштів «посередникам», які обіцяють вплинути на певних осіб з відверто незаконною метою, як ухвалення необхідного рішення в суді, перекваліфікація на різних стадіях кримінального провадження та подібні.

Усе вищезгадане формує систему, де стаття 369-2 КК України, яка передбачає відповідальність за зловживання впливом, логічно вписується в правову систему, забезпечуючи незалежності прийняття рішень уповноважених на це осіб. Дана стаття, як стверджує Кочерова Н.В. відповідає КУ та є юридичною гарантією реалізацією конституційних прав громадян [36, с. 42].

Щодо можливості впливу на діяння кримінально-правовими заходами можна процитувати окрему думку судді Конституційного Суду України Первомайський О.О., що кримінальна відповідальність є *ultima ratio* у боротьбі з корупцією. А ефективне запобігання корупції потребує всеосяжний та комплексний підхід, а не вибіркового щодо переслідування окремих осіб в окремих кримінальних провадженнях [60]. Тобто кримінальна відповідальність має застосовуватися до найбільш кричущих форм поведінки, які посягають на діяльність держави та її авторитету.

1.2. Історична ретроспектива кримінальної відповідальності за зловживання впливом

Розглянемо історичний шлях криміналізації зловживання впливом. Адже даний процес відображає складність імплементації міжнародних рекомендацій в національне законодавство, суперечності щодо тексту та підбору понять.

Більшість науковців виділяють періоди розвитку кримінального права, яке діяло на території України, починаючи функціонуванням першої держави на території України Київською Русі та закінчуючи сучасною українською державою [1, с. 28]. Протягом усіх періодів розвитку кримінального права спеціальна стаття, яка б передбачала відповідальність за корупційне правопорушення «зловживання (торгівля) впливом» не передбачалося [1, с. 27–51].

Кримінальний кодекс України від 1960 року не містив норми, яка передбачала відповідальність за зловживання владою [47]. Як зазначають В.О. Заросило, та В.В. Гладкий, що погляд законотворця в радянському союзі та країнах колишнього СРСР на прояви корупції був вузький і зводився лише до однієї форми – одержання хабаря. Кримінальна відповідальність передбачалася за діяння «супутні» з хабарництвом: посередництво у хабарництві та провокацію [17, с. 125].

«Зловживання (торгівля) впливом» не згадувалося і в першій редакції Кримінального кодексу України від 2001 року. Своє перше відображення даний

феномен знайшов тільки в 2011 році, а поява відбулася одразу у двох статтях, спершу у ст. 369-1 [45], згодом у ст. 369-2 [44].

Зауважмо, що кримінальна відповідальність за зловживання впливом існувала і до імплементації в ст. 369-1 або 369-2 КК. Такі дії охоплювалися статтями 368 та 369 КК України (отримання та давання хабаря). І як стверджує Навроцький В.О., що виділення окремою нормою в кримінальному кодексі регулювання «зловживання впливом» не запроваджувала відповідальність за такі дії, а встановлювало спеціальну статтю. Так як санкція першого тексту в 2011 році була менш сувора, ніж та, яка передбачалося за вищезгаданими статтями, а тому закон має зворотною дію, то злочини, які охоплювалися поняттям «зловживанням впливом» перекваліфіковувалися на статтю 369-1 спершу, а згодом на статтю 369-2 КК України [35, с. 168].

Підхід до кваліфікації «зловживання впливом» як традиційне хабарництво підтверджується і постановою Пленуму ВСУ № 5 від 26.04.2002 «Про судову практику у справах про хабарництво», де в 2 пункті згадується:

«Відповідальність за одержання хабара настає лише за умови, що службова особа одержала його за виконання чи невиконання таких дій, ..., або таких, які вона не уповноважена була вчинювати, але до вчинення яких іншими службовими особами могла вжити заходів завдяки своєму службовому становищу» [92].

Проте в цьому випадку, відповідальність наставала тільки для службових осіб. Тому зауважимо, що на сучасному етапі, суб'єктом злочину може бути не тільки службова особа або особа наділена спеціальними повноваженнями, а й особа, яка заявляє, що має вплив і вона може вирішити бажане питання, а отже, будь-яка особа.

Дискусії щодо необхідності криміналізації зловживання впливом в окрему статтю в кримінальному законі розпочалися із початком підписання міжнародних договорів та рухом України щодо гармонізації законодавства з міжнародними стандартами [24, с. 241]. Першим документом, на який варто звернути увагу це Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. Стаття 18 Конвенції рекомендує визнати кримінальне правопорушення зловживання впливом (Trading in influence), якщо він вчинений умисно:

- a) обіцянка, пропозиція або надання державній посадовій особі чи будь-якій іншій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги, щоб ця посадова особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації чи державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги для ініціатора таких дій чи будь-якої іншої особи;*
- b) вимагання або прийняття державною посадовою особою чи будь-якою іншою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої себе чи для іншої особи, щоб ця особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації або державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги.[32]*

Конвенція не зобов'язує Держав-учасниць криміналізувати торгівлю впливом. Сучасний текст статті є майже прямим запозиченням із конвенції з деякими особливостями.

Наступним міжнародним документом Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи від 27.01.1999. Документ рекомендує від держав вжити заходи щодо встановлення кримінальної відповідальності щодо корупційних правопорушень, зокрема і «зловживання (торгівлю) впливом» (стаття 12 Trading in influence).

умисне вчинення обіцяння, пропонування чи надання прямо або опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-якій особі, яка заявляє чи підтверджує, що вона може за винагороду зловживати впливом на прийняття рішень будь-якою особою, згаданю у статтях 2, 4-6 і 9-11 (особи, які наділені повноваженнями від держави або місцевого самоврядування), незалежно від того, чи така неправомірна перевага призначена для неї особисто чи для іншої особи, а також вимагання, одержання або прийняття пропозиції чи обіцянки надання такої переваги у винагороду за такий вплив незалежно від того, чи такий вплив дійсно здійснюється, чи призводить до бажаного результату[38].

Як відмічає Дудоров О.О., що Україна запозичала норму з Конвенції РЄ, адже як і в українському законодавстві, так і в міжнародному тексті не згадується, що бажане рішення має обов'язково бути неправомірним. А тому тут можна говорити, що щодо Конвенції РЄ норма узгоджується, а щодо іншої, Конвенції ООН, виконана із запасом [21, с. 405].

Прямою рекомендацією щодо криміналізації зловживання впливом було закріплено в Стамбульському плані дій з боротьби проти корупції для

Азербайджану, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизської Республіки, рф, Таджикистану та України від 21 січня 2004 року. У пунктах 6 параграфу II «Законодавство та криміналізація корупції» надаються рекомендації України «криміналізувати хабарництво через посередника; розмежувати порушення пропозиції/прохання та вимагання хабара; криміналізувати зловживання (торгівлю) впливом. У плані рекомендувалося розглянути питання посилення відповідальності за хабарництво [95].

Ще одним важливим документами для вивчення є оцінюючі звіти від Group of States against Corruption (GRECO), а саме щодо «зловживання впливом» це звіт за третій раунд оцінювання від 30.11.2011 року щодо України. GRECO вітало внесені зміни в 2011 році, якими криміналізували «зловживання впливом» в законодавстві. Наголошувало у пунктах 61, що Україна майже повністю імплементувала статтю 12 Конвенції Ради Європи та робить позитивні кроки в запобіганні корупції. Проте надавала рекомендації щодо необхідних змін у пункті 76 (рекомендація ii, iv, vii), які у більшості були взяті до уваги [124]. Рекомендації GRECO будуть опорою та головним орієнтиром для подальших корекцій тексту статті 369-2 КК України.

Стаття 369² КК України не перша спроба криміналізації явища «зловживання впливом» у кримінальному законі. Вперше, зловживання впливом з'являється в редакції кримінального кодексу у 01.01.2011 році згідно із Законом України №1508-VI від 11.06.2009 у статті 369¹ КК України, існування статті протривало тільки 4 дні, аж до 05.01.2011 [84].

Зміни вносилися лише до ст. 369-1 КК України, проте ніяких редакцій ст. 368 не вносилося, і це на думку Лушук Н., звузило зміст статті 368, яка фактично припинила охоплювати мету використання свого професійного становища для впливу на інших службових осіб. На думку науковця ст. 369-1 КК України стала спеціальною щодо ст. 368 КК України у частині одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення уповноваженою особою. [50, с. 127].

При ухваленні змін до кримінального кодексу до редакції статті 369-1 було багато зауважень, зокрема від Головного юридичного управління ВРУ, яке стверджувало:

«ухвалення положень про відповідальність за зловживання впливом по суті лише дублює уже наявну відповідальність посередників між зацікавленими особами та службовими щодо одержання неправомірної вигоди при вирішенні питань (лобізм, кумівство, інша форма впливу тощо)», а крім того встановлювалася значно менша санкція, ніж санкція за традиційне хабарництво (ст. 368 та ст. 369 КК України) [27].

Суперечності відбувалися і щодо назви статті «зловживання впливом». Перша редакція законопроекту взагалі передбачала іншу назву, а саме «Торгівля впливом». Перший проект закону №212 про внесення змін до КК України передбачав назву статті 369¹ «Торгівля впливом», до речі в цьому ж законопроекті «неправомірна вигода» звучала як «неправомірні блага (переваги, пільги, послуги)». Проект законопроекту декілька разів змінював номер і в 2009 році назва статті змінилася на «Зловживання впливом», а «неправомірні блага» стали «неправомірною вигодою». Дюрдь В.І. вважає, що схилилися до того, що переклади Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Конвенції ООН проти корупції зазначена стаття завжди перекладається як «зловживання впливом», окрім цього і офіційні російські переклади містили «зловживання впливом» [24], с. 243].

На це ж звертає увагу і Дудоров О.О., що в конвенціях найменування статті різняться з назвою в українському перекладі, буквальный переклад: «Торгівля впливом» [20, с. 536]

Уже 5 січня 2011 року стаття 369-1 КК України втратила чинність згідно з законом № 2808-VI від 21.12.2010. Уже через півроку 1 липня 2011 року криміналізація «зловживання впливом» закріплюється в статті 369-2 КК України згідно з законом України від 07.04.2011 №3207-VI. Текст статті 369-2 КК України був майже ідентичний з текстом статті 369-1 КК України.

У 2013 році було доповнено об'єктивну сторону, неправомірна вигода, яка передається особі, як винагорода за здійснення впливу, не обов'язково повинна передаватися напряму а може передаватися і третій особі [85], окрім цього

посилювалися відповідальність: як санкція запроваджувалася спеціальна конфіскація, збільшувалися штрафи та строки відбуття покарання [86].

Внести такі зміни рекомендувалися звітом GRECO у рекомендації IV у пункті 76 [121], а в комплаєнс звіті GRECO відзначило, що ця вимога є виконаною у параграфі 27 [124].

У травні 2014 року стаття отримала диспозицію, яка існує і до сьогодні. Тепер кримінальна відповідальність встановлювалася і за такі дії, як обіцянка чи прохання надання неправомірної вигоди [83]. Такі зміни були сприйняті Головним юридичним управлінням з критикою. Діяння передбачені в статті не є закінченим злочином, а тому встановлення кримінальної відповідальності за прохання чи обіцянку не узгоджується з інститутом готування до злочину [15].

Зміни були продиктовані вимогами GRECO та згодом були відзначені в параграфах 15 у другому комплаєнс звіті, що «обіцянка» та «прохання» знайшли своє втілення у кримінальному законі [124].

Подальші зміни стосувалися: виключення із санкції згадку про спеціальну конфіскацію та внесення даного інституту в загальну частину, збільшення штрафів за зловживання впливом [46]. 04 березня 2020 року Законом України № 524-ІХ було виправлено проблемну примітку до статті 369-2 КК щодо відсилки до нечинного закону, та доповнено "виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [82].

Стаття 369² КК України зазнало значних змін, варто проаналізувати дію кримінального закону в часі. Дане дослідження провів Лащук Н., де було зроблено наступні висновки:

- 1) Найменш суворе покарання передбачалося статтею 369² КК України в редакції від 01.08.2011 року. Закон діє у період 01.08.2011 по 17.05.2013 і має зворотну дію щодо діяння одержання незаконної винагороди за зловживання впливом, адже відповідальність не диверсифікується відповідно до розміру неправомірної вигоди.
- 2) Наступні зміни, які відбувалися щодо зміну покарання, на стан, коли Лащук Н., досліджував дане питання, і на сьогодні, лише посилювалися, а

тому вчинене діяння передбачається редакцією статті, яка діяла, на момент вчинення кримінального правопорушення [50, с. 128–129].

1.3. Іноземний досвід регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом

Відповідальність за зловживання впливом передбачена у багатьох країнах континентальної Європи. Орієнтиром для криміналізації такого явища є вищезгадані дві конвенції, одна ООН, друга Ради Європи. А правильність та відповідність імплементації оцінює GRECO та надає рекомендації щодо покращення законодавства.

Розглянемо досвід провідних країн континентальної Європи: Францію, Федеративну Республіку Німеччину, Нідерланди.

У Кримінальному кодексі Франції є ряд статей, які передбачаються відповідальність за зловживання впливом, різняться вони тільки за суб'єктивним складом. Стаття 433-1 передбачає відповідальність за активну торгівлю впливом посадовими особами, стаття 432-11 передбачає відповідальність за пасивну форму торгівлі впливом посадовими особами, щодо фізичних осіб, то відповідальність передбачається в статті 433-2, окремою статтею 434-9-1 визначається відповідальність суддів, присяжних, експертів медіаторів (загалом хто здійснює правосуддя) у разі вчинення торгівлі впливом, також передбачається відповідальність осіб без громадянства, іноземців та чиновників Європейського Союзу в Розділі V [48].

Санкції за корупційні злочини у французькому кодексі відзначаються особливою суворістю. Суддя який вчинив торгівлю впливом, може отримати покарання у вигляді позбавлення волі строком до 15 років. Загальне покарання – до 10 років позбавлення волі та до одного млн євро штрафу. Мінімальної межі для застосування вищевказаних санкцій немає.

Французькі норми використовують формулювання «реальний або удаваний вплив» (real or supposed influence). Як звертало увагу CREGO в параграфі 81 звіту,

що напряму в статтях «торгівля впливом» відсутнє пряма заборона на «надання» неправомірної винагороди та «отримання». Заявляється, що використання поняття «пропонувати» та «погоджуватися» охоплюють дані поняття. Як стверджує міжнародна організація, що французьке законодавство повністю імплементувала стаття 12 Конвенції проти корупції [129].

У Федеративній республіці Німеччини зловживання впливом не виділено в окремий злочин. Уряд ФРН заявив, що торгівля впливом підпадає уже під існуючу «Розкрадання (Embezzlement)» частина 1 статті 266 Кримінального кодексу, а саме відповідальність «за порушення довіри до підприємництва (breach of trust towards the enterprise)». Проте CREGO у 114 параграфі рекомендує окремою статтею криміналізували торгівлю впливом, адже наявне регулювання є слабкою альтернативою на думку організації [81].

Потребує дослідження і досвід країн колишніх республік СРСР та країн, які перебували під її впливом: Грузія, Естонія, Латвія та Польща.

У своєму кримінальному кодексі Грузія передбачає кримінальну відповідальність за «торгівлю впливом» у статті 339-1. Перша частина стосується активної форми корупції: Обіцянка, пропозиція, надання грошей, запевнень, майна, матеріальних пільг або іншої неправомірної переваги особі напряму або через третіх осіб, особі, яка заявляє, що може здійснити неправомірний вплив на рішення в інтересах себе чи іншої особи на рішення посадової особи або прирівняної до неї особи незалежно від того, здійснювався чи ні та/або досягнуто бажаного результату такого впливу. Пасивна описана в другій частині передбачає відповідальність за вимагання або прийняття неправомірної переваги за здійснення впливу. Кваліфікуючою ознакою злочину описаного в другій частині вчинений в складі організованої групи осіб[40].

У параграфі 50 оцінюючому звіті 3 раунді по Грузії GRECO позитивно оцінило імплементацию 12 статті Конвенції та наголошує, що Грузія охопила усі форми поведінки, які передбачаються Конвенцією РЄ [120].

Польський законодавець передбачає у статтях 230 відповідальність за пасивну торгівлю впливом, а у статті 230а відповідальність за активну. В основному

стаття запозичує основні елементи з Конвенції Ради Європи, проте GRECO звертає увагу в параграфі 66 на те, що польський законодавець вжив «незаконний вплив», замість «неправомірний вплив», що тим самим звужив охоплення статті, адже вплив у переважній більшості вчиняють особи, які не наділені законними повноваженнями, а мають певні засоби впливу для вирішення поставленого питання [133].

В Естонії кримінальна відповідальність передбачається в статті 298-1 «Торгівля впливом», проте лише за пасивну корупцію. GRECO вважає це недоліком, хоча Естонія заявляла, що через інститут пособництва та підбурювання можна притягнути до відповідальності осіб, які здійснюють активну торгівлю впливом, але на думку міжнародної організації це сумнівно. Стаття не містить поняття вимагання, а обмежується проханням та погодженням. Як зазначало GRECO, що на момент оцінювання стаття містила словосполучення «незаконний вплив». Подібне існує в нормі польського кримінального кодексу [128]. На разі, естонський законодавець відмовився від даного словосполучення і використовує лише поняття «вплив» [41].

У Латвійському кодексі в статті 326-1 КК передбачає кримінальну відповідальність «Торгівлю впливом». Дана норма взяла за основу положення конвенції, але на думку GRECO у параграфі 94 текст, який оцінювався в звіті 2008 році трішки перестарався. Законодавець використав спочатку лише поняття «вплив», а не «неправомірний вплив». Організація вважає, що таке регулювання може бути поширюватися і на законну діяльність з лобізму, що очевидно не було метою законодавця [130]. Сучасний кодекс Латвії змінив формулювання на «незаконний вплив»[42].

Звернемо увагу на лідерів країн, які успішно ведуть протидію проявам корупції: Швеція, Норвегія та Нідерланди.

Швеція спершу не криміналізувала «торгівлю впливом» та зробила застереження згідно з Конвенцією Ради Європи. GRECO в звіті в параграфі 54 наводить головні аргументи Швеції. Серед них, що «торгівля впливом» уже передбачена іншими статтями, а те, що не входить в кримінальне регулювання може

вважатися лобіюванням або іншими законними формами впливу, наприклад через громадські організації, групи інтересів тощо. Окрім того, недостатньо визначено поняття «неправомірний вплив», це може призвести до неточності регулювання даного явища [134]. Проте, згодом шведський законотворець встановлює відповідальність за зловживання впливом в 2012 в розділі 10 параграф 5d, де запозичує основні елементи з Конвенцій[49].

У законодавстві Норвегії статтею 389 [43] передбачена відповідальність за торгівлю впливом. Як відзначає GRECO у параграфі 71, що стаття передбачає ширше охоплення, ніж закладено в Конвенції: перше, що стаття передбачає вплив не тільки на прийняття рішення, а й на виконання обов'язків посадовою особою, комісією; друге, не деталізує, чи буде здійснено вплив лише в приватному чи державному секторі, а узагальнює сферу регулювання; третє, що використовується значення «неналежний характер (*improper*)» до поняття «переваги», замість традиційного використання «*undue advantage* (неправомірна перевага)» [132].

У кримінальному кодексі Нідерландів не встановлюється відповідальність за «торгівлю впливом». GRECO у параграфі 61 наводить аргументи Нідерландів, що відповідальність за «торгівлею впливом» уже передбачається криміналізацією активним та пасивними підкупамі у формі замаху або співучасті, тому наявність окремої норми є необов'язковою. Окрім того, Нідерланди стверджують, що окремі форми впливу (фінансові чи ні) є законними, наприклад лобізм, а тому криміналізація буде посягати на свободу слова [131].

Досліджуючи імплементацію «торгівлі впливом» країнами Європи Willeke Slingerland узагальнила основні аргументи країн, які виступали проти закріплення спеціальної норми. Серед аргументів такі країни стверджують, що уже мають статті, які передбачають відповідальність за даний феномен. Німеччина як уже згадувалося поширює кримінальну відповідальність в іншій статті, де згадується «порушення довіри щодо підприємництва». Нідерланди та Швеція вважають, що кримінальна відповідальність за активний а пасивний підкуп у формі замаху та у поєднанні із співучастю уже достатньо забезпечують належний захист від явища зловживання впливом. Другий аргумент, що криміналізація зловживання впливом

може суперечити можливості здійснювати лобіювання. Це є однією із причин, чому Велика Британія утримується від такого кроку. Нідерланди проглядають межу здійснення впливу (лобіювання), коли така активність поєднується із наданням неправомірних переваг особі, уповноважена на вирішення зацікавленого питання. Третій аргумент вказує, що стаття недостатньо чітка та вимагає доопрацювання в Конвенціях ООН та Кримінальній конвенції проти корупції. Нідерландський уряд вказує на складну побудову. А Шведський уряд вказує що у вищезгаданий конвенціях не розкрито достатньо поняття неправомірний вплив (*undue/improper influence*). Четвертий аргумент, що у разі криміналізації зловживання впливом щодо іноземних осіб необхідна одночасна ратифікація Держав-учасниць, адже сторона, які роблять застереження щодо конвенцій отримують переваги у підприємстві та можуть впливати на рішення іноземних осіб без побоювань за відповідальність [125, с. 3–4].

Позиція GRECO полягає в тому, що криміналізація «торгівлі впливом» ніяким чином не пересікається з лобізмом. У параграфі 65 в пояснювальній записці до Конвенції зазначається, що «*Improper influence*» (неналежний вплив) має містити корупційний намір торговця впливом, що не підпадає під визначення лобізму[122].

UNDOC у своєму звіті досліджувало практику інших країн щодо криміналізації феномену «торгівля (зловживання впливом)». Один із варіантів полягає в тому, що кримінальним правопорушенням вважається «застосування впливу», не згадуючи про обіцянку, надання або пропозицію неправомірної вигоди до торговця впливом. Дане твердження полягає в тому, що на поведінку поширюються загальні правила співучасті (підбурювання, пособництво, та через спеціальну «концепцію опосередкованого авторства», коли виконавець злочину вважається не тільки той, хто вчинив діяння, а й ті, хто вчинив діяння за допомогою інших осіб, яких було використано як знаряддя). Відповідно до вищезгаданого аргументу, ситуація, передбачена у статті 18, підпункт (а), Конвенції, насправді сама по собі є припущенням про опосередковане авторство. Криміналізація, по суті, непрямого здійснення незаконного впливу на орган уповноважену особу через обіцянку, пропозицію чи надання іншій особі (безпосередньому виконавцю), яка

використовує свій вплив на зазначений орган влади або на зазначену посадову особу. Проте, UNDOC зазначає, що такий підхід не дає відповіді на питання про те, як діяти у випадках, коли немає прямого виконавця незаконного впливу, тобто коли суб'єкт впливу (не є уповноваженою особою) не здійснює впливу на іншу особу або відхиляє пропозицію зробити це. Організація бере до уваги такий досвід регулювання та стверджує, що такий підхід повинен стати предметом подальшого аналізу, щоб визначити переваги та недоліки [126, с. 46].

UNDOC погоджується, що існують виклики, які ускладнюють процес криміналізації зловживання впливом, як окремої специфічної форми:

- Складність, технічні та методологічні труднощі, з якими стикаються держави-учасниці під час транспонування статті у своє національне законодавство.
- криміналізації торгівлі впливом приватними особами, а не лише державними службовцями, які стверджують, що мають вплив на своїх колег, а також ситуацій, коли проголошена здатність впливати – не є реальною.

Шлях вирішення цих викликів в прийнятті спеціальної норми, яка включала усі елементи статті 18 Конвенції ООН, окремої від хабарництва [126, с. 47]. Проте, на жаль, можемо говорити, що окремих рекомендацій, настанов, щодо розмежування традиційного хабарництва та зловживання впливом в додаткових поясненнях не надано.

1.4. Висновки до першого розділу

З проаналізованих джерел можна стверджувати, що відповідальність за зловживання (торгівля впливом) для службових осіб існувала до моменту виділення даної форми поведінки в окрему статтю.

Історичний шлях криміналізації «зловживання впливом» проходив від підписання міжнародних договорів щодо протидії корупційним правопорушенням в 2000-х роках до декількох спроб імплементацій даного явища в статтях

кримінального кодексу, у статті 369-1 КК, яка стала нечинною на 5 день існування, та у статті 369-2 КК.

Стаття 369-1 у перших редакціях іменувалася як «Торгівля впливом», хоча назву пізніше змінили на «зловживання впливом». Сучасний проект кримінального кодексу повернувся до початкової назви, адже така назва використовується і в Конвенціях ООН та РЄ, і у кримінальних законах європейських країн.

Текстуальний зміст поступово гармонізувався з нормою, закладеною в конвенції РЄ під впливом рекомендацій GRECO та європейських партнерів. У 2014 році криміналізували прохання та пропозиція НВ за зловживання впливом. З моменту закладення норми в 2011 році до сьогодні санкція завжди посилювалася, а, отже, діяння кваліфікується відповідно до норми яка існувала на момент вчинення.

Соціальна зумовленість виправдовує існування статті 369-2 КК. Громадяни України в соціологічних опитувань виділяють корупція як другу проблему після агресії РФ до України. Існування статті є необхідним фактором для забезпечення незалежності уповноважених осіб на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Стаття є крайнім засобом для покарання осіб, які втручаються в діяльність визначених осіб. Можна виділити загальне правило, що впливати на уповноважених осіб заборонено, окрім випадків, які визначені в законодавстві. Такі форми є лобізм, громадські, політичні організації тощо. Розмежовувати такі явища із зловживанням впливом необхідно за ознакою законності.

Як зазначає норвезька дослідниця Bratvold Gry, що основний акцент при регулюванні феномену зловживання (торгівля) впливом полягає у визначені, чи отримана НВ є неналежною. А тому розмежування даного явища покладається на правоохоронні органи та суд, які будуть виходити із розуміння суспільства [119, с. 5].

Негативний фактор, який можна виділити та який простежується протягом усіх змін до статті, є сліпе наслідування рекомендацій, без врахування національного законодавства. Складається враження, що першочерговим є просте копіювання міжнародних норм, тому що цього вимагає від України GRECO та

партнери. Прикладом є пояснювальні записки до законопроекту 1261-VII від 13.05.2014 щодо змін 369² КК України, де необхідністю проведення змін є «виконання рекомендацій експертів Європейської Комісії», «виконання рекомендацій GRECO у сфері криміналізації корупції» [80], пояснювальна записка до законопроекту «імплементувати Директиву ЄС від 03 квітня 2014 року 2014/42/EU про арешт та конфіскацію предметів злочинної діяльності та доходів від неї в ЄС». Під сумнів ніяк не ставиться імплементація міжнародних законопроектів. Проте, нездатність покращувати національне регулювання без «поштовхів» партнерів та без врахування напрацювань вчених є негативним проявом. Така практика призводить до поглиблення проблем щодо розмежування злочинів, що яскраво видно на прикладі корупційних правопорушень, яким і є ст. 369-2 КК України.

Щодо іноземного досвіду, то статті кримінальних кодексів Європейських країн у переважній більшості виділяють спеціальною статтею, хоча в іноземних текстах статті іменується «Торгівля впливом». Україна рухається спільному ритмі з іншими державами.

З проаналізованого досвіду європейських країн можна стверджувати, що «торгівля впливом» це складний та суперечливий феномен для регулювання. Положення, яке зафіксоване в Конвенції піддавалося критики з боку держав за розмивання межі злочину та лобізму. Німеччина, Нідерланди утрималися від імплементації кримінальної відповідальності за «торгівлю впливом». Швеція спочатку утрималася, проте згодом все-таки імплементувала в національне законодавство.

GRECO наполягає на тому, що все-таки варто вносити до кримінальних законів норми, що передбачають таку відповідальність. Проте, на жаль, даною організацією як іншими, не було розробленого детального та чіткого механізму, роз'яснень, який би допоміг країнам-підписантам криміналізувати торгівлю (зловживання) впливом, а судам і правоохоронним органам розмежовувати її з іншими явищами.

Іноземний досвід можна оформити у вигляді наступної таблиці:

№	Країна	Позитивний досвід	Негативний досвід
1.	Франція	Розрізняється удаваний та реальний вплив; Розрізняється тільки «прохання» та «погодження», а окремо не виділяється «надання» і «отримання», «прохання» тощо;	- велика кількість статей, які врегульовують одну й і ту ж форму поведінки, торгівля впливом, проте розрізняються лише за ознакою суб'єкт
2.	Федеративна Республіка Німеччина	Відсутня спеціальна стаття, яка передбачає відповідальність за «торгівлю впливом»	
3.	Грузія	Розрізняється удаваний та реальний вплив;	Використання терміну «незаконний вплив» замість «неправомірний вплив» (за Конвенцією РЄ)
4.	Польща	Розрізняється удаваний та реальний вплив;	Використання терміну «незаконний вплив» замість «неправомірний вплив» (за Конвенцією РЄ)
5.	Естонія	Розрізняється удаваний та реальний вплив; Не виділяється окремо «вимагання», лише «прохання», «погодження» або «одержання».	Активна форма торгівлі впливом не знайшла свого відображення в КК.
6.	Латвія	Розрізняється удаваний та реальний вплив; Не виділяється окремо «вимагання», лише «прохання», «погодження» або «одержання».	Використання терміну «незаконний вплив» замість «неправомірний вплив» (за Конвенцією РЄ). Раніше використовувалося лише поняття «вплив» (як і в українському законодавстві)
7.	Нідерланди	Відсутня спеціальна стаття, яка передбачає відповідальність за «торгівлю впливом»	
8.	Швеція	Не виділяється окремо «вимагання», лише	-

		«прохання», «погодження» або «одержання».	
9.	Норвегія	Вплив може здійснюватися не тільки на прийняття рішень, а й на виконання обов'язків.	-

З проаналізованого досвіду можна виділити позитивні напрацювання, наприклад:

- усі іменують норму як «Торгівля впливом»,
- більшість країн виділяє «удаваний та реальний вплив»,
- країни не кваліфікують вимагання, як кваліфікуючу ознаку, поєднане з іншими формами об'єктивної сторони.

Подібний підхід до регулювання, як в більшості європейських країн, використовується авторами нового кримінального кодексу.

Щодо сучасного стану, то слід погодитися з твердженням Томи М.Г., що покладати провину за недосконалу статтю 369-2 КК на українське законодавство є несправедливо. Звичайно законодавець механічно і без належної адаптації просто переніс текст положень конвенції в українське законодавство. Хоча ні в пояснювальній записці до конвенції РЄ та ні в інших документах не розкрито певні аспекти врегулювання явища зловживання (торгівлі) впливом, наприклад що ж таке неналежний вплив, розмежування вчинення такого кримінального правопорушення з пасивним підкупом службової особи [96, с. 198]. Проста імплементація створила певні труднощі щодо кваліфікації «зловживання впливом», які будуть розкриті в подальших розділах даної роботи.

РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ 369-2 КК України

У пояснювальному звіті до Конвенції РЄ вказувалося, що метою виділення відповідальності за «торгівлю (зловживання) впливом» є боротьба з «фоновою (тіньовою) корупцією» та спосіб добратися до найближчого кола вигодонабувачів таких корупційних угод [122].

Науковці звертають увагу на конструювання статті, за якого стаття не описує різновид одного і того ж складу злочину, а виділяє два окремих види злочинної поведінки. Перша та друга частина виділяє два основних склади злочину, які тісно пов'язані між собою, а ч. 3 ст. 369-2 КК є кваліфікованим складом злочинного до ч. 2 [20, с. 537] [59, с. 1196].

Навроцький В.О., аналізуючи зловживання впливом, вказує, що так як злочин є проявом «корупційної угоди» певні елементи злочину є спільні як і для особи, що підкупляє, так і для особи, яка погоджується. Вчинення підкупу, обумовлене діями іншої особи. Хтось має запропонувати, пообіцяти або надати неправомірну вигоду, а інший погоджується. Тобто відповідальність передбачається щодо обох учасників. Винятком може бути ситуація, коли особа одразу відмовилася від пропозицій та повідомила правоохоронні органи. Спільними елементами для усіх трьох злочинів, це 1) неправомірна вигода (предмет одержання, мета пропозиції або обіцянки) і водночас засобом підкупу при її наданні; 2) метою злочину – отримання потрібного рішення від особи, уповноважена на такі дії; 3) одна особа пропонує – інша погоджується; обіцяє – погоджується на обіцянку; надає неправомірну вигоду – отримує неправомірну вигоду. Відсутність вищезгаданого елементів означає, що в діях обох осіб немає складу злочину [35, с. 168–169].

2.1. Об'єкт зловживання впливом

Стаття 19 Конституції України каже: *«органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України»*[33]. Для забезпечення озвученої статті конституції було запроваджено в кримінальну відповідальність за таке крим. прав. як зловживання впливом. Адже системний аналіз міжнародних конвенцій свідчить, що головна ідея подолати «фонову корупцію», яка спотворює неупереджене прийняття рішень уповноваженими особами на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Склад злочину – це юридична конструкція, яка є основою для визначення чи вчинене діяння є кримінальним правопорушенням чи ні. Склад злочину передбачає такі елементи як об'єкт та об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону.

Домінуючим підходом до розуміння об'єкту щодо чинного кодексу – це суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Об'єктом кримінального правопорушення вважають суспільні відносини, що знаходять під охороною закону, і на що посягає злочинець вчиняючи діяння. Умовна «ціль» злочинця, зруйнувати встановлений порядок в суспільстві, який виражається у формі кримінального закону [23, с. 146].

Проте, це не єдиний підхід розуміння об'єкту злочину, у науковому середовищі під об'єктом кримінального правопорушення розуміють зокрема *«соціальні цінності; соціальні блага; блага, інтереси і права; правоохоронювані інтереси та блага особистості, суспільства або держави; правовідносини; блага та суспільні відносини; сфери життєдіяльності; соціальну оболонку суспільних відносин»* [31, с. 196–197].

Підхід розуміння об'єкта, як соціальна цінність, реалізовується в розробці нового кримінального кодексу стаття 2.2.1. 1. *«Об'єктом складу кримінального правопорушення є соціальна цінність, якій спричинюється шкода, передбачена статтями 2.5.2–2.5.7 цього Кодексу. 2. У випадках, передбачених цим Кодексом,*

ознакою об'єкта є також потерпіла особа або предмет складу кримінального правопорушення» [94].

Прихильником даної концепції є Колос С., який трактує поняття об'єкт як охоронювані кримінальним законом соціальні цінності (саме соціальні цінності, а не будь-які цінності), проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або заподіює шкоду [31, с. 198].

Мішура М.В., у своїй роботі визначає об'єкт через концепцію розуміння об'єкту як правовідносини, адже не усі суспільні відносини охороняються кримінальним законом, а лише ті, які піддаються правовому регулюванню. Об'єкт зловживання впливом слід розуміти, як сукупність правовідносин *«сфері забезпечення нормальної, справедливої діяльності органів державного управління (що включає також складову місцевого самоврядування)»* [54, с. 74]. Також за автором складовою об'єкта, що *«втілена радше опосередковано, виступає посягання на відносини, що забезпечують прозорість і неупередженість у процесі ухвалення рішень державними органами, у такий спосіб створюючи більш загальну загрозу для верховенства права та стабільності демократичних інститутів у державі»*[54, с. 77].

Об'єкт кр. пр. передбачено в статті 369-2 КК України є правильна діяльність органів державної влади, що відповідає вимогам законодавства, а додатковий об'єкт – відносини справедливого розподілу матеріальних благ у суспільстві [59, с. 1196].

Як зауважує Мішура М.В. *«із позицій розуміння природи і проявів «фонової» корупції аналізоване діяння посягає, зокрема, на обіг матеріальних цінностей у суспільстві за принципом «доступу до посади» та пов'язаних із цим можливостей»* [54, с. 79].

Навроцький В.О., аналізуючи об'єкт злочину «зловживання впливом» вказує, що він є складний та включає в себе: *«1) відносини з приводу використання службових повноважень особами, уповноваженими на виконання функцій держави на засадах неупередженості; 2) відносин, які виникають у зв'язку з безпідставним протиправним збагаченням винного»* [35, с. 171].

Мішура М.В. коментуючи віднесення Навроцьким В.О., до другого об'єкту кримінального правопорушення відносин, які виникають у зв'язку з безпідставним протиправним збагаченням винного, піддає критиці такий підхід з позиції розуміння об'єкту злочину як суспільні (правові) відносини. Аргументи наступні, що відносини, які виникають у зв'язку із збагаченням є протиправними. А тому, *«учасники таких відносин a priori повинні нести передбачену законодавством відповідальність відповідного виду»* [54, с. 79].

Стаття 369² КК України «Зловживання впливом» містить в Розділі XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Родовим об'єктом кримінальних правопорушень передбачених даним розділом є *«встановлений законом порядок використання влади, повноважень, становища та пов'язаних з ними можливостей службовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також особами, які надають публічні послуги, спортсменами тощо»* [59, с. 1142].

Мішура М.В. щодо складових об'єкту крим. прав. потерпілого та предмету говорить наступне: *«потерпілий – через відсутність нормативного посилання на заподіяння будь-якої шкоди будь-якому конкретизованому виду потерпілого, вважає, що склад злочину не передбачає потерпілого; предмет – зловживання впливом є неправомірна вигода»*[54, с. 75].

Андрієшин В.В., досліджуючи об'єкти службових кримінальних правопорушень, доходить до висновку, що для кримінальних правопорушення, передбачених ст.ст. 364, 364-1, 368, 368-3, 368-5, 369, 369-2, 370 ККУ, *«це відносини у сфері запобігання корупції, у зв'язку з тим, що результатом вчинення даних злочинів є порушення системи запобігання та протидії даному явищу, а саме «використанню особою... наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди»*. Крім того, відповідно до примітки до ст. 45 ККУ, такі кримінальні правопорушення віднесено до категорії *«корупційних»* [1, с. 106].

Проте доцільність віднесення кримінального правопорушення за ст. 369-2 КК до корупційних ставить під сумнів Ярмиш Н.М. Науковець стверджує, що у зв'язку з визначенням «корупція» у ЗУ «Про запобігання корупції» корупціонер використовує своє службове становище, а у випадку зловживання впливом суб'єктами злочину можуть бути будь-хто. А тому, за визначенням діяння будь-якої особи хабароодержувача обов'язково має бути пов'язано з використанням наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [118, с. 455].

Дудоров О.О., називає склад злочину альтернативно-службовим, аргументуючи, що в Конвенціях поряд із будь-якою іншою особою віднесено і посадову особу [21, с. 411].

2.2. Предмет, мета та засіб злочину кримінального правопорушення

На суворість покарання розмір неправомірної вигоди не впливає на відміну від статті 368 КК України, де така диверсифікація є елементом кваліфікованого злочину. Примітка до статті 364¹ КК України неправомірна вигода розуміється: *«грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав»* [46].

Відповідно до параграфу 37 Пояснювальної записці до Конвенції РЄ, неправомірна вигода має зазвичай економічну природу, проте може мати і нематеріальну природу. Ознакою неправомірної вигоди, що воно ставить отримувача НВ у краще положення перед злочином. «Неправомірна (undue)» означає те, що отримувач немає правових підстав на отримання такої вигоди [38].

Мінімальний розмір неправомірної вигоди не встановлений, проте не виключено можливість застосовувати малозначність діяння ч. 2 ст. 11 КК [23, с. 1144]. Навроцький В.О., що у разі застосування малозначності необхідно взяти до уваги певні обставини а) відсутність чи мінімальний вплив на дії особи, яка буде впливати; б) дріб'язковість негативних наслідків діяння. Важливим аспектом є не розмір НВ, а те, що наскільки вона (НВ) зумовлювала поведінку особи [35, с. 138].

Ознаками неправомірної вигоди є

- 1) Спеціальна форма існування в статті 364¹ КК України;
- 2) без законних на те підстав. [59, с. 1096]

Неправомірною вигодою можуть виступати:

- 1) Майно – це окрема річ або сукупність речей, які є об'єктом права власності і можуть бути предметом різних цивільно-правових, господарських договорів.
- 2) Переваги – це додаткові вигоди, які суб'єкт отримує порівняно з іншими особами.
- 3) Пільги – бувають майнового характеру (додаткові виплати, звільнення від платежів) та немайнового характеру (відпустки, звільнення з роботи тощо).
- 4) Послуги – різні послуги з ремонту (будинку, квартири, авто), охорона здоров'я, юридичні тощо.
- 5) Нематеріальні активи – об'єкти права інтелектуальної власності, права їх використання тощо.
- 6) Будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру – військові звання, грамоти, подяки, нагороди [59, с. 1100].

Друга ознака «без законних на те підстав» вказує, на відсутність правових причин передачі неправомірної вигоди. Якщо неправомірна вигода була передана у формально законний спосіб – це не виключає притягнення до відповідальності, це прояв «завуальованої корупції» [59, с. 1100].

Найширше поняття неправомірної вигоди включає усе те, *«що особа одержує навзаєм тій неправомірній вигоді, яку вона надає. Тобто те, що покращує становище особи до «корупційної угоди»»* [59, с. 1096–1100].

Неправомірна вигода може бути у вигляді віртуальної криптовалюти як Bitcoin. НАБУ обвинувачує депутата ВРУ в пропозиції (обіцянки) НВ у розмірі 0,39 Bitcoin, яка дорівнювала приблизно 10 тис. доларів на момент здійснення діяння [55].

Із проаналізованих судових справ більшість НВ надається у вигляді доларів, а не в національній валюті.

Навроцький В.О., звертає увагу щодо ситуацій, коли неправомірною вигодою виступають а) речі, вилучені з цивільного обороту (наркотики, незареєстрована зброя); б) викрадене майно. Перше має кваліфікуватися за ч. 1 ст. 369² у сукупності відповідно до природи предмета (зброя – стаття 267; наркотичні засоби – ст. 307), у другому випадку – кваліфікується у сукупності із ст. 198 (отримання майна, одержаного кримінально протиправним шляхом), наприклад, «відкати» у тендерах, завищені ціни у господарських договорах [35, с. 138]. З цим підходом погоджується і Бондаренко О.С [81, с. 213].

Неправомірна вигода може виступати предметом, метою та засобом кримінального правопорушення.

- ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2 – НВ виступає метою, адже особа, приймаючи пропозицію, обіцянку, бажає, щоб при закінченні вчинені злочину, вона могла володіти НВ. Це ж стосується і пропозиції чи обіцянки здійснити, або ж коли поєднується із вимаганням НВ.

У випадку «за надання такої вигоди третій особі», тоді також НВ виступає метою кримінального правопорушення.

- коли НВ одержують, то це стає предметом (ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2).
- у разі НВ пропонують, обіцяють чи надають – то засіб вчинення корупційного правопорушення (ч. 1 ст. 369-2) задля досягнення поставленої мети «вплинути на прийняття рішення уповноваженою особою» [58, с. 46] [35, с. 170].

Апеляційна палата Вищого Антикорупційного суду у справі №758/11219/16-к у вирокі від 29 квітня 2021 року висловила свої міркування щодо ролі НВ в корупційних злочинах: *(1) одержання хоча б її частини свідчить про закінчений злочин; (2) у складі активного підкупу (стаття 369 КК) неправомірна вигода є засобом вчинення злочину, а у складі пасивного підкупу (стаття 368 КК) становить собою продукт злочинної діяльності службової особи, а не предмет злочину...*[4].

2.3. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення проявляється в наступних діяннях: 1) **Пропозиція/2)обіцянка/3)надання** неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави; 4) **Прийняття пропозиції, обіцянки** 5) **Одержання** неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави; **6) Пропозиція чи обіцянка** здійснити вплив за надання такої вигоди на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави за надання суб'єктом злочину неправомірної вигоди [46].

Діяння передбачені в основних складах злочину передбачено в ч. 1 має складну структуру:

- 1) Власне діяння (пропозиція/обіцянка предмета злочину/надання);
- 2) Спрямованість на подвійного адресата а) на особу, яка вплине на прийняття рішення; б) на особу уповноважену на виконання функцій держави та місцевого самоврядування [59, с. 1196].

Щодо понять «пропозиція», «обіцянка», «надання», «одержання».

Згідно з приміткою 3 статті 354 під поняттям «пропозиція» слід розуміти висловлення іншій особі наміру про надання неправомірної вигоди, а під обіцянкою – висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання НВ [46]. «Пропозиція» – це дія, яка полягає в тому, щоб поставити до відома отримувача НВ [59, с. 1101].

Коли особа домовилася з іншою стороною про надання в майбутньому НВ після виконання іншою особою певних дій, то можна говорити про «обіцянку». Ініціатором може бути як суб'єкт активного підкупу, так і пасивного. Для кваліфікації злочину ініціатора немає значення, як відреагував адресат пропозиції (обіцянки), озвучення пропозиції (обіцянки) уже є закінченим злочином. Не має значення також, якщо суб'єкт передумав надавати НВ, він уже вчинив дії, які є

суспільно небезпечними відповідно до кримінального закону. А тому, унеможлиблюється застосування інституту готування до злочину та добровільної відмови від злочину [59, с. 1101].

У постанові Верховного Суду у справі №686/6190/19 від 19 січня 2023 року засуджений надав НВ у розмірі 4000 грн правоохоронцю з метою запобігти відповідальності за вчинення кримінального правопорушення за ст. 185 КК, проте поліцейський відмовив та повідомив уповноважені органи. Дії кваліфікували за ч. 1 ст. 369, як закінчене кримінальне правопорушення у формі пропозиції НВ [67].

У параграфі 36 в пояснювальній записці до Конвенції РЄ «Обіцянка» стосується ситуацій, коли НВ в майбутньому часі передається уже після ухвалення необхідного рішення після здійснення впливу особою, обіцянка полягає в тому, що обов'язок передачі неправомірної вигоди буде здійснений пізніше. «Пропозиція» розуміється в тому, що особа готова надати НВ у будь-який момент. «Надання» - передача НВ, це може бути здійснено і не обов'язково безпосередню, а й через третіх осіб родичі, колеги, політичні партії, тощо [122].

Прийняття пропозиції (обіцянки) – повідомлення стороні, яка пропонує (обіцяє) про згоду на корупційну угоду. Погодження засвідчує, що обидві сторони вчинили кримінальне правопорушення активного та пасивного підкупу, а уже несуть відповідальність, особа, яка пропонує (обіцяє) за ч. 1 ст. 369² КК України, особа, яка погодилася ч. 2 ст. 369² КК України [59, с. 1103].

«Надання» – це фактична передача НВ особисто або через посередника. Способи передачі НВ є будь-які, важливо зафіксувати момент надання хоча б частини НВ від обговореної суми, тоді кримінальне правопорушення є закінченим у формі «надання» НВ, це ж стосується і «одержання»[59, с. 1103].

Мусить бути зв'язок між тим, що особі надали НВ, та впливом особи щодо отримання сприятливого рішення. Неправомірна вигода передається за здійснення впливу. Проте, саме здійснення впливу перебуває за межами складу злочину [20, с. 539].

Показовим є постанова Верховного Суду №593/903/17 від 29 червня 2022 у якій суд погодився з висновками попередніх інстанцій, що викладач університету є

невинним у вчиненні інкримінованого їй звинуваченні у ст. 369-2 КК. Суд виходив з того, що винагорода була отримана за написання курсової роботи, а не за здійснення впливу на комісію за отримання позитивної оцінки для студента[75].

Окрім того, зловживання впливом слід розрізняти від здійснення посередництва при вчиненні кримінального правопорушення за ст. 368 КК. Адже об'єктивна сторона не вимагає надання уповноваженій особі НВ. Тому таке діяння має кваліфікуватися окремо [37, с. 232].

Пособництво можна розглядати на прикладі висловлювання прохання щодо надання йому 100,00 доларів США за її знайомство з ОСОБА_8 (є джерелом впливом), які так і не були ним отримані за вироком Вищого антикорупційного суду у справі № 688/3517/16-к від 19 серпня 2022 року. Діяння було кваліфіковано за ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 369-2 КК України [5].

За вироком Корсунь-Шевченківський районний суд Черкаської області від 22.02.2024 у справі №699/1157/23 діяння особи було кваліфіковано як ч.2 ст.28, ч.1 ст.369-2 (виступив як організатор, його колеги по роботі передали НВ) за сукупністю ч.1 ст.309 КК. Встановлено, що особа попросила колег по роботі (невстановлених слідством осіб) зібрати необхідні кошти та передати необхідній особі [11].

Впливати при «зловживанні впливом» мають на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Поняття таких осіб розкривається відсилкою до у пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", а також службові особи, визначені у статті 18 цього Кодексу.

У кримінальному кодексі України, як зазначає Навроцький В.О., використання «особи, уповноважені на виконання функцій держави та місцевого самоврядування» є способом шостим, як назвати «службову особу». Таке різноманіття, на думку автора, є, звичайно, не основним, проте вагомим чинником, що погіршує діяльність держави щодо запобігання проявам корупції [56, с. 88].

У ст. 369² КК України передбачає декілька варіантів поведінки ініціатора, який може «пропонувати», «обіцяти» чи «надати» НВ. Конструкція злочину

побудована таким чином, що виключає застосування підбурення до вчинення впливу. Наприклад, якщо ініціатор пропонує за винагороду вплинути на результат рішення уповноваженої особи, то такі дії уже несуть суспільну небезпеку і кваліфікуватися повинні не як підбурювання до вчинення злочину за ч. 1 ст. 369², а за ч. 2 ст. 369² КК України, пропозиція чи обіцянка [59, с. 1196].

Одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення уповноваженою особою відрізняється від пособництва в одержанні неправомірної вигоди ст. 368 тим, що при вчиненні злочину ч.2 ст. 369-2 НВ суб'єкт отримує її для себе [59, с. 1197]. Це розмежування відбувається за ознакою «мети», адже при здійсненні кримінального правопорушення зловживання впливом, у суб'єкта буде можливість розпоряджатися неправомірною вигодою як своїм власним або визначати його подальшу долю, а при пособництві особа не здатна на такі дії [36, с. 154].

Склад злочину є формальним. Злочин вважається закінченим, якщо пропозиція (обіцянка) була озвучена іншій стороні, у разі надання-одержання, то з моменту отримання частини НВ від обумовленої суми.

У постанові Верховного Суду №504/317/21 від 04 липня 2023 залишив без змін рішення попередніх інстанцій, у якій особу визнано винуватим за ч. 2 ст. 369-2 КК України, у тому, що *«він, обіймаючи посаду оперуповноваженого сектору кримінальної поліції, отримав НВ за здійснення впливу на слідчого суддю Комінтернівського районного суду Одеської області ОСОБА_9, який є особою, уповноваженою на виконання функцій держави. Винний запевняв надавача НВ в тому, що він може вплинути начальника слідчого підрозділу, на суддю та будь-якого іншого співробітника, а тому вчинені ним дії створили уяву про можливість впливу на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави»*[74].

У постанові Верховного Суду № 464/7015/20 від 01 червня 2023 суд залишив без змін рішення попередніх інстанцій, яке засудило, начальника відділення протитанкових ракетних комплексів, який одержав 600 доларів неправомірної вигоди за обіцянку здійснити вплив на прийняття рішення щодо переведення особи,

надавача НВ, для подальшого проходження військової служби до іншої військової частини [71].

Ч.3. ст. 369² КК України передбачає кваліфікуючу ознаку, а саме одержання НВ вимаганням такої вигоди. Примітка 5 до ст. 354 КК України розкриває поняття «вимагання», проте напряду не вказує, що дана примітка поширюється на статтю ст. 369² КК.

Під «вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів»[46]. Характерно, що суб'єкт кримінального правопорушення ч. 2 та ч. 3 ст. 369² не наділений спеціальними повноваженнями, а вимагання вчиняти буде саме він, а не уповноважена особа, яка увалюватиме рішення. Вимагання спрямоване на порушення прав та законних інтересів особи [59, с. 1197].

Вимагання відповідно до граматичної конструкції норми слід розуміти в такій послідовності:

- 1) вимагання неправомірної вигоди;
- 2) прийняття пропозиції, обіцянки або одержання.

Саме вимагання може проявлятися в таких формах:

- 1) Суб'єкт погрожує потенційній жертві, що буде впливатиме на уповноважену особу, щоб та заподіяла шкоду законним інтересам потенційному давачу НВ.
- 2) Суб'єкт має певні інструменти, щоб реалізувати погрози щодо потерпілого, зокрема, коли суб'єкт є сам службовою особою.

У разі, якщо особа не піддалася під вплив вимагання, вимагач все одно підлягає за ч. 2 (або ч. 3) ст. 15 і ч. 3 ст. 369-2 [35, с. 178].

Для визначення наявності чи відсутності такої ознаки, як вимагання, можуть призначатися експертизи. Відповідно до Науково-методичних рекомендацій із

питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України передбачена лінгвістичні, семантико-текстуальні як одні з видів криміналістичних експертиз [18, с. 137].

Де об'єктом дослідження виступає: *«мовлення – продукт мовленнєвої діяльності людини, відображений у писемній або в усній формі (зафіксований у відео-, фонограмі)»*[88]. Олена Доценко зауважує, що *«експертизи мають на меті встановити наявність чи відсутність висловлювань, котрі містять пропозицію, обіцянку або надання, прийняття, спонукання до надання будь-якої вигоди (вказується, яких саме дій) тощо на основі спеціальних знань у галузі мовознавства на основі наданої інформації, зазвичай фрагменти, окремі висловлювання»*. Питання, яке ставиться експерту, може звучати наступним чином *«чи впливає зі змісту реплік Особи 1, зафіксованих у протоколах..., факт вимагання (зокрема погрози чи інші вербальні засоби примусу або тиску) будь-якої особистої вигоди?»* [18, с. 133].

Третьяков Д.М., зауважує, що при вимаганні, об'єкт вимагання не перетворюється на потерпілого. Автор стверджує, що особа перебуває у жорстких умовах, які створює вимагач, чим погрожує завдати шкоди законним інтересам, хоча це не обмежує можливість відмовитися від *«корупційної угоди»*. Виходячи з цього аргументу, потерпілий у таких злочинах відсутній, особа залишається *«хабародавцем»* [98, с. 326].

Як зазначає у п.14 Задоя К.П., що сама концепція конструювання кваліфікуючої ознаки вимагання є хибною. Адже у міжнародні організації розглядають вимагання як окрему форму. При цьому поняття вимагання, яке викладене в примітці до 354 не охоплює статтю 369-2 КК, це пояснюється тим, що суб'єкт не використовує повноваження влади або службове становище для одержання НВ. Тому до уваги має братися лише умисне створення за яким особа вимушена надати НВ [25].

Зразковим рішенням щодо відсутності кваліфікуючої ознаки, як *«вимагання»* є постанова Верховного Суду України у справі №621/2190/16-к від 21 січня 2016 року і така позиція підтримується судовою практикою. *«Вимагання хабара*

виключається, якщо хабародавець зацікавлений у незаконній, неправомірній поведінці службової особи, прагне обійти закон, установлену процедуру вирішення того чи іншого питання, досягти задоволення своїх незаконних інтересів, одержати незаконні пільги, переваги, уникнути заслуженої відповідальності, тощо. Тобто законність прав та інтересів, які хабародавець захищає шляхом дачі хабара, є однією із основних і обов'язкових ознак вимагання» [68].

Ознака вимагання стало об'єктом детального дослідження в справі №991/492/19. Вироком Вищого Антикорупційного суду у справі № 991/492/19 від 15 червня 2020 року було засуджено за ч. 3 ст. 369-2 КК депутата обласної ради за вимагання 5000 доларів НВ за здійснення впливу на уповноважених осіб в прокуратурі щодо повернення ТЗ, який під арештом. Депутат навмисно посприяв тому, щоб на ТЗ було накладено арешт, викликавши поліцію на місце здійснення вирубки дерев.

Суд аргументував таку кваліфікацію, тим що депутат цілеспрямовано діяв скласти враження, що він керує діями поліцією. Проте вищі інстанції дійшли висновку, що арешт на ТЗ був здійснений з належних на те підстав, а тому дії депутата слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 369-2 КК, а не з кваліфікуючою ознакою «поєднано з вимагання»[65].

2.4. Суб'єкт кримінального правопорушення

Одне з найбільш дискусійних питань щодо норми 369-2 КК України полягає у визначені суб'єкту злочину.

Згідно зі статистичними даними за 2023 рік засуджених за ст. 369-2 КК налічує 130 осіб, а за ч. ч .2-3 ст. 369-2 КК – 104 і 1, з них 22 державнослужбовця, 12 інші службовці, 8 військовослужбовців, 27 безробітних[28]. Тобто суб'єктами кримінального правопорушення виступають різні категорії громадян, зокрема і особи, які наділені спеціальними повноваженнями. Проте, єдності в підході визначення природи суб'єкта в науковому середовищі немає.

По-перше, один із підходів каже, що суб'єкт злочину різниться залежно від частини статті. Ч. 1 ст. 369² – загальний, ч.2 і ч.3 – спеціальний. Це спеціальний суб'єкт має дві ознаки: 1) *особа не наділена статусом службової особи*; 2) *вона має реальну можливість вплинути на прийняття рішення уповноваженою особою* [59, с. 1197].

Навроцький В.О., погоджується, що за ч. 1 ст. 369² суб'єкт злочину є загальний, фізична особа, яка досягла 16 років та є осудною. Водночас дискусійним є віднесення ч. 2 та ч. 3 ст. 369² до спеціального чи загального. Частина науковців вважає, що суб'єкт спеціальний, тому що він має спеціальний зв'язок з уповноваженою особою, який дає можливість спонукати особу до ухвалення потрібного рішення. Крайньою позицією є те, що суб'єктом ч. 2 та ч. 3 тільки службових осіб. Інша протилежна думка – що суб'єкт загальний. Це ж підтримує і Навроцький В.О., і наводить аргументи, що 1) у статті 369² відсутні будь-які вказівки про особливий статус суб'єкту; 2) у міжнародно правових актах суб'єктом злочину є будь-яка особа; 3) фактична можливість здійснення неправомірного впливу залежить від індивідуальних стосунків між людьми, а не від соціального чи правового статусу [35, с. 175]. Тютюгін В. І., та Гродецький Ю.В., теж визначають суб'єкта як загального, будь – які особи, що досягли 16 років[99, с. 287].

Таку ж думку висловлює і Ярмиш Н.М., що суб'єкти в статті не конкретизовані, і це однозначно говорить, що суб'єкт може бути будь-яка особа. При цьому, звичайно, відповідно до диспозиції ця особа повинна мати стосунки зі «уповноваженою особою»[118, с. 455].

UNDOC зауважує, що є серйозним відхиленням конвенції, встановлення відповідальності тільки щодо службових осіб, тобто коли криміналізують лише дії службових осіб, тобто пропозицію або прийняття переваг для того, щоб службова особа зловживала своїм впливом на іншу службову особу. А встановлення відповідальності тільки службових осіб, вважається таким, що не відповідає Конвенції ООН [126, с. 44].

Проте в науковому середовищі є і кардинально протилежні думки. Серед них позиція Киричка В.М., який визначає суб'єкта тільки службову особу або особу, яка

надає публічні послуги. За словами науковця у ст. 369-2 КК України вказує, що вплив пов'язаний лише зі службовим становищем суб'єкта крим. прав [30, с. 41].

На визначення суб'єкту ч.2 статті впливає, ще одна ознака – вплив. Як слушно пише Дудоров О.О., що назва статті та діяння за яке передбачена відповідальність не узгоджуються між собою. У статті йде мова про поведінку, що передує впливу на особу, уповноважену на виконання спеціальних функцій. Чи здійснювався вплив, чи був законний, чи не законний він – це не є частиною об'єктивної сторони складу злочину, тому кримінальна відповідальність взагалі не передбачається статтею 369-2 КК України [20, с. 540]. Проте, визначення характеру впливу є визначальним для визначення суб'єкту злочину і навпаки.

Загалом можна виділити два підходи щодо тлумачення обсягу можливості впливу: широкий та вузький. Вузький підхід передбачається, що обсяг впливу обмежений лише службовими повноваженнями. А широкий підхід – включає і службові повноваження, авторитет на службі, а також ті можливості, які виходять за межі повноважень [1, с. 118].

Як стверджує Вдовичен О.О., що *«застосування в чинному законодавстві термін «зловживання», в більшості випадків позначає зловживання правом»*[2, с. 33].

Як зазначає Андрієшин В.В., у контексті зловживання службовою особою слід розуміти *«умисне використання наявного у неї обсягу можливостей, що обумовлені наданими їй повноваженнями, всупереч їх призначенню та меті заради досягнення якої вони були їй надані. При цьому, вчиняючи вказане діяння, особа може формально не виходити за межі своїх повноважень, а може реалізовувати їх і з порушенням регламенту її компетенції»* [1, с. 118].

Ст. 369-2 КК не конкретизує характер впливу на особу, обмежуючись лише «впливом», хоча в конвенції використовується «неправомірний вплив (improper influence)». Дудоров О.О., у зв'язку з цим вважає, що складається враження, що вплив може бути не лише умовляння та його різновиди (прохання, переконання, порада, обіцянка тощо), а і будь-яка інша дія, такі як фізичний або психічний примус. Проте, розглядати такі форми впливу через статтю 369-2 КК України є

недоречно, адже таке широке розуміння впливу суперечить розуміння конвенцій, з яких випливає, що «торговець впливом» так би мовити, міняє цей вплив на неправомірну вигоду, що надається тим, хто бажає скористатися цим впливом. За словами Дудорова О.О. *у випадках погроз вбивством, знищенням або пошкодженням майна, шантажування і навіть видання наказу (розпорядження) вести мову про «зловживання впливом» і, тим більше, про «торгівлю впливом» недоречно* [20, с. 539].

У пояснювальній записці до Конвенції РЄ вказується що вплив кримінальне правопорушення вчиняється особою, яка намагається скористатися своїм професійним становищем або соціальним статусом, у параграфі 65 розкривається поняття «неправомірний вплив (*improper influence*)». Такий вплив має містити корупційний намір суб'єкта, а що розуміється під поняттям не розкривається в Конвенції. Саме ця ознака і відрізняє «зловживання впливом» від дозволених форм впливу на уповноважених осіб ухвалювати рішення. [122].

Одне з рішень Верховного Суду, яке на даний момент є орієнтиром для розгляду подібних справ, є постанова №554/5090/16-к від 29.03.2021. Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду доходить до висновку, *«що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 369-2 КК, може бути будь-яка особа, яка в уяві того, хто здійснює підкуп, здатна здійснити реальний вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування»*[78].

Обставина справи в наступному: майор поліції отримав 400 доларів від потерпілого від крадіжки за здійснення впливу на слідчого, щоб прискорити розслідування. Особа була визнана винною за вчинення злочину передбаченою ст. 369-2 КК України першою інстанцією. Вирок апеляційна інстанція залишила без змін.

Верховний суд дійшов висновку, що суб'єкт загальний, а вплив тлумачиться широко. Суд наводить наступний аргумент, що *«безпосередньо у тексті ст. 369-2 КК відсутні вказівки, що визначають ознаки суб'єкта цього злочину. Отже, висновок про те, чи є суб'єкт зазначеного злочину загальним чи спеціальним, обумовлений системними зв'язками кримінально-правових норм, передбачених як*

ст. 369-2 КК, так й іншими статтями КК, де законодавець визначає зміст ознак відповідних злочинів»[78].

Суд звертає увагу, що ч. 2 ст. 369-2 КК України є спеціальною стосовно норм викладаних у ст. ст. 354, 368, 368-3, 368-4 (включаючи примітки до них). Об'єднана палата зазначає, що жодних уточнень щодо характеру впливу не згадується в законі, а тому поняття впливом охоплюється в тому числі використання дружніх, родинних, особистих стосунків з особою, уповноваженою на виконання функцій держави, тощо. Законодавець жодним чином не обмежує «вплив» лише «впливом з використання влади або службового становища». Вплив передбачений статтею полягає в тому, що службова особа завдяки своєму становищу вживає заходів до вчинення дії іншими особами (непідпорядкованими їй і які не перебувають від неї в службовій залежності), де використовує службовий авторитет, свої зв'язки зі службовими особами, інші можливості, обумовлені займаною посадою [78].

Отже, Верховний Суд використав широке тлумачення можливостей впливу торгівцем впливом, або як іменується така особа «джерелом впливу». У разі, якщо вплив здійснюється щодо підпорядкованих осіб та які перебувають від неї в службовій залежності, то слід кваліфікувати за вищезгаданими спеціальними статтями.

Хибність позиції Верховного суду обґрунтовує у статті Киричко В.М., «Висновки Верховного Суду щодо суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 кк): критичний теоретичний аналіз». Автор категорично не погоджується з висновком Верховного суду з огляду на наступні аргументи. Суд не врахував положення п. 3 примітки до ст. 354 КК України, яка розкриває поняття «пропозиція» та «обіцянка», зокрема і для ст. 369-2 КК, як такі, які здійснюються виключно до працівника підприємства, установи чи організації, особи, яка надає публічні послуги, або службовій особі. А тому у разі відсутності таких ознак, то говорити про кримінальну відповідальність немає підстав при таких обставинах. Автор одразу зауважує, що такий підхід до тлумачення понять вимагає додаткового уточнення щодо працівників підприємств, установ чи організацій та особам, які надають публічні послуги, де перевагу в застосуванні має стаття 354 КК України [29, с. 170].

Дудоров О.О., відзначає, що така позиція не узгоджується з судовою практикою «про охоплення поняттям впливу, зловживання яким відбувається (може, має відбуватись), використання, зокрема, довірчих, родинних, близьких і

дружніх стосунків винного з особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [20, с. 548].

Обмежене застосування поняття вплив як стверджує Киричко В.М., необхідно з огляду на віднесення «зловживання впливу» до корупційних злочинів. Адже у випадку використання службового становища, яка є одною з ознак корупції, тільки так крим. прав. можна вважати корупційним [29, с. 177]. Застосування такого широкого тлумачення впливу посилює проблематику, яку озвучувала Ярмиш Н.М., про сумнівність віднесення «зловживання впливом» до корупційних в ст. 45 КК України. Відповідно до ознак диспозиції статті можуть бути люди, які взагалі ніде не працюють. Наприклад, сусіди-пенсіонери чи навіть – «безхатьки». Необхідно, щоб такі особи, мали стосунки з особою, «яка виконує функції держави або місцевого самоврядування», та хоча б погодився на неї вплинути [118, с. 455]. Про цю ж проблематику пише Дудоров О.О. [20, с. 541].

Отже, судова практика схильна розглядати суб'єкт злочину, як загальний, а вплив у широкому значені, окрім впливу через підпорядкування та службової залежності.

Стрийський міськрайонний суд Львівської області у вирокі від 28.09.2022 у справі №456/3980/19 засудив слідчого Національної Поліції за одержання 2000 доларів від особи за вплив на прокурора щодо можливості вирішення питання призначення покарання не пов'язаного із позбавленням волі за зберігання наркотичних засобів [8].

Вищий антикорупційний суд від 10.06.2021 у справі № 454/2576/17 засудив колишнього суддю Ковельського міськрайонного суду Волинської області за те, що одержав від іншої особи неправомірну вигоду за вплив на іншого суддю для прийняття останнім рішення в інтересах тої особи. З висновками щодо правильності кваліфікації погодилася і Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду, так і Верховний Суд .

Вирок Корсунь-Шевченківський районний суд Черкаської області від 22.02.2024 у справі №699/1157/23, де суд засудив військовослужбовця за надання НВ начальну поліції коштів у розмірі 500 євро за не притягнення до кримінальної

відповідальності за зберігання наркотичних речовин та повернення вилученого автомобіля, шляхом здійснення впливу на дізнавача[11].

Старокостянтинівський районний суд Хмельницької області від 17 жовтня 2023 року у справа № 683/3308/23 затвердив угоду про визнання винуватості особи, яка працювала майстром з експлуатації засобів обліку Старокостянтинівського РЕМ АТ «Хмельницькобленерго», та отримала НВ у розмірі 500 доларів за здійснення впливу на працівників військкомату щодо не призову військовозобов'язаного на військову службу під час мобілізації[13].

З проаналізованого бачимо, що для правильної кваліфікації за статтею 369-2 КК України слід розібратися, як правильно визначати суб'єкт та тлумачити поняття «вплив» та природу можливостей, які надають цей вплив. Саме від визначеного підходу і буде залежати як відбудеться кваліфікація діяння, якщо наприклад, злочин вчинить службова особа, бо в цьому випадку відбувається конкуренція норм між ст. 368 та ч. 2 ст. 369-2 КК України. Детальніше в розділі 3.1.

2.5. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення зловживання впливом за ст. 369-2 КК України – винна у формі прямого умислу як і для активного підкупу особи зловживання впливом так і для пасивної. Як зазначає Навроцький В.О., що таких кримінальних правопорушеннях слід звертати увагу – на двохсторонній психічний зв'язок «хабарника» та «хабародавця». Саме розуміння обох сторін при укладанні «корупційної угоди» є визначальним, вони обидва розуміють, що вчиняють корупційний злочину [35, с. 157].

Стаття 28 Конвенції ООН: *«Усвідомлення, намір або умисел, які необхідні як елементи будь-якого злочину, визначеного цією Конвенцією, можуть бути встановлені з об'єктивних фактичних обставин справи»* [32].

Прикладом визначення за об'єктивними обставинами умислу суб'єкта є постанова Касаційного кримінального суду у справі №504/317/21 від 04 липня 2023 року. Суд вказує, що активні дії засудженого, а саме переконання надавача НВ, що *«він може вплинути на начальника слідчого підрозділу, на суддю та будь-якого іншого співробітника, здійснював збір документів і направляв їх контакту...»* є свідченням про цілеспрямованість умислу, а саме меті на одержання неправомірної вигоди [74].

Аналіз вікового складу свідчить, що більшість засуджених за ст. 369-2 КК у 2023 році, це особи старші 30 років[28]. Такі люди уже соціально зрілі особистості, мають певний статус та досвід, як стверджує Мезенцева І.Є, аналізуючи дані за 2015 рік. Це ж і стосується освіти, за 2023 рік зі 104 засуджених 80 мають повну вищу освіту, у 2015 році повну вищу освіту мали 47% засуджених. Серед таких людей можуть бути особи, які мають юридичну освіту та усвідомлені з прийомами та методами протидії досудовому розслідуванню.

Як стверджується, що мотив у корупційних злочинах є корисливий. Ця ознака дозволяє виділити корисливого злочинця в особливу категорію, адже такий мотив завжди пов'язаний з потребами та інтересами такої особи. Потреби навіть можуть бути соціально прийнятними [51, с. 68].

Корисливий мотив для осіб, які одержують НВ є зрозумілий, а щодо осіб які надають НВ, мотиви не впливають на кваліфікацію, чи то корисливий, чи то особиста зацікавленість тощо [59, с. 1195].

Перейдемо до мети, вона буде різнитися залежно від складу правопорушення:

- ч.1 ст. 369-2 КК– мета особи, яка пропонує, обіцяє, або надає НВ третій особі, особі, щоб та здійснила вплив, полягає в тому, щоб отримати необхідне рішення від уповноваженої особи;
- ч. 2 ст. 369-2 КК – прийняття пропозиції, обіцянки або одержання НВ для себе або для третьої особи, або ж вимагання – полягає в одержанні НВ у своїй власності[35, с. 170].

Щодо випадків, коли одержувач НВ не збирався здійснювати обумовлені «корупційною угодою» домовленості, таке питання розглянуто в Розділі 3.

2.6. Висновки до другого розділу

Універсальним визначенням об'єкта кримінального правопорушення за ст. 369-2 КК України є *правильна діяльність органів державної влади, що відповідає вимогам законодавства, а додатковий об'єкт – відносини справедливого розподілу матеріальних благ у суспільстві, як визначено в одному із коментарів до кримінального кодексу* [59, с. 1196].

На наш погляд, такий підхід до визначення дозволяє охопити можливість вчинення кримінального правопорушення і спеціальною особою і загальною, що буде визначальним для інших ознак складу злочину.

Кримінальне правопорушення вчиняється характерно, як для корупційних злочинів. Це 1)пропозиція/2)обіцянка/3)надання НВ; 4)Прийняття пропозиції, обіцянки; 5) Одержання НВ; 6) Пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання НВ.

Поняття «пропозиція», «обіцянка» розкриті в примітках до ст. 354 КК. «Надання», «одержання» - в пояснювальній записці до Конвенції РЄ. Кримінальне правопорушення має формальний склад злочин. Вплив здійснюється щодо

спеціально виокремленої групи, осіб, які уповноважені на виконання функцій держави та місцевого самоврядування.

Перша та друга частини статті вказують на взаємний зв'язок між собою, одна сторона «надає», а друга сторона «приймає» НВ за здійснення впливу. Сам же вплив перебуває за межами складу кримінального правопорушення.

Щодо кваліфікації пропозиції (обіцянки), то незалежно від факту погодження або відмови адресата таких дій, злочин вважається закінченим за ч. 1 ст. 369-2 КК.

Зловживання впливом ч.2 ст. 369-2 КК відрізняється від здійснення пособництва ч.5 ст. 27, ч. 2 ст. 369-2 КК. Пособництво при здійсненні зловживання впливу не ставить за мету подальше заволодіння НВ, така особа лише здійснює допоміжну роль, вона не претендує на НВ.

Неправомірна вигода може виступати предметом, метою та засобом кримінального правопорушення. Метою НВ виступає, коли особа приймає пропозицію, обіцянку чи вимагає її (ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2), тобто дана ознака є складовою суб'єктивної сторони. Коли НВ одержують, то це стає предметом (ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2). У разі НВ пропонують, обіцяють чи надають – то засіб вчинення корупційного правопорушення (ч. 1 ст. 369-2). У випадку «за надання такої вигоди третій особі», тоді НВ виступає метою кримінального правопорушення. Неправомірна вигода включає в себе будь-який об'єкт, який надається при корупційній угоді. Тобто неправомірною вигодою в тому числі можуть виступати як кошти, так і вилучені з цивільного обороту речі (зброя, наркоти, тощо), або ж навіть криптовалюта. Ознаки: спеціальна форма та одержується в без законних на це підстав.

Кваліфікуючою ознакою є діяння описані в ч. 2 поєднанні з вимаганням. Вимагання присутнє, якщо завдає шкода законним інтересам особи, якщо незаконні інтереси – кваліфікуюча ознака відсутня. Поняття вимагання закріплена в примітці до ст. 354 КК, хоча не поширюється на ст. 369-2 КК. Причиною є, як слушно зауважує Задоя К.П., специфіка, адже не завжди використовується службове становище та повноваження. Ч. 3 ст. 369-2 КК буде розглянуте детальніше у співвідношенні з ст. 189 КК у третьому розділі.

Суб'єкт злочину є об'єктом дискусій. Розглядають його в двох основних підходах: 1) як загальний, будь – яка особа; 2) спеціальний – тільки службова особа. На наш погляд, суб'єкт кримінального правопорушення є загальний. Правильний висновок, на нашу думку, зроблено в об'єднаній палаті ККС ВС, який встановив, що будь-яка особа може бути суб'єктом кримінального правопорушення. Визначення суб'єкту є важливим для тлумачення поняття «вплив», адже якщо обмежується суб'єкт, то відповідно і «вплив». Якщо суб'єкт загальний, то вплив на уповноважену особу може бути на основі дружніх, сімейних або інших стосунків, такий підхід повністю відповідає міжнародним рекомендацій. На разі, можна стверджувати, що суб'єкт є загальний, тобто будь-яка особа.

Щодо проблеми того, що у разі визнання суб'єктом загальним, то таке кримінальне правопорушення не можна вважати корупційним.

Злочин вчиняється з прямим умислом. Корисливий мотив присутній при пасивному підкупі, а у разі надання НВ мотив не впливає на кваліфікацію, це може бути той же корисливий, чи особиста зацікавленість тощо. Метою суб'єкта активного підкупу є полягає в отриманні бажаного рішення від уповноваженої особи. Метою пасивного одержання НВ у своїй власності.

З аналізу судової практики було виділено ряд питань, які потребують подальшого розкриття, а саме проблематика кваліфікації зловживання впливом у співвідношенні з іншими статтями кримінального закону. Це такі питання:

- кваліфікація ст. 369-2 КК у співвідношенні зі статтями 354, 368, 369, 368-3, 368-4 КК;
- кваліфікація ст. 369-2 КК у співвідношенні зі ст. 190 КК (додаток 2);
- кваліфікація ст. 369-2 КК у співвідношенні зі ст. 189 КК (додаток 3).

РОЗДІЛ 3. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ У ВИПАДКУ СПІВВІДНОШЕННІ З ІНШИМИ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

3.1. Кваліфікація зловживання впливом за ст. 369-2 КК у співвідношенні зі ст. ст. 354, 368, 369, 368-3, 368-4 КК

Для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень слід пам'ятати: *«склади злочинів, можуть перебувати у співвідношенні: а) суміжних – тоді вони підлягають розмежуванню між собою за розмежувальними ознаками (ознаками, які не збігаються); б) конкуруючих – у такому випадку потрібно встановлювати вид конкуренції та керуватися правилами кваліфікації скоєного з його урахуванням»* [35, с. 175].

У параграфах 65-67 пояснювальній записці Конвенції РЄ, стверджується, що «Торгівля впливом» є дещо схожим до хабарництва, проте зі своїми особливостями. Важливо, що торговець впливом не ухвалює ніякі рішення, він лише зловживає своїм впливом на іншу особу або осіб в силу свого професійного чи соціального статусу. Не має ніякого значення, чи приніс задіяний вплив бажані результати. Ще однією відмінністю між класичним хабарництвом та «зловживанням впливом» є те, що від торговця впливом не вимагається діяти в рамках, які встановлено попередньо законом [122].

Кримінальні правопорушення у ст. 368 та ч. 2 ст. 369-2 та ст. 369 та ч. 1 369-2 КК України відмінність полягає в наступних ознаках:

- при «хабарництві» задовольняються інтереси «хабародавця»;
- підкупляється «посередник», який має задовольнити інтереси надавача НВ;
- вплив здійснюється не на службову особу, а на особу уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [35, с. 176].

Кваліфікація злочинів доволі просте, коли джерелом впливу виступає не службова особа. Тому у разі надання НВ, наприклад, сусіду, який безробітний, але

має певні зв'язки в державних органах, як він стверджує, то таке діяння має кваліфікуватися, за відповідними частиною ст. 369-2 КК України. Кваліфікація відбулася за розмежування за ознакою «суб'єкт».

Проте, якщо сусід голова суду або начальник відділення поліції, а вплив він має здійснити, наприклад, щодо підлеглих, начальника, то тут виникають складнощі з розумінням характеру впливу. У цій ситуації наявне співвідношення ознак декількох злочинів, пасивне зловживання впливом (ч. ч. 2, 3 ст.369-2 КК) та пасивний підкуп службової особи (ст. 368 КК).

Кваліфікація має відбуватися за правилами конкуренції. Як зауважує Навроцький В.О., що за замовчуванням ніяка норма не має статусу загальної або спеціальної, такий статус проявляється в співвідношенні норм при конкретній правозастосовній ситуації. Таке розмежування автор рекомендує проводити за допомогою тесту – необхідно уявити, що «спеціальної» норми не існує, і поставити питання, чи охоплюється кримінальне правопорушення «загальною» нормою. Щодо вищезгаданою ситуації конкуренція має відбувається загальної норми (ст. 368) та спеціальної (ст.369-2) [35, с. 176–177].

Автор виділяє наступні ознаки, що допоможуть у кримінальні правопорушення:

Об'єкт посягань. У кримінальних правопорушень об'єктами виступають суспільні відносини щодо використання повноважень службових осіб відповідно до встановленого порядку. Об'єкт в ст. 369-2 вузький за обсягом, охоплює повноваження лише уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування.

Суб'єкти: ст. 369-2 у наведеному прикладі службова особа, яка здатна відповідно до свого статусу і становища мати вплив. У 368 – тільки службова особа, яка виступає суб'єктом, що в даному випадку є ширшим поняттям [35, с. 177].

Відомим випадком, де була наявна конкуренція згаданих норм є справа судді Зварича. Суддя засуджений за ст.368, за те що отримував хабарі на посаді голови суду за вплив на підлеглих. На момент вчинення суддею кримінального правопорушення статті за «зловживання впливом» не існувало, а тому кваліфікація

за ст. 368 КК України є закономірною. Адвокати судді подавали клопотання щодо перекваліфікації на 369-2 КК. Питання полягало в підході до тлумачення використання влади і службового становища, коли в кримінальному кодексі з'явилася спеціальна стаття. Проте касаційна інстанція залишила інкриміновану статтю без змін. Аналізуючи дану справу Дудоров О.О., що зі зміною законодавства доповненням антикорупційних норм, діяння судді Зварича слід кваліфікувати за ст. 369-2 КК, а тому не погоджується з позицією викладеною судовою палатою у кримінальних справах ВСУ 25 квітня 2013 про те, що засуджений, займаючи посаду голови суду, використовував свої повноваження та одержував хабарі [20, с. 541–542].

Одну із позицій щодо визначення суб'єкта висвітила Кочерова Н.О. У своїй дисертаційній роботі, авторка стверджує *«суб'єктом є будь-яка фізична особа, за умови, що обіцяний, запропонований, здійснений нею вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зумовлений не наданою їй по службі владою чи службовим становищем, а близькими, дружніми чи будь-якими іншими відносинами з останньою»*. Для уникнення будь-яких непорозумінь щодо тлумачення, автор пропонує застосовувати словосполучення не «особа» а будь-яка особа [36, с. 153–154].

Для вирішення даного питання слід зрозуміти, як правильно трактувати «використанням наданої їй влади чи службового становища». Задоя К.П. проаналізував постанови ККС ВС, які мали протилежні думки, деколи в різницю в півроку [26].

У постанові від 22 лютого 2018 року в справі № 686/8714/16-к ККС ВС висловив позицію, що *«суб'єктом злочину за 369-2 КК України є зальна особа, тобто будь-хто, при цьому специфікою таких осіб є те, що вони, не маючи статусу службової особи, мають реальну можливість вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави»*[62].

Уже через півроку у постанові від 26 червня 2018 року в справі №359/1848/15-к ККС ВС змінив підхід та стверджує, що *«існування неслужбових та родинних зв'язків, дружніх, добрих міжособистісних відносин між ОСОБА_6*

та посадовою особою митниці в розумінні ст. 369-2 КК України не може бути ознакою суб'єкта зловживання впливом». Суд відхилив посилення сторони обвинувачення на наявність у особи, як митного брокера, добрих стосунків із певними працівниками митного посту завдяки їхній тривалій співпраці, спільних друзів та близького розташування робочого місця [63]. Як бачимо суд у цій справі розглядає надані службові повноваження та можливості обмежено, виключно прописаними посадовими обов'язками.

Хоча уже в постанові від 24 листопада 2016 року в справі №5-149ксл6 ВСУ висловився щодо інкримінації ст. 368 з огляду, що особа «дає його (хабар) саме такій особі й у зв'язку з можливостями її посади, а особа, яка одержує незаконну винагороду (хабар), розуміє (не може не розуміти) значущість займаної нею посади, її статусність та можливості; урахується також вагомість цієї посади у сприйнятті хабародавцем, мета, яку переслідує останній, та його переконаність у тому, що цієї мети буде досягнуто завдяки можливостям посади, яку обіймає хабароодержувач». Тобто стосовно повноважень та можливостей займаних посад за ст. 368 суд розглядає їх в широкому розумінні.

Як зазначає К. П. Задоя, що складно зрозуміти, чому службове становище за ст. 368 розуміється широко, а за ст. 369-2 лише наявними повноваженнями, тобто обмежено. На думку вченого такі підходи можуть запроторити судову практику в «глухий кут» [26].

Підходи ще раз змінилися з моменту, коли Задоя К.П., здійснював своє дослідження. У постанові від 15 листопада 2018 року у справі №686/873/17 Верховний Суд залишив без змін рішення попередніх інстанцій щодо засудження ФОП, який був визнаний винний за ст. 369-2 КК за отримання 1700 доларів за вплив на рішення ДАБІ у Хмельницькій області [26].

Колегія суддів, які розглядали справу №554/5090/16-к в ухвалі від 25.11.2020 підтримувала позицію визнання лише службової особою, як суб'єкта кримінального правопорушення за ст. 369-2 КК України. Аргументами такого підходу – висловлені позиції Киричка В.М.[29, с. 165]. А тому колегія вважала, що «відповідальність за ч. 2 ст. 369-2 КК настає лише за умови, що дії службової особи

були зумовлені її службовим становищем і пов'язані з її владними чи службовими повноваженнями. Так як характер впливу не конкретизований, то слід виходити з принципу «усі сумніви на користь особи, діяння якої кваліфікуються». Проте для формування єдиної правозастосовної практики ВС, колегія вирішила передати це питання Об'єднаній палаті.

Позиція, яка підтримується судовою практикою, поставила Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду у постанові №554/5090/16-к від 29.03.2021, яка зазначає, що суб'єктом злочину є будь-яка особа та наводить наступні твердження:

- суб'єкт злочин – загальна особа:

«Визначення ознак суб'єкта злочину і кінцевого адресата протиправного впливу норма, викладена в ч. 2 ст. 369-2, є спеціальною стосовно норм, викладених у статтях 354, 368, 368-3, 368-4 (включаючи примітки до них) зазначеного Кодексу.

Оскільки диспозиція ч. 2 ст. 369-2 КК текстуально не конкретизує характеру впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави, Об'єднана палата виходить із того, що поняттям впливу охоплюється в тому числі використання дружніх, родинних, особистих стосунків з особою, уповноваженою на виконання функцій держави, тощо».

- Щодо обсягу поняття «вплив» та співвідношення з «впливом з використання влади або службового становища»:

В контексті визначення ознак передбаченого цією нормою складу злочину зміст поняття «вплив» законодавець жодним чином не обмежує лише «впливом з використанням влади або службового становища», який є лише одним із способів вчинення цього злочину. Такий вплив полягає в тому, що службова особа завдяки своєму становищу вживає заходів до вчинення дій іншими особами (непідпорядкованими їй і які не перебувають від неї в службовій залежності), де використовує службовий авторитет, свої зв'язки зі службовими особами, інші можливості, обумовлені займаною посадою[78].

Щодо обсягу повноважень за ст. 368 КК, то відповідно до положень викладених в постанові Верховного Суду у справі № 712/2374/18 від 27 жовтня 2021 контексті ст. 368 КК, «використанням влади чи службового становища є вчинення дій, зумовлених покладеними на службову особу обов'язками з виконання

відповідних функцій, їх застосування всупереч тим цілям і завданням, для досягнення і реалізації яких вони надані службовій особі»[64].

Отже, судова практика схильна розглядати характер та обсяг впливу в наступній послідовності.

ВПЛИВ	
ст.368 КК.	ст. 369-2 КК
Вплив пов'язаний з покладеними на службову особу обов'язками з виконання відповідних функцій. Вужче поняття ніж вплив в 369-2 КК.	Вплив пов'язаний із використання професійних, дружніх, родинних, особистих стосунків з уповноваженою особою

Киричко В.М., як прихильник підходу що суб'єкт злочину за ст. 369-2 КК є тільки службова особа, критикує висновки об'єднаної палати. Науковець стверджує, що виділяти ст. 369-2 КК України як спеціальну неможливо, адже суб'єкти в статтях 354, 368, 368-3, 368-4 КК уже спеціальні. Спеціальна норма може утворитися у разі деталізації суб'єкту, як, наприклад, службова особа, яка займає відповідальне становище тощо[29, с. 174].

Вчений виокремлює підходи щодо питання суб'єкта і про обсяг поняття «вплив» за ст. 369-2 КК України:

- 1) спеціальний суб'єкт і вузьке тлумачення «впливу»;
- 2) спеціальний суб'єкт і широке тлумачення «впливу»;
- 3) загальний суб'єкт і вузьке тлумачення «впливу»;
- 4) загальний суб'єкт і широке тлумачення «впливу»[29, с. 178–179].

Кваліфікація 369-2 та 354 КК, у разі якщо суб'єкт кримінального правопорушення працівник підприємства, установи чи організації.

За постановою Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду у постанові №554/5090/16-к від 29.03.2021, дані кримінальні правопорушення мають кваліфікуватися за правилами конкуренції загальної норми 354 КК та спеціальної 369-2 КК.

Проте аналізуючи позицію об'єднаної палати наукове середовище вважає протилежне. Киричко В.М., зауважує, що у разі, якщо визнавати суб'єкт за ч. 2 ст. 369-2 КК загальним, то перевагу матиме норма 354 КК. Аргументує, що, по-перше, конкретизує суб'єкта, наділений спеціальним статусом; по-друге, характер впливу – з використанням свого становища, яке він займає на підприємстві, в установі чи організації [29, с. 180].

Погоджується з таким підходом Тома М.Г. [96, с. 202], та Дудоров О.О. адже формулювання, вжите в ч. 3 ст. 354 КК («... з використанням становища, яке він займає...»), відповідає звороту «з використанням наданої їй влади чи службового становища...» у ч. 1 ст. 368 КК. Тому деталізує загальне поняття впливу в ст. 369-2 КК [19, с. 424].

Цікавий випадок зараз розглядається судами за справою № 428/3835/19, у першій інстанції, Сєверодонецький міський суд, викладача університету було визнано винним за ч.3 ст. 354 за те, що він одержав 400 доларів за забезпечення успішне проходження практики і захисту магістерської роботи. З цими висновками погодився і Дніпровський апеляційний суд. Проте, засуджений стверджує, що він не був членом екзаменаційної комісії, не звертався до комісії щодо успішного оцінювання роботу студентки, та і ні на кого впливати не мав змоги. Проте, як виходить зі змісту постанови НВ була передана за два епізоди:

- 1) захист переддипломної практики
- 2) написання магістерської роботи та організація успішного захисту.

Як описано в апеляційній постанові, що НВ передавалася саме за *«організацію складання переддипломної роботи, магістерської роботи та позитивне оцінювання і захист вищевказаних робіт[105]»*. Тобто, суди першої та другої інстанції розглядали організацію успішного захисту магістерської роботи *«з використанням становища, яке займає»* викладач в університеті. А організація успішного захисту передбачає домовленістю з екзаменаційною комісією щодо допущення захисту, тобто саме здійснення впливу.

На разі справа повернута на повторний розгляд до першої інстанції у зв'язку з втратою матеріалів провадження через окупацію рф Сєверодонецька.

Кваліфікація 369-2 та 368 і 369 КК, у разі якщо суб'єкт службова особа.

У випадку такої конкуренції при пасивному підкупі службової особи та підкупі службової особи до зловживання впливом Киричко В.М., вважає, що перевагу має спеціальна норма 368 КК, якщо суб'єкт злочину загальний в ч. 2 ст. 369-2 КК. Адже в «спеціальній» нормі (368 КК) встановлюється відповідальність щодо спеціального суб'єкту та і деталізує характер впливу, пов'язаний з використанням наданої їй влади чи службового становища [29, с. 181–182].

Дудоров О.О., теж погоджується з таким підходом, використовуючи такий же аргумент як і до розмежування ст. 354 та ст. 369-2 КК [19, с. 424]. Проте в попередніх публікацій Дудоров О.О., робив застереження, що якщо особи, на яких чинять тиск, не підпадають під визначення «осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування», то такі дії слід кваліфікувати за ст. 368 КК або відповідно іншою [20, с. 419].

Комарницька М.О., вказує, що важливо визначити чи могла службова особа в силу своїх повноважень та службового становища вжити заходи щодо вчинення іншими службовими особами діянь на користь особи, що дає НВ [16, с. 137].

Прихильником такого підходу є і Кочерова Н.О., яка стверджувала, ще у 2012 році, якщо за вплив на прийняття рішень, НВ було отримано службовою особою із використанням наданої їй влади або свого службового становища, то такі дії слід кваліфікувати за частинами ст. 368 КК [36, с. 153].

Домінантною позицією в судовій практиці залишається погляд на те, що ч. 2 ст. 369-2 КК є спеціальною до ст. 368 КК (вплив розглядається посадовими обов'язками) щодо одержання НВ у зв'язку використання службового положення при здійсненні впливу на іншу особу задля бажаного рішення. Як стверджує колектив вчених, що це пояснюється тим, що законодавець вбачав меншу загрозу в одержанні НВ у зв'язку з не використанням посадових обов'язків, а з лише пов'язаних з цим можливостей [57, с. 241–242].

Підтвердженням такого підходу є постанова Верховного Суду № 490/8361/16-к від 16 лютого 2023 року розглядалася справа у якій обвинувачений, перший

заступник голови обласної ради, одержав НВ, завдяки своєму службовому становищу вчинив зловживання впливом, яке виявилось у висловленні директору ТОВ пропозиції здійснити вплив на прийняття особами, депутатами обласної ради рішення на погодження дозволу на користування надрами. Спочатку органи досудового розслідування кваліфікували такі дії за ч. 4 ст. 368 КК, проте потім змінили на ч. 2 ст. 28 - ч. 2 ст. 369-2 КК. У самому обвинувальному акті йде мова «завдяки своєму службовому становищу вчинив зловживання впливом».

Кваліфікація 369-2 у співвідношенні з 368-3 і 368-4 КК.

У даному випадку, за словами Киричка В.М., конкуренції між статтями не виникають з наступної причини. Порівнюючи словосполучення в статтях 368-3 (з використанням наданих їй повноважень) і 368-4 КК (з використанням наданих їй повноважень) з ст. 369-2 КК науковець зауважує, що у цих стаття мова йде про зловживання владою напряду пов'язані з повноваженнями [29, с. 182].

З даним твердженням погоджується Дудоров О.О., та додає, що у «ст. 368-3 і ст. 368-4 КК використовується зворот «з використанням наданих їй повноважень», який широкому тлумаченню не підлягає». А тому не пов'язаний вплив з наданими повноваженнями не може підпадати під вищезгадані статті і має кваліфікуватися відповідно до ст. 369-2 КК. Вчений доходить висновку, що дана ситуація не підходить під традиційну ситуацію конкуренцію загальної та спеціальної норми. Для покращення юридичної визначеності, науковець рекомендував включити зворот використання пов'язаних з відповідними повноваженнями можливостей до статей [19, с. 424].

Задоя К.П., у п. 29 роботи звертає увагу на Пояснювальну записку до Конвенції РЄ, де вказується, що метою запровадження відповідальності за торгівлю впливом є досягнення осіб (reach the close circle of the official or the political party), які є в близькому кругу посадових осіб та політичних партій. А тому, на думку дослідника, «ретранслюючи тезу на кримінальне законодавство, якщо особа використовує становища працівника підприємства, установи чи організації (особи, яка працює на користь підприємства, установи чи організації), владу або

службове становище чи повноваження службової особи юридичної особи приватного права або особи, що надає публічні послуги то відповідальність має наставати за відповідними частинами статей 354, 368, 368-3, 368-4 КК». Дві згадані статті потребують доопрацювання, на думку автора [26].

Способом вирішення багаторічних спорів щодо суб'єкту і поняття впливу могло б бути рішення, яке запропоноване ще в 2013 році Михайленком Д.Г. «У ст. 369-2 КК (зловживання впливом) необхідно передбачити вказівку, за якою вона має застосовуватися виключно при відсутності ознак хабарництва чи співучасті у ньому. Таке доповнення усуне масу складних конкуренцій і виокремить саме ту поведінку, яку прагнув заборонити законодавець — одержання винагороди за здійснення впливу на рішення службовця за відсутності використання службового становища особи, яка вчинює такий вплив» [52, с. 31]. Це в свою чергу, на думку Дудоров О.О., який теж погоджується з рекомендацією Михайленка Д.Г., та неодноразово публікував дану пропозицію в своїх наукових роботах, узгодить телеологічне (цільове) і буквальне тлумачення кримінального ст. 369-2 [21, с. 419].

Проаналізувавши такі підходи щодо кваліфікації «зловживання впливом» з іншими нормами кримінального закону, слушною думкою є твердженням Дудорова О.О., що не варто безумовно звертатися до твердження у Пояснювальній записці до Конвенції РЄ, що однією з ознак розмежування є те, що традиційне хабарництво передбачає вчинення діяння в інтересах надавача хабаря службовою особою [21, с. 419].

Судова практика, на разі, схильна розглядати ч.2 ст. 369-2 КК України, як спеціальну до ст. 368 та ст. 369.

Розглянемо випадок описаний в Постанові Верховного Суду № 463/4324/18 від 25 травня 2023. У касаційні інстанції розглядалося питання правильності перекваліфікації діяння передбачене ч. 3 ст. 369 КК на ч. 1 ст. 369-2. Адвокат обіцяв передати неправомірну вигоду прокурору задля того, щоб укласти угоду про визнання винуватості на користь свого клієнта. Прокурор на прохання адвокат відповів, що має це погодити з керівником відповідно до відомчих документів, хоча

КПК України не визначає вимогу щодо погодження угоди з керівником органу прокуратури.

Аргументом першої та другої інстанції було те, що адвокат передавав неправомірну вигоду задля того, щоб прокурор здійснив вплив на керівника, адже сам прокурор неодноразово за матеріали стверджував, що спершу треба погодити з керівництвом. Тому такі дії кваліфікувати слід за ч. 1 ст. 369-2 КК.

Верховний Суд доходить висновку, що *«перша інстанція помилково розглядала прокурора у кримінальному провадженні службовою особою, яка не наділена одноосібними повноваженнями на укладення з підозрюваним угоди про визнання винуватості, а тому суд недостатньо аргументував кваліфікацію за ч. 1 ст. 369-2 КК»* [70].

У Постанові Верховного Суду № 206/5339/19 від 27 квітня 2023 року, особу, яка займала посаду оперуповноваженого, було засуджено за ст. 369-2 КК. Винний запропонував іншій особі надати йому НВ задля того, щоб він здійснив вплив на колегу, який розслідує справу щодо незаконної прорубки дерев. Суд не взяв до уваги аргументи захисту, що обвинувачений не міг впливати на іншого працівника поліції, оскільки остання не була в його підпорядкуванні та займала вищу за рівнем посаду. Суд нагадує, що *«такий вплив полягає в тому, що службова особа завдяки своєму становищу вживає заходів до вчинення дій іншими особами (непідпорядкованими їй і які не перебувають від неї в службовій залежності), де використовує службовий авторитет, свої зв'язки зі службовими особами, інші можливості, обумовлені займаною посадою або обіцяє здійснити такий вплив»* [69].

Щодо кваліфікації за ч. 3 ст. 368-3 КК України була здійснена щодо дій директора підрозділу «Маньківський район електричних мереж ПАТ «Черкасиобленерго» у справі № 701/119/19 у постанові Верховного Суду від 06 квітня 2023 року, який прийняв пропозицію на отримання неправомірної вигоди в сумі 5000,00 доларів США за вирішення питання укладення договору електропостачання та підключення трансформаторної станції вищевказаного

нерухомого майна до електропостачання [72]. Зрозуміло, що директор не єдина людина, яка вирішує, чи укласти такий договір з іншим підприємцем чи ні, йому необхідно задіяти свої повноваження щодо вирішення усіх питань пов'язані з цим, домовленість з відділами щодо правильності оформлення усіх документів тощо.

Конвенції РЄ полягають в боротьбі з «фоновою корупцією» та основною метою є досягнення найближчого кола осіб, які причетні до корупційних діянь, то на нашу думку досить краще кваліфікувати дії оперуповноваженого за ст. 369-2 КК, який заявляє, що зможе на колегу щодо розслідування тільки через те, що він займає нижчу посаду. У даному випадку, оперативник представляє інтереси держави і ніяк не відноситься до такого явища як «фонова корупція» або ж до «найближчого кола зацікавлених осіб». Це не означає, що підхід, який використовується судовою практикою є неправильний, проте рекомендований, на нашу думку, більше відповідав би Конвенціям.

У деяких випадках, ст. 369-2 КК можна розглядати, як відносно «рятувальну», адже посада топ-чиновників надає великого впливу, який не завжди відповідає прописаним повноважень, а лише в силу займаної посади особа має доступ до різних колегіальних органів тощо. Таке твердження можна зробити з огляду на те, що розмір НВ не впливає на суворість покарання, як в ст. 368 КК.

Отже, рекомендуємо змінити підходи щодо категоричного твердження, що стаття 369-2 КК України є спеціальною, якщо суб'єкти злочинів є ідентичними до ст. ст. 354, 368, 368-3, 368-4, 369. У цьому ж випадку вирішувати конкуренцію навпаки, що відповідні частини ст. 369-2 КК є загальною до ст. ст. 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК з огляду на наступні аргументи:

1. деталізується суб'єкт крим. правоп.;
2. деталізується характер впливу (із використання наданих саме повноважень займаною посадою).

3.2. Кваліфікація зловживання удаваним впливом ч. 2 ст. 369-2 КК у співвідношенні з шахрайством ст. 190 КК

UNDOC розглядає вплив незалежно від того чи реальний, чи удаваний. Проте зазначає про можливість такої практики, у разі удаваного впливу, певні країни визначають такі дії як шахрайські, пов'язані із зловживанням впливом, іноді одночасно застосовують злочини, пов'язані з шахрайством, виходячи з різних правових інтересів, захищених відповідними нормами. Проте, організація наголошує, що регулювання кримінального порушення не зосереджується на зловживанні впливом як такому, а поширюється на ситуації, коли вплив лише стверджується, а не застосовувався, хоча повинен існувати зв'язок між об'єктивною стороною та використаним впливом, сам злочин є автономний і не залежить від згоди пасивної сторони і навпаки [126, с. 45].

Ярмиш Н.М., звертає увагу на хибний підхід, коли діяння особи, зокрема службової, яка отримала неправомірну вигоду за вчинення або невчинення бажаних дій, хоча така особа навіть не збиралася цього робити. Вбачаючи в таких діях обман, суди часто застосовують ст. 190 КК України, яке не є корупційним відповідно до ст. 45 КК. Така кваліфікація вважає дослідниця є справжнім «щастям», адже на порушників не накладаються обмеження. Тому кваліфікація є хибною. В усіх корупційних статтях дії, за які одержують НВ, перебувають за межами об'єктивної сторони складу злочину, зокрема і в «зловживанні впливом». У разі «шахрайства», наприклад, кошти, які були передані «шахраю» мають бути повернені «законному володільцю». Ярмиш Н.М., вбачає в цього «законного володільця» - корупціонера [117, с. 114].

Приклад наведений з судової практики науковцем, коли дії службової особи можна кваліфікувати як «шахрайство», якщо службова особа, наприклад, начальник ветеринарної повідомила клієнту неправдиву інформацію, що за ветеринарні паспорти для собак, необхідно заплатити по 2500 грн. Дії кваліфікували за 190 КК, хоча Ярмиш Н.М., схильна розглядати ситуацію, коли особа, зловживаючи своїм становищем, вчиняє шахрайські дії, то відповідальність має наставати за спеціальною статтею, а саме за ч. 2 ст. 191 КК (зауваження

дослідника, на разі за ч. 4 тому що в країні введений воєнний стан). Аргументацією є те, що у разі такої ситуації, то відбувається конкуренція загальної та спеціальної норми, а перевагу має та норма, яка найбільш повно охоплює вчинене діяння. Окрім того, це доволі зручно, адже позбавляє необхідності шукати в події сукупність злочину проти власності та злочину у сфері службової діяльності [117, с. 116–118].

Навроцький В.О. погоджується з Ярмиш та звертає увагу на те, що при кваліфікації такого діяння за ст. 190 КК «хабародавець» має підлягати кримінальній відповідальності за підкуп службової особи, незакінчений з причин, незалежних від нього, за ст. 369. А не отримати статус потерпілого в ст. 190 КК [35, с. 136].

Кочерова Н.О. пропонувала внести зміни в норму, де закріплювалася відповідальність незалежно від того, чи вплив реальний чи удаваний. Це відповідало б міжнародним конвенціям. Крім того таке доповнення б усунуло будь-яку теоретичну можливість кваліфікувати такі дії як «шахрайство» [36, с. 103–104]. Таку ж пропозицію рекомендує внести Задоя К.П. «впливом може бути й удаваний вплив на особу» [25].

Дудоров О.О., звертає увагу, що причиною таких дій є п. 18 постанови Верховного суду України від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності», що при отриманні хабаря особа, яка не збиралася виконувати домовленості, слід кваліфікувати як шахрайство. Науковець наполегливо рекомендує розуміти ст. 369-2, як таку, що може здійснюватися як реальним, так і удаваним впливом, незважаючи на те, що у постановах ККС ВС не згадується удаваний вплив [19, с. 436–437].

У постанові Об'єднаної палати ККС ВС у справі №554/5090/16-к загадано про вплив, проте, на жаль, тільки реальний, *суб`єктом злочину, передбаченого ст. 369-2 КК, може бути будь-яка особа, яка в уяві того, хто здійснює підкуп, здатна здійснити реальний вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування* [78].

Показовим випадком є ситуація описана в справі № 383/407/19, яка пройшла повторний розгляд в апеляційній інстанції. Кіровоградський районний суд Кіровоградської області у вирокі від 24 вересня 2021 року кваліфікував дії

пенсіонера за ст. 190 КК України за удаваний вплив на особу, яка бажала отримати постанову про виправдання за ст. 130 КУпАП. За такі послуги пенсіонер мав отримати 500 доларів. Проте, постанову про виправдання було укладене без впливу засудженого, але засуджений складав враження в іншої особи, що це саме через його вплив.

Зі свідчень «потерпілого» від шахрайства:

Згодом ОСОБА_10 (третья особа), повідомив йому, що для закриття провадження по справі за ст.130 ч.1 КУпАП необхідно сплатити 500 доларів США. Він таких коштів не мав і вони з ОСОБА_10 (третья особа), домовилися, що ОСОБА_10 (третья особа), заплатити кошти за нього, а він буде відпрацьовувати, оскільки вони працюють разом. На той час, він не знав із ким ОСОБА_10 (третья особа), домовився та кому він повинен був передати кошти. У день засідання ОСОБА_10 (третья особа), передав йому матеріали клопотання про закриття справи, а він підписав його та здав до канцелярії Бобринецького районного суду Кіровоградської області. Судом було розглянуто справу та винесено постанову, якою провадження по праві закрито у зв'язку з відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення. Він віддав ОСОБА_10 (третья особа), борг у сумі 500 доларів США. Після закриття провадження по справі його було викликано до поліції[10].

Проте, суд першої інстанції вказує наступне, що

Таким чином, обвинувачення ОСОБА_8 за ст.369-2 ч.3 КК України не є конкретним, оскільки неможливо встановити на кого саме мав здійснювати вплив ОСОБА_8 і чи мав ОСОБА_8 реальну можливість вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави[10].

Посилаючись на Постанову Верховного Суду України №10 від 06.11.2009 року «Про судову практику у справах про злочини проти власності», де вказано, Зокрема, якщо «винна особа отримує від іншої особи гроші чи цінності нібито для передачі службовій особі як хабар, маючи намір не передавати їх, а привласнити, вчинене належить кваліфікувати як шахрайство». Хоча, варто звернути увагу, що «потерпілий у шахрайстві» сам стверджує, що надає кошти за те, щоб закрили справу за ч. 1 ст. 130 КУпАП.

Кропивницький апеляційний суд у постанові від 09 грудня 2021 року, розглядаючи справу за скаргою прокурора, доходить до висновку, що так, як

обвинувачений займав посади у правоохоронних органах, його дружина працювала в суді, де розглядалася справа. Пенсіонер мав дружні стосунки з працівниками суду і апеляційний суд доходить висновку, що він мав реальну можливість вплинути на ухвалене рішення, про це свідчить, що він отримав копію постанови, хоча він не є учасником справи. Важливою деталлю на яку звертає апеляційний суд є те, що ст. 369-2 КК передбачає відповідальність і за обіцянку здійснити вплив. На підкріплення тверджень апеляційним судом було процитовано статтю 28 з Конвенції ООН, що намір або умисл можна встановити з об'єктивних обставин справи. Виходячи з цього апеляційний стверджує, що дії обвинуваченого склали враження у «потерпілого від шахрайства», що він у змозі вирішити його питання. А тому особу було визнано винним за ч. 2 ст. 369-2 КК[76].

Але Верховний Суд у постанові від 29 червня 2022 року не погодився із висновками апеляційної інстанції і відправив на повторний розгляд, у зв'язку з наступними аргументами, що не було встановлено конкретну особу, на яку будуть впливати (проте, зі змісту сказаного потерпілим, що він давав гроші саме, щоб закрити справу)[73].

Верховний Суд взяв до уваги свідчення, що до судді ніхто не звертався. Проте, на нашу думку, це хибна стратегія, адже об'єктивна сторона є формальною за ст. 369-2 КК, а чи здійснювався вплив чи ні, це вже підстави для іншого кримінального правопорушення. Позиція Верховного Суду значно обмежує можливості притягнення винних до відповідальності, встановленням точної особи, яка має вчинити ухвалити рішення. Адже хабародавці, можуть самі помилково розуміти реальність і звернутися до інших осіб, і це не виключає суспільної небезпечності їх діянь. Суспільна ж небезпека за ст. 369-2 КК України полягає в корупційній угоді для здійснення впливу, а не в результативності, чи безрезультатності цієї корупційної угоди, можливості торгівця впливом діяти на уповноважені особи чи ні.

Повторний розгляд апеляційної інстанції від 15 вересня 2022 року кваліфікував діяння за ч. 1 ст. 190 КК, наводячи аргументи касаційної інстанції, прямо вказуючи:

Враховуючи зазначене суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що дії ОСОБА_7 слід кваліфікувати за ст.190 КК України, а не за ст.369-2 КК України який одержав неправомірну вигоду нібито для здійснення впливу на прийняття рішення уповноваженою особою, але насправді не збирався цього робити і бажав лише присвоїти таку вигоду[77].

Цікавий підхід описаний в наступній справі. Корольовський районний суд м. Житомира у справі № 296/2976/23 від 13 квітня 2023 року затвердив угоду про визнання винуватості особи, яка вчинила діяння за ч.4 ст.27 (підбурення) ч.1 ст.369-2, ч.1 ст.190 КК України. Об'єктивна сторона за ч.4 ст.27 (підбурення) ч.1 ст.369-2 полягає: *«Таким чином, ОСОБА_6 підбурив ОСОБА_4 до надання йому ж неправомірної вигоди в сумі 1400 доларів США».*

Парадоксальна ситуація виходить, що суд та сторона обвинувачення замість того, щоб кваліфікувати такі дії як одержання неправомірної вигоди, вигадують складний механізм, злочинець підбурює іншу особу, надати йому ж НВ. Хоча зі змісту зрозуміло, що такі дії слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 369-2 КК, адже будучи службовою особою та працівником правоохоронного органу отримав НВ в загальній сумі 1400 доларів США за те, що обіцяє за таку вигоду вплинути на прийняття рішення щодо виведення транспортних засобів з-під обмежувальних заходів [34].

Приклад правильної кваліфікації наведений в ухвалі Одеського апеляційного суду у справі № 504/317/21 від 19 грудня 2022 року. Обвинувачений хоч і стверджував, що бажав, лише отримати кошти шляхом обману, адже він не знав, хто саме із суддів був призначений розподілом щодо розгляду але його дії свідчили про корупційну складову. Суд не став розбиратися, чи здійснив обвинувачений такий вплив, що призвів до ухвалення потрібного рішення і чи є між цими подіями причинно-наслідковий зв'язок. Тому оперуповноважений був засуджений до ч.2 ст.369-2 КК України[107].

З проаналізованих справ, можемо констатувати, що зловживання удаваним впливом кваліфікується суперечливо і не завжди відповідає Конвенціям ООН та РС.

Більше того, це створює проблеми щодо правильності кваліфікації діянь правопорушників.

Суди неоднорідно здійснюють правосуддя щодо кваліфікації удаваного зловживання впливу за ст. 369-2 КК України. З аналізованої судової практики (Додаток 2) можна дійти наступних висновків, що є два основних підходи:

1. Суди звертаються до постанови Верховного Суду України про спори щодо приватної власності. І тому, частина судів кваліфікує такі дії як «шахрайство»
2. Інша частина суддів звертає увагу, що склад злочину за 369-2 КК є формальним, а тому визначення чи здійснював вплив, чи ні – немає значення.

Кваліфікування зловживання удаваним впливом за ч. 1 ст. 190 може призвести до певних негативних наслідків. На прикладі справи № 185/2338/19 ухвалою Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі від 23 січня 2023 року було закрито справу у зв'язку зі закінченням строків давності. Якщо ч. 1 ст. 190 є кримінальним проступком і строк давності – 2 роки, а ось ч. 2 ст. 369-2 КК є нетяжким злочином і строк – 5 років.

Рекомендуємо, кримінальне правопорушення за ст. 369-2 КК має суміжні ознаки з шахрайством с. 190, розмежування здійснювати за наступним ознаками:

- Ознака **потерпілий**. При вчиненні шахрайства, обов'язково має бути потерпілий, якщо ж зловживання впливом, потерпілий – відсутній. Шкода завдається незаконним інтересам у разі зловживання удаваним впливом, тобто інтересам особи, яка спробувала через когось вирішити певне питання.
- **Момент закінчення** злочину, якщо при шахрайстві злочин вважається закінчений при заволодінні майном, то при зловживанні впливом при пропозиції чи обіцянки, тобто ще на етапі погодження на корупційну угоду сторонами.

3.3. Кваліфікація «поєднане з вимаганням» ч. 3 ст. 369-2 КК у співвідношенні з вимаганням за ст. 189 КК

Хмиз М. зазначає, що, *«передбачена ст. 189 «Вимагання», є власне загальною нормою щодо всіх видів вимагань, відповідальність за які передбачена у КК України»*. Автор виділяє групу корупційних злочинів, у диспозиції яких застосовується поняття «зловживання» ст. 354, 368, 368-3, 368-4, 369-2 КК України. Розмежувальною ознакою міг би слугувати предмет суспільно-небезпечного посягання. Для ст. 189 це чуже майно, право на майно, вчинення будь-яких дій майнового характеру, а для «корупційних» вимагань – неправомірна вигода. Хоча як міркує автор це не стовідсотковою гарантією розмежування. Цілком імовірно, і чуже майно, і право на майно, і будь-які дії майнового характеру, можуть охоплюватися нормативно визначеним поняттям «неправомірна вигода». Окрім вищезгаданої ситуації, виникає проблема у розмежуванні злочинів, ускладняється ще й наявністю у ч. 2 ст. 189 КК України кваліфікуючої ознаки «службовою особою з використанням свого службового становища» [114, с. 221–222].

Тож, на думку науковця, до уваги треба брати, що потенційна шкода при вимаганні НВ має бути пов'язаний із можливостями спеціального суб'єкта, що обумовлюється його статусом. У випадку ст. 369-2 КК можливість при вимаганні має полягати у здатності вплинути на уповноважену особу, щоб саме вона завдала шкоду [114, с. 225].

Розмежування ч. 3 ст. 369-2 КК (якщо суб'єкт злочину просто фізична особа), ч. 3 ст. 368 (якщо є суб'єкт злочину службова особа, яка використовує надану владу та службові можливості для здійснення впливу) з відповідними ч.1 та ч. 2 ст. 189 , слід здійснювати наступним чином. Якщо ж службова особа або просто фізична особа погрожує тим, що без винагороди, тобто одержання НВ, вона, використовуючи свої можливості, або вплив на особу, яка уповноважена на функції держави та місцевого самоврядування, звинуватить у певних правопорушень іншу, то це підпадає під ознаки ч. ч. 1, 2 ст. 189 КК України, тобто вимагання, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища. Логіка

кваліфікації «поєднано з вимаганням» за ст. 368 КК полягає в тому, що спочатку особі нічого не потрібно від іншої особи. А вимагач підлаштовує ситуацію так, що в потерпілого з'являється бажання «відкупитися», щоб не стати жертвою. Розглядати це можна на прикладі вимагання працівника поліції, який погрожує сфабрикувати справу («підкинути» наркотики тощо), якщо не буде отримано НВ. Такий погляд запропонований Дудоров О.О., [22, с. 95] та підтримується Третьяковим Д.А, [98, с. 327], Яриш Н.М[117, с. 61].

Науковці рекомендують виключити «вимагання» з диспозиції ст. 369-2 КК України, ось Тома М.Г., взагалі рекомендує не застосовувати вимагання у ст. 369-2 КК, у зв'язки з тим, що недодержано принципу юридичної визначності, адже поняття не розкривається спеціально для даної статті [96, с. 206].

Аргументацією щодо виключення «вимагання» є, висловлена позиція Дудорова О.О., що використане у конвенціях термін «*solicitation*», перекладений як «вимагання» має помилкове відображення в кримінальному законі до ст. 369-2 КК. Даний термін позначає наполегливе прохання, домагання тощо, тобто те, що не характерне поєднання з погрозою. Тому цю ознаку варто виключити[57, с. 245].

Такий підхід використовується і у французькому законодавстві, де використовується поняття «*solliciter ou d'agréer*», тобто наполегливе прохання та погодження[48].

Ще одним аргументом щодо необхідності здійснення певних реформ з кваліфікуючою ознакою свідчить, що за 2023 рік, лише одна особа була засуджена за ч.3 ст. 369-2 КК України [28].

Третьяков Д.А. теж ставить під сумнів доцільність вимагання в складі зловживання впливом. Аргументуючи це тим, що, по-перше, серед проаналізованих більш ніж двохсот судових рішень за ст. 369-2 КК України у Єдиному реєстрі судових рішень, лише біля 4 % випадків обвинувальних вироків, судом винесено саме за ч. 3 ст. 369-2 КК України. По-друге, суди звертаються до поняття «вимагання» закладене в статті 189 КК України. Тобто йдуть шляхом аналогії закону.

Пункт 8 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10 визначено, що відповідно до ст. 189 КК України вимагання полягає у незаконній вимозі передати чуже майно чи право на майно або вчинити будь-які дії майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмежити права, свободи або законні інтереси цих осіб, пошкодити чи знищити їхнє майно або майно, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголосити відомості, які потерпілий чи його близькі родичі бажать зберегти в таємниці[79].

Дана практика є дещо сумнівною, адже вимагання, яке закладене в ст. 189 КК стосується відносин права власності. Ще одним із підходів це тлумачення вимагання через примітку ст. 354 КК. Досить часто при розгляді справ цієї категорії, суд йде шляхом застосування принципу «аналогії закону», тлумачивши «вимагання» через примітку до ст. 354 КК. У більшості випадків суди перекваліфікують на частину другу, без вимагання, у зв'язку з відсутності факту. З огляду на озвучені аргументи дослідник ставить під сумнів доречність існування вимагання як кваліфікуючої ознаки складу кримінального правопорушення [97, с. 508].

Колектив Харківських науковців стверджують, що поняття «вимагання» не може мати такого ж змісту як у ст. 189 КК – у зв'язку з тим, що різні об'єкти посягання крим. правоп. та п. 5 ст. 354 КК – через пряму заборону в даній примітці. Таке рішення пояснюється, що суб'єкт отримання НВ за ст. 369-2 КК не наділений спеціальними повноваженнями, які б він використав для того, щоб завдати шкоду законним правам та інтересам особи невідмінно від ст. 368 КК, де службова особа може використати свої повноваження, щоб вплинути на дії надавача НВ[39].

Щодо нелогічності віднесення «поєднано з вимаганням» до кваліфікуючої ознаки висловлювався і Киричко В.М., вказуючи, що у значення ст. ст. 189, 368, 368-3, що під вимаганням в системі кримінального закону розуміється примушення іншої особи до вчинення певного діяння, у тому числі до давання хабаря шляхом заподіяння шкоди її законним інтересам. Якщо брати вимагання в розумінні 368 статті, то отримання НВ відбувається за правомірні діяння, а саме належне виконання службовою особою своїх обов'язків. Вимагання при здійсненні зловживання впливом не може мати такого ж змісту як у згаданій статті, адже це суперечило логіці здійснення впливу. Особа, яка сама бажає надати неправомірну вигоду, щоб хтось вплинув на особу, яка уповноважена ухвалювати необхідне

рішення, не потрібно примушувати, вона саме бажає цього. Друге значення поняття «вимагання», яке ближче до поняття «вимога», а саме не погрози щодо іншої особи, а наполегливе побажання, прохання в спонукальній формі. Саме в такому значенні і використовується вимагання в Конвенціях ООН та РЄ [37, с. 256–257]. І в будь-якому разі, при здійсненні впливу особа бажає отримати неправомірне рішення, ухвалення упередженого рішення. Тут немає законних інтересів «потерпілого вимагання», на які завдавав би шкоду «вимагач». І згідно з позицією в судовій практиці неможливо взагалі кваліфікувати кваліфікуючу ознаку як поєднано з вимаганням при зловживанні впливом. Велика кількість перекваліфікації здійснюється саме за відсутність охорони законних інтересів «потерпілого».

Отже, з проаналізованих наукових робіт та судової практики (Додаток 3) можна дійти висновку, що кваліфікуюча ознака вимагання потребує виключення зі ст. 369-2 КК. Наведемо наступні аргументи:

- Суди на разі поставлені в положення де необхідно тлумачити поняття «вимагання», роблять вони це через аналогію закону (ст. 189 КК та п. 5 ст. 354 КК), що є заборонено прямо кримінальним законом;
- Вимагання суперечить логіці здійснення впливу, якщо особа бажає отримати обумовлене рішення, через вплив, то у будь-якому разі її законні інтереси та права не можуть порушитися, адже вона бажає отримати неправомірне (упереджене) рішення від уповноваженої особи;
- Вимагання не є рекомендацією міжнародних конвенцій. У конвенціях використовує поняття «наполегливе прохання».

Щодо співвідношення ознак складів злочину між ст. 189 КК Вимагання та ст. 369-2 КК. Здійснювати розмежування можна за ознакою об'єктивної сторони:

- Вимагання згідно з ч. 1 і ч. 2 ст. 189 КК здійснюється з використанням наданих повноважень, як і дії за ч. 3 ст. 369-2 КК, проте, у першому варіанті не вимагається від «вимагача» здійснювати дії на користь потерпілого обумовлені угодою між ними. Тобто об'єктивна сторона ч. 3 ст. 369-2 КК містить ознаку «за що» надається НВ – за вплив [37, с. 255].

3.4. Торгівля впливом в проекті нового кримінального кодексу України

Торгівля (зловживання) впливом знайшло своє відображення в новому кодексі за такими статтями. У проекті кодексу станом на 25.02.2024 «зловживання впливом» тепер іменується «торгівля впливом» ст. 9.5.16 для пасивної форми та «підкуп особи за здійснення нею впливу» ст. 9.5.15 для активної форми.

Стаття 9.5.15 має вигляд:

«Особа, яка:

- 1) запропонувала хабар іншій особі, яка за його надання погодилась вплинути на прийняття рішення публічною службовою особою, або*
- 2) надала хабар такій іншій особі»,*

Стаття 9.5.16. у свою чергу:

Особа, яка від іншої особи:

- 1) прийняла пропозицію хабара,*
- 2) просила надати хабар або*
- 3) одержала хабар за реальний чи удаваний вплив на прийняття рішення публічною службовою особою[94],*

Питання щодо вимагання.

Вимагання, як окрема форма вчинення пасивної торгівлі впливом виключена. Тепер це поняття буде охоплюватися *«прохання надати хабар»,* як і *«пропозиція або обіцянка впливом».*

Питання щодо шахрайства

Положення норми, які передбачають відповідальність за торгівлю впливом, вирішують конкуренцію «шахрайства» з удаваною торгівлю впливом. Тепер до диспозиції норми 9.5.16 міститься словосполучення *«за реальний чи удаваний вплив».* Будь-які, сумніви слід відкидати.

Щодо проблематика віднесення торгівлі впливом до корупційних

Проект визначає корупційне правопорушення з обов'язковими ознаками: а) НВ або хабар – предмет або засіб кримінального правопорушення та б) торгівля впливом як один із способів кримінального правопорушення [94].

3.5. Висновки до третього розділу

Отже, для вирішення питання суб'єкта слід звертатися до рішення Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду у постанові №554/5090/16-к від 29.03.2021. У ній зазначається, що суб'єкт ч.2 ст. 369-2 КК є загальний, а вплив, який здійснює ця особа не обмежує лише «впливом з використанням влади або службового становища», який є лише одним із способів вчинення цього злочину, також в тому числі використання дружніх, родинних, особистих відносин з особою, яка уповноважена на виконання функцій держави та місцевого самоврядування[78].

Судова практика тлумачить вплив за ст. 369-2 КК широко, тобто такий, який пов'язаний з посадовими обов'язками, до якого не входить підпорядкованість або перебування в службовій залежності. А ось вплив за ст. 368 обмежено, виключно посадовими обов'язками та впливом до підпорядкованих осіб або таких, які перебувають в службовій залежності.

А тому, користуючись варіантами підходу щодо кримінальної відповідальності за зловживання впливом спеціальним суб'єктом в розуміння ст. ст. 354, 368, 368-3, 369-4, виділеними Киричком В.М., можемо підсумувати.

№	Підхід	Наслідки для розмежування
1.	спеціальний суб'єкт і вузьке тлумачення «впливу»;	Службова особа, ч. 1 - 3 ст. 369-2 КК є спеціальною до загальних ст. ст. 368 та 369 КК.
2.	спеціальний суб'єкт і широке тлумачення «впливу»;	Службова особа, ч. 1- 2 ст. 369-2 КК є загальною до ст. 368 та 369 КК України. У разі якщо тлумачити можливості та повноваження за ст. 368 також широко, є «глухий кут» за Задоею К.П.
3.	загальний суб'єкт і вузьке тлумачення «впливу»;	Позиція Верховного Суду, при якому суб'єкт будь-хто, у разі якщо суб'єкт спеціальний, то ст.

		354, 368, 369, 368-3, 368-4 є загальними, а ст. 369-2 КК – спеціальна.
4.	загальний суб'єкт і широке тлумачення «впливу»	Суб'єкт будь-хто, у разі якщо суб'єкт спеціальний, ст. ст. 354, 368, 369, 368-3, 368-4 є спеціальною до ст. 369-2 КК, яка відповідно загальна у випадку зловживання владою визначеного кола осіб.

Четвертий підхід підтримується певною групою науковців та є таким, що на нашу думку, відповідає «духу» міжнародним конвенціям, адже основна мета це дотягнутися до «фонові корупції», які використовують свій соціальний статус.

Щодо кваліфікації зловживання удаваним впливом у співвідношенні з шахрайством. У таких випадках слід розмежування здійснювати за наступним ознаками:

- Ознака **потерпілий**. При вчиненні шахрайства, обов'язково має бути потерпілий, якщо ж зловживання впливом, потерпілий – відсутній. Шкода завдається незаконним інтересам у разі зловживання удаваним впливом, тобто інтересам особи, яка спробувала через когось вирішити певне питання.
- **Момент закінчення** злочину, якщо при шахрайстві злочин вважається закінчений при заволодінні майном, то при зловживанні впливом при пропозиції чи обіцянки, тобто ще на етапі погодження на корупційну угоду сторонами.

Розмежування ч.3 ст. 369-2 КК у співвідношенні з ч. 1 або ч. 2 ст. 189 КК слід здійснювати за ознакою об'єктивної сторони, а саме особливості «за що» вимагається неправомірна вигода. Якщо «вимагач» буде зобов'язаний здійснити певні дії на користь іншого, то слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 369-2 КК.

Проте конструкція статті не відповідає принципам верховенства права, а тому, на нашу думку, потребує виключення. Головним аргументом є те, що сам вплив здійснюється на ухвалення рішення, хоча таке рішення може бути законним,

проте воно не ухвалено неупереджено, а тому такі дії є незаконними. У такому разі вимагати від потерпілого здійснювати незаконні дії є недоречно.

ВИСНОВОКИ

Отже, в ході вивчення кримінальної відповідальності за зловживання впливом за статтею 369-2 КК України нами було досліджено наступні питання.

Виділення окремою статтею відповідальність за зловживання впливом не означає, що попередніми редакціями така кримінальна поведінка не була караною, розглядалася вона в межах традиційного підкупу з використання авторитету та повноважень які надавала посада. Поява «зловживання впливом» у перших редакціях мала іменуватися «торгівля впливом». Це відповідало б назві, які використовуються в Конвенціях ООН та РЄ, іноземній практиці. На цю проблему дуже часто звертали увагу наукове середовища, адже назва не відповідає поведінці, яка є караною.

Стаття 369-1 КК була першою спробою, яка в кодексі проіснувала всього 5 днів. Хоча незважаючи на такий короткий час, санкції за статтею були менші, ніж ті, які передбачаються за традиційне хабарництво. З огляду на судову практику, у випадку зловживання впливом спеціальним суб'єктом, наприклад службовою особою, справи мали б перекваліфіковуватися, адже пом'якшували відповідальність особи. У другій спробі «зловживання впливом» закріпилося за номером статті 369-2. Кардинальні зміни текст зазнав у 2014 році, де додалися нові форми об'єктивної сторони: обіцянка чи прохання надання неправомірної вигоди. Наступні зміни стосувалися виправлення відсилки у примітці до нечинного закону та доповнення виконання функцій «місцевого самоврядування» уповноваженим суб'єктом щодо прийняття рішення.

Кримінальна заборона зловживання впливом є виправданою та повністю відповідає соціальним інтересам суспільства України. Соціологічні опитування заявляють, що корупція залишається топ проблемою для українців. Проблема загострилася у зв'язку з війною РФ проти України. Наявність статті діє як чинник стримування від такої поведінки, адже вимога до незалежності державних органів прописана в ст. 19 і деталізована в інших для суду, прокуратори тощо. І стаття 369-2 КК є крайнім заходом покарання щодо грубого порушення незалежності та

неупередженості ухвалення рішень уповноважених суб'єктів. Зауважимо, що не слід вважати, що будь-який вплив на уповноважених суб'єктів є неправомірний, існують і законні форми впливу, зокрема лобізм, діяльність громадських організацій тощо.

Поява ст. 369-1 КК та 369-2 КК має завдячуватися міжнародним правовим актами, а саме Конвенція ООН (ст. 18) та Конвенція РЄ (ст. 12). Звіти GRECO є орієнтиром щодо гармонізації норми із Конвенцією РЄ та рушієм щодо змін. Проте, на жаль, наявні пояснення до конвенцій не містять чітких правил розмежування традиційного хабарництва із зловживанням (торгівлею) впливом.

Міжнародні організації визначають складність регулювання, пояснюють це тим, що такий підхід є дещо новим для права, адже НВ надається будь-якій особі, не наділеній спеціальним статусом.

Досліджені підходи іноземних країн щодо правового регулювання свідчить, що більшість європейських країн закріпили спеціальну статтю «торгівля впливом». Проте, є країни, які відмовилися від імплементації, такі як ФРН та Нідерланди, наприклад. Вони стверджують, що правова заборона на торгівлю впливом охоплюється іншими статтями, такі як розкрадання та хабарництво. Швеція теж спочатку не виділяла окрему норму, проте згодом все-таки взяла до уваги рекомендації GRECO.

Позитивним досвідом, який варто розглянути є:

- норма іменується як «Торгівля впливом»,
- більшість країн виділяє «удаваний та реальний вплив» у тексті статті,
- країни не виділяються вимагання, як кваліфікуючу ознаку, поєднане з іншими формами об'єктивної сторони.

Визначений позитивний досвід уже імплементований в норму проекту нового кримінального кодексу.

Ст. 369-2 КК України складається з двох окремих складів крим. прав., активного зловживання впливом, пасивного зловживання впливом та однієї кваліфікуючої ознаки для останнього.

Універсальним визначенням об'єкту, яке надано в коментарі до кримінального кодексу, з огляду на сучасний кримінальний кодекс є правильна діяльність органів державної влади, що відповідає вимогам законодавства, а додатковий об'єкт – відносини справедливого розподілу матеріальних благ у суспільстві [59, с. 1196].

Об'єктивна сторона характерна до корупційних злочинів, це такі діяння: 1)пропозиція/2)обіцянка/3)надання НВ; 4)Прийняття пропозиції, обіцянки; 5)Одержання НВ; 6) Пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання НВ.

Поняття розкриваються та уточнюються в примітках до ст. 354 КК і в пояснювальній записці до Конвенції РЄ. Кримінальне правопорушення має формальний склад злочин. Вплив повинен здійснюватися щодо спеціально виокремленої групи, осіб, які уповноважені на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Це такі особи визначені в загальній частині кодексу та ЗУ «Про запобігання корупції».

Перша та друга частини статті перебувають у взаємозв'язку, бо карається як і надавач, так і отримувач НВ за зловживання впливом. Сам же вплив перебуває за межами складу кримінального правопорушення.

У разі відмови адресата пропозиції (обіцянки), то злочин закінчений за ч. 1 ст. 369-2 КК.

Пособництво та зловживання впливом розрізняти слід за ознакою мети. У разі пособництва особа не ставить за мету заволодіти НВ, вона виконує лише допоміжну роль, не претендуючи на НВ. Такі дії кваліфікуються за ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 369-2 КК наприклад.

Неправомірна вигода в залежності від ситуації може бути предметом, метою та засобом кримінального правопорушення. Метою НВ виступає, коли особа приймає пропозицію, обіцянку чи вимагає її (ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2), тобто дана ознака є складовою суб'єктивної сторони. Коли НВ одержують, то це стає предметом (ч. 2 та ч. 3 ст. 369-2). У разі НВ пропонують, обіцяють чи надають – то засіб вчинення корупційного правопорушення (ч. 1 ст. 369-2). У випадку «за надання такої вигоди третій особі», тоді НВ виступає метою кримінального правопорушення.

Неправомірна вигода включає в себе будь-який об'єкт, який надається при корупційній угоді. Тобто неправомірною вигодою в тому числі можуть виступати як кошти, так і вилучені з цивільного обороту речі (зброя, наркоти – у цьому випадку відбувається кваліфікація за сукупністю). Зокрема нещодавно перший раз в історії України Народний депутат звинувачується за спробу надання хабара у вигляді криптовалюти. Ознаками НВ: спеціальна форма та одержується в без законних на це підстав. Кваліфікуючою ознакою є діяння описані в ч. 2 поєднанні з вимаганням.

Суб'єкт злочину є об'єктом дискусій. На нашу думку, це безумовно будь-яка особа. По-перше, з огляду на мету такої кримінальної заборони, яке описувалося в пояснювальних записках до Конвенцій. Такою метою є дотягнутися до найближчого кола вигодонабувачів корупції. А в поясненнях до Конвенції ООН, вказується, що поширення такої норми тільки на службових осіб означає невідповідність Конвенції. По-друге, у статті не вказується прямо, що суб'єкт спеціальний. По-третє, визнання суб'єкта службовою особою сильно обмежувало охоплення статті та звужувало його лише як до спеціальної форми традиційного хабарництва. Наявність норми була б необґрунтована та занадто деталізовано. Кримінальне правопорушення за ст. 369-2 КК вчиняють не тільки службові особи, а згідно зі статистичними даними за 2023 рік це такі особи залежно від заняття: робітники – 13, інші службовці – 14, лікарі – 10, вчителі – 2, інші заняття – 10, пенсіонери – 4, тимчасово непрацюючі – 32 [28]. Тому кримінальна відповідальність за зловживання впливом для всіх осіб є логічним та виправданим.

З огляду на суб'єкта можна визначати характер впливу. Постанова Об'єднаної палати ВСУ вказує, що суб'єкт – будь-яка особа, а вплив на уповноважену особу здійснюватися може на основі дружніх, сімейних, професійних (окрім у випадку підлеглості) або інших стосунків, такий підхід повністю відповідає міжнародним рекомендацій.

Зважаючи на постанову необхідно розрізняти вплив, за який передбачається відповідальність за ст. 368 та ст. 369-2 КК.

Вплив	
ст.368 КК.	ст. 369-2 КК
Вплив пов'язаний з покладеними на службову особу обов'язками з виконання відповідних функцій. Вплив на основі професійних статусу здійснюється на підлеглих.	Вплив пов'язаний із використання професійних, дружніх, родинних, особистих стосунків з уповноваженою особою.

У новому проекті кримінального кодексу також вирішено проблематику віднесення зловживання впливом до корупційних злочинів. У проекті торгівля впливом визначено як спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Злочин вчиняється з прямим умислом. Корисливий мотив присутній при пасивному зловживанні, а у разі надання НВ мотив не впливає на кваліфікацію, це може бути той же корисливий чи особиста зацікавленість тощо. Метою суб'єкта активного зловживання є отримання бажаного рішення від уповноваженої особи. Метою пасивного зловживання впливом одержання НВ у своїй власності. Умисл та наміри суб'єкта можна визначити за об'єктивними обставинами справи, його діями тощо.

Аналіз судової практики допоміг сформуванню алгоритму кваліфікації «зловживання впливом» у співвідношенні з іншими статтями. Основою для створення алгоритму стала презентація судді Верховного суду Олександрі Яновської (Схема 1 [61]).

1. Співвідношення зі ст. ст. 354, 368, 368-3, 368-4 КК України. Тут слід діяти за правилами конкуренції загальної норми (ст. 369-2 КК) та спеціальних норм.

Суб'єкт будь-хто, у разі якщо суб'єкт кримінального правопорушення підпадає під визначення, ст. ст. 354, 368, 369, 368-3, 368-4, то такі статті є спеціальними до ст. 369-2 КК.

Конкретизується: суб'єкт крим. прав. та характер впливу на уповноважену особу, якщо використовується авторитет та професійне становище, яке пов'язане зі службовим становищем.

2. Співвідношення зловживання удаваним впливом з шахрайством. У таких випадках слід розмежування здійснювати за наступними ознаками:

- Ознака **потерпілий**. При вчиненні шахрайства, обов'язково має бути потерпілий, якщо ж зловживання впливом, потерпілий – відсутній. Шкода завдається незаконним інтересам у разі зловживання удаваним впливом, тобто інтересам особи, яка спробувала через когось вирішити певне питання.
- **Момент закінчення** злочину, якщо при шахрайстві злочин вважається закінчений при заволодінні майном, то при зловживанні впливом при пропозиції чи обіцянки, тобто ще на етапі погодження на корупційну угоду сторонами.

3. Співвідношення зловживання впливом поєднано з вимаганням з ст. 189 КК, яка передбачає відповідальність за вимагання. У цьому випадку слід розмежування здійснювати за наступним ознаками:

Розмежування ч.3 ст. 369-2 КК у співвідношенні з ч. 1 або ч. 2 ст. 189 КК слід здійснювати за ознакою об'єктивної сторони, а саме особливості «за що» вимагається неправомірна вигода. Якщо «вимагач» буде зобов'язаний здійснити певні дії на користь іншого, то слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 369-2 КК.

Проте, конструкція статті не відповідає принципам верховенства права, а тому, на нашу думку, потребує виключення. Головним аргументом є те, що сам вплив здійснюється на ухвалення рішення, хоча таке рішення може бути законним, але воно буде ухвалено неупереджено, а тому такі дії є незаконними. У такому разі покарання за вимагання від потерпілого здійснювати незаконні дії є таким, що немає сенсу, адже кримінальний кодекс покликаний забезпечувати охорону прав і свобод людини і громадянина.

Дані напрацювання щодо кваліфікації зловживання впливом відображені в Схемі 2.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієшин В. В. Кримінальна відповідальність за зловживання службовою особою своїми повноваженнями: теоретико-правові та прикладні аспекти: дис. ... д-ра філософії в галузі права: 081. Одеса, 2020. 237 с. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/items/6f1cbf6d-9752-49e8-934e-30bf8053b02f> (дата звернення: 07.05.2024)
2. Вдовичен О. О. Законодавче закріплення категорії зловживання правом. Адвокат. 2009. № 2. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2009_2_7 (дата звернення: 07.05.2024)
3. Вирок Корольовського районного суду м. Житомира у справі № 296/4040/22 від 15 травня 2023. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/110836950> (дата звернення: 07.05.2024)
4. Вирок Апеляційної палати Вищого Антикорупційного суду у справі № 758/11219/16 к від 29 квітня 2021 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/96642132> (дата звернення: 07.05.2024)
5. Вирок Вищого антикорупційного суду у справі № 688/3517/16-к від 19 серпня 2022 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/105818922> (дата звернення: 07.05.2024)
6. Вирок Вищого Антикорупційного суду у справі № 991/492/19 від 15 червня 2020 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/89823388#> (дата звернення: 07.05.2024)
7. Вирок Вищого антикорупційного суду у справі №758/1780/17 від 17 березня 2021 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/95601523> (дата звернення: 07.05.2024)
8. Вирок від Стрийський міськрайонний суд від 28.09.2022 у справі №456/3980/19. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/106505917> (дата звернення: 07.05.2024)
9. Вирок Галицького районного суду міста Львова у справі № 466/3568/23 від 04 грудня 2023. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/115367252> (дата звернення: 07.05.2024)

10. Вирок Кіровоградського районного суду у справі № 383/407/19 від 24 вересня 2021 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/99861703> (дата звернення: 07.05.2024)
11. Вирок Корсунь-Шевченківський районний суд Черкаської області від 22.02.2024 у справі №699/1157/23. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/117164923> (дата звернення: 07.05.2024)
12. Вирок Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області №331/451/22 від 28 серпня 2023 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/113197774> (дата звернення: 07.05.2024)
13. Вирок Старокостянтинівський районний суд Хмельницької області у справі № 683/3308/23 від 17 жовтня 2023 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/114206271> (дата звернення: 07.05.2024)
14. Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівці № 727/9516/21 від 08 листопада 2023 року. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/114838751> (дата звернення: 07.05.2024)
15. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України». Головне юридичне управління. 09.04.2014. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=50403&pf35401=297471> (дата звернення: 07.05.2024)
16. Відповідальність за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди за кримінальним правом України [Текст]: дис. ... д-ра філософії в галузі знань 08 Право: [спец.] 081 / Комарницька Марта Олегівна; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів, 2021. - 203 арк. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3739/1/komarnitcka_d.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
17. Гладкий В. В., Заросило В. О., Хабарництво як базисна форма прояву корупції. Вісник південного регіонального центру національної академії правових

наук України. 2018. № 16. С. 123–139. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1465480>
(дата звернення: 07.05.2024)

18. Доценко Олена Лінгвістичні експертизи у судових справах про неправомірну вигоду (досвід комунікативно-прагматичного дослідження). Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Т. 45, № 1. С. 132–137. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/45_2021/part_1/45-1_2021.pdf#page=132 (дата звернення: 07.05.2024)
19. Дудоров О. О. Зловживання впливом: оцінка правозастосовного орієнтиру, сформульованого Верховним Судом, у контексті визначення перспектив кримінально-правової заборони щодо «фонової» корупції. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ, Ваіте. 2017. С. 420–435. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10299> (дата звернення: 22.01.2024)
20. Дудоров О. О. Зловживання впливом: у пошуках істини між «духом» і «буквою» кримінального закону. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ, Ваіте, 2017. С. 536-585. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10299> (дата звернення: 22.01.2024)
21. Дудоров О. О. Проблеми кваліфікації зловживання впливом у судовій практиці. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ, Ваіте, 2017. С. 404–419. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10299> (дата звернення: 07.05.2024)
22. Дудоров О. О. Проблеми кваліфікації злочину, передбаченого статтею 368 Кримінального кодексу України. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка. 2016. № 1. С. 80–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_1_11 (дата звернення: 07.05.2024)
23. Дудоров О. О., Хавронюк М. І., Кримінальне право: Навчальний посібник / ред. М. І. Хавронюк. Київ: Ваіте, 2014. 944 с. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/22/dudorov-o-o-havronyuk-m-i-kryminalne-pravo-navchalnyu-posibnyk-2014.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)

24. Дюрдь В. І. Становлення кримінальної відповідальності за зловживання впливом в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 5. С. 241–246. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/59.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
25. Задоя К. Висновок щодо стану імплементації положень міжнародних антикорупційних конвенцій у законодавство України в аспекті кримінальної відповідальності за корупційні злочини / ред. М. І. Хавронюк. Київ : ЦППР, 2019. URL: <https://pravo.org.ua/vysnovok-shhodo-stanu-implementatsiyi-polozhen-mizhnarodnyh-antykoruptsijnyh-konventsij-u-zakonodavstvo-ukrayiny-v-aspekti-kryminalnoyi-vidpovidalnosti-za-koruptsijni-zlochyny/> (дата звернення: 07.05.2024)
26. Задоя К. Узагальнення проблем застосування законодавства, що встановлює відповідальність за корупційні злочини / ред. М. І. Хавронюк. Київ : ЦППР, 2019. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/22/uzagalnennya-problem-zastosuvannya-zakonodavstva-shho-vstanovlyuye-vidpovidalnist-za-koruptsijni.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
27. Зауваження до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення” Головне юридичне управління. 15.04.2009. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0875&skl=7#:~:text=%D0%97%D0%B0%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2015.04.2009 (дата звернення: 07.05.2024)
28. Звіт про склад засуджених за 2023 рік. Державна судова адміністрація України. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/7_4_2023_2.xls (дата звернення: 07.05.2024)
29. Киричко В. М. Висновки Верховного Суду щодо суб’єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 КК): критичний теоретичний аналіз. Вісник асоціації

- кримінального права України. 2021. № 1.15. С. 162–190. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/234695> (дата звернення: 07.05.2024)
30. Киричко В. М. Проблема визначення суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 3692 КК України) та її вирішення. Проблеми законності. 2015. № 128. С. 38–46. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/52085/48396> (дата звернення: 07.05.2024)
31. Колос С. С. Об'єкт злочину у науці кримінального права. Підприємство, господарство і право. 2020. № 11. С. 196–199. URL: <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/24343.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
32. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 31.10.2003 р. : станом на 18 жовт. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 07.05.2024)
33. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.05.2024)
34. Корольовський районний суд м. Житомира у справі № 296/2976/23 від 13 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110232257> (дата звернення: 07.05.2024)
35. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / ред. М. Хавронюк. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2019. 464 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/17777> (дата звернення: 07.05.2024)
36. Кримінальна відповідальність за зловживання впливом: соціальна обумовленість і склад злочину [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кочерова Ніна Олександрівна ; Держ. НДІ МВС України. - Київ, 2012. - 214 арк. : табл. - Бібліогр.: арк. 184-214.
37. Кримінальна відповідальність за корупцію / В.М. Киричко. - Ч. :Право, 2013. 424с.
38. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : Конвенція Ради Європи від 27.01.1999 р. № ETS173 : станом на 18 жовт. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#top (дата звернення: 07.05.2024)

39. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник /В.Я.Тацій, В.І. Борисова, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В.І. Борисова, В.І.Тютюгіна. - 6-те вид., перероб. і допов. - Харків: Право, 2020. 768с.
40. Кримінальний кодекс Грузії від 22.07.1999. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=260> (дата звернення: 07.05.2024)
41. Кримінальний кодекс Естонії від 06.06.2001. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411?leiaKehtiv> (дата звернення: 07.05.2024)
42. Кримінальний кодекс Латвії від 17.06.1998. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966> (дата звернення: 07.05.2024)
43. Кримінальний кодекс Норвегії від 07.03.2008. URL: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-05-20-28> (дата звернення: 07.05.2024)
44. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 1 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20110701#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
45. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 1 січ. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20110101#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
46. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 28 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
47. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 28.12.1960 р. : станом на 26 січ. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-05#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
48. Кримінальний кодекс Франції. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006136046/#LEGISCTA000006136046 (дата звернення: 07.05.2024)
49. Кримінальний кодекс Швеції. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/#K10 (дата звернення: 07.05.2024)

50. Лашук Н. Дія в часі кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за зловживання впливом. Історико-правовий часопис. 2015. № 1. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2015_1_27 (дата звернення: 07.05.2024)
51. Мезенцева І. Є. Характеристика особистості корупційного злочинця. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. 2017. Т. 3, № 47. С. 66–70. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33835/1/ХАРАКТЕРИСТИКА%20ОСОБИСТОСТІ%20КОРУПЦІЙНОГО%20ЗЛОЧИНЦЯ.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
52. Михайленко Д. Г. Кваліфікація корупційних злочинів: навч.-метод. посіб. для студентів 5-го курсу інституту про- куратури та слідства. Одеса : Юрид. літ., 2013. 136 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6d37d78f-9503-4e6e-a70f-42dbf03cba5c/content>
53. Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України (Rule of the law Checklist at national level: case of Ukraine) / за заг. ред. М. Козюбри ; Передмова: Головатий С. ; упорядники та автори коментарів: В. Венгер, С. Головатий, А. Заєць, Є. Зверев, М. Козюбра, Ю. Матвєєва, О. Цельєв ; Центр дослідження проблем верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ, 2021 — 152 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1e6e472-231e-43e7-84ff-1cc84264f0b6/content> (дата звернення: 07.05.2024)
54. Мішура М. І. Об'єкт зловживання впливом (стаття 369-2 кримінального кодексу України). Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені ЕО Дідоренка. 2023. № 4. С. 70–86. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/145/138> (дата звернення: 07.05.2024)
55. «НАБУ вперше передало до суду справу про хабар у біткоїнах, підозрюють ‘служу народу’ Одарченка» Бізнес Цензор. URL: <https://biz.censor.net/n3484691> (дата звернення: 07.05.2024)

56. Навроцький В. О. Наскрізні та відособлені поняття кримінального права України. Право України. 2020. № 2. С. 81–96. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5256/1/Навроцький_8891.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
57. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства [Текст] / [Хавронюк М. І. та ін.]; за ред. М. І. Хавронюка. - Київ : Дакор, 2016. - 495 с. - 1000 прим. - ISBN 978-617-7020-65-2.
58. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / ред. М. І. Хавронюк. Київ : Ваіте, 2018. 472 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/376786.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
59. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / ред.: М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. 11-те вид. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
60. Окрема думка судді Конституційного Суду України Первомайського О.О. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nc01d710-19#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
61. Олександра Яновська "Кримінальна відповідальність за заловживання впливом (369-2 КК України) Презентація. URL: https://www.supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Krim_vidp_zlov_vpl.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
62. Постанова Верховного Суду від 22 лютого 2018 року в справі № 686/8714/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72460348> (дата звернення: 07.05.2024)
63. Постанова Верховного Суду від 26 червня 2018 року в справі № 359/1848/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068777> (дата звернення: 07.05.2024)
64. Постанова Верховного Суду у справі № 712/2374/18 від 27 жовтня 2021. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/100734861> (дата звернення: 07.05.2024)
65. Постанова Верховного Суду у справі № 991/492/19 від 21 листопада 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805010> (дата звернення: 07.05.2024)

66. Постанова Верховного Суду у справі №383/407/19 від 29 червня 2022 року.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105057145> (дата звернення: 07.05.2024)
67. Постанова Верховного Суду у справі №686/6190/19 від 19 січня 2023 року.
URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/108554070> (дата звернення: 07.05.2024)
68. Постанова Верховного суду України у справі №621/2190/16-к від 21 січня 2016 року. URL: <https://oda.court.gov.ua/sud1590/pravovipoziciivsu/5-124ks15> (дата звернення: 07.05.2024)
69. Постанова Верховного Суду № 206/5339/19 від 27 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569410> (дата звернення: 07.05.2024)
70. Постанова Верховного Суду № 463/4324/18 від 25 травня 2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192794> (дата звернення: 07.05.2024)
71. Постанова Верховного Суду № 464/7015/20 від 01 червня 2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339382> (дата звернення: 07.05.2024)
72. постанова Верховного Суду № 701/119/19 від 06 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428038#> (дата звернення: 07.05.2024)
73. Постанова Верховного Суду №383/407/19 від 29 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105057145> (дата звернення: 07.05.2024)
74. Постанова Верховного Суду №504/317/21 від 04 липня 2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112118034> (дата звернення: 07.05.2024)
75. Постанова Верховного Суду №593/903/17 від 29 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105036917#> (дата звернення: 07.05.2024)
76. Постанова Кропивницького апеляційного суду у справі №383/407/19 від 09 грудня 2021. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101767211> (дата звернення: 07.05.2024)
77. Постанова Кропивницького апеляційного суду у справі №383/407/19 від 15 вересня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106281270> (дата звернення: 07.05.2024)
78. Постанова Об'єднаної палати Верховного Суду у справі N554/5090/16-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96074938> (дата звернення: 07.05.2024)

79. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
80. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» 1261-VII від 13.05.2014. 25.03.2014. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=50403&pf35401=295530> (дата звернення: 07.05.2024)
81. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [Текст]: наук.-практ. посіб. / О. С. Бондаренко, О. В. Кришевич, В. В. Пахомов ; Сум. держ. ун-т. - Суми : Сум. держ. ун-т, 2019. - 312 с. - Бібліогр.: с. 256-312. - 300 прим. - ISBN 978-966-657-781-1.
82. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»: Закон України від 04.03.2020 р. № 524-IX: станом на 15 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
83. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Закон України від 13.05.2014 р. № 1261-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1261-18> (дата звернення: 07.05.2024)
84. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення Закон України від 11.06.2009 № 1508-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-17#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
85. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18.04.2013 р. № 221-VII :

станом на 8 лип. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-18#Text> (дата звернення: 07.05.2024)

86. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Закон України від 18.04.2013 р. № 222-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/222-18> (дата звернення: 07.05.2024)
87. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
88. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ М-ва юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 : станом на 27 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>. (дата звернення: 07.05.2024)
89. Про лобіювання : Закон України від 23.02.2024 р. № 3606-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3606-20> (дата звернення: 07.05.2024)
90. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 р. № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
91. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
92. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Верхов. Суду України від 26.04.2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
93. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII : станом на 26 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 07.05.2024)
94. Проєкт кримінального кодексу України (станом на 25.02.2024). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/02/26/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-25-02-2024.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)

95. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції: План Орг. екон. співробітництва та розвитку від 21.01.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/966_001-04 (дата звернення: 07.05.2024)
96. Тома М. Г. «Торгівля впливом» чи «зловживання впливом»—проблеми кваліфікації. Вісник асоціації кримінального права України. 2023. № 2.20. С. 195–209. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/292359/286521> (дата звернення: 07.05.2024)
97. Третьяков Д. А. Проблемні питання кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-2 кримінального кодексу України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. С. 507–509. URL: http://lsej.org.ua/10_2023/123.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
98. Третьяков, Дмитро Анатолійович. «Проблемні питання розмежування понять ‘вимагання неправомірної вигоди’ та ‘прохання її надати’.» Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 4 від 26.12. 2018 р.) (2018): 323. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/7_2018/part_2/7-2.pdf#page=323 (дата звернення: 07.05.2024)
99. Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов’язаної з наданням публічних послуг: загальна характеристика. Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. № 1 (4). С. 272–295. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8523/1/Tjutjugin_Grodetskyi.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
100. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у справі № 711/3111/19 від 21 квітня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96555708> (дата звернення: 07.05.2024)
101. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у справі №758/1780/17 від 07 червня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97608842> (дата звернення: 07.05.2024)

102. Ухвала Вищого Антикорупційного суду апеляційної палати у справі № 991/492/19 від 01 лютого 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103002653> (дата звернення: 07.05.2024)
103. Ухвала Вищого Антикорупційного суду апеляційної палати у справі № 991/492/19 від 14 січня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94245007> (дата звернення: 07.05.2024)
104. Ухвала Дніпровського апеляційного суду справа № 185/2338/19 від 05 лютого 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87513221#> (дата звернення: 07.05.2024)
105. Ухвала Дніпровського апеляційного суду № 428/3835/19 від 18 серпня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106239444> (дата звернення: 07.05.2024)
106. Ухвала Житомирського апеляційного суду у справі №296/2976/23 від 12 червня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111481524>
107. Ухвала Одеського апеляційного суду у справі № 504/317/21 від 19 грудня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107943965> (дата звернення: 07.05.2024)
108. Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 185/2338/19 від 10 вересня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84222748> (дата звернення: 07.05.2024)
109. Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 185/2338/19 від 23 січня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108554507> (дата звернення: 07.05.2024)
110. Ухвала Тернопільського апеляційного Суду у справі № 597/870/20 від 05 травня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96806817#> (дата звернення: 07.05.2024)
111. Ухвала Хмельницького апеляційного суду у справі №686/4538/18 від 13 квітня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96328681> (дата звернення: 07.05.2024)

112. Ухвала Чернівецького апеляційного суду у справі № 727/9516/21 від 22 січня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116555507> (дата звернення: 07.05.2024)
113. Ухвала Чернігівського апеляційного суду у справі №742/1243/19 від 16 лютого 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103327867> (дата звернення: 07.05.2024)
114. Хмиз, М. «Проблеми співвідношення складу вимагання неправомірної вигоди із суміжними складами у Кримінальному праві України.» Вісник Львівського університету. Серія юридична 64 (2016): 218-227. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vlnu_yu_2016_64_27.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
115. Цимбалюк М. М., Парпан У. М., Сумало Н. М. Корупція та лобіювання: аспекти розмежування. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2021. № 29. С. 201–206. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/448/423> (дата звернення: 07.05.2024)
116. Що хвилює українців наприкінці 2023 року — результати соціологічного опитування. URL: <https://ti-ukraine.org/research/shho-hvylyuyue-ukrayintsiv-naprykintsi-2023-roku-rezultaty-sotsiologichnogo-opytuvannya/> (дата звернення: 07.05.2024)
117. Ярмиш Н. М. Вимагання неправомірної вигоди та прохання її надати: складнощі розмежування. Головний редактор. 2017. № 50. С. 58–63. URL: http://www.visnyknapu.gp.gov.ua/files/issues-2017/Visnyk-NAPU_4_2017.pdf#page=58 (дата звернення: 07.05.2024)
118. Ярмиш Н. М. Чи є корупціонерами суб'єкти злочину, передбаченого ст. 369-2 Кримінального кодексу України «зловживання впливом»? Національний авіаційний університет. 2020. С. 453–455. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/41710> (дата звернення: 07.05.2024)

119. Bratvold G. Trading in influence: the criminal law convention on corruption art. 12. Int'l. in-house counsel. 2011. No. 5. URL: <https://www.iicj.net/subscribersonly/12july/iicj4july-contract-grybratvold-bwoffshore-norway.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
120. Evaluation Report on Georgia on Incriminations. GRECO. 27.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c626f> (дата звернення: 07.05.2024)
121. Evaluation Report on Ukraine Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Theme I. Greco Eval III Rep (2011) 1E. Strasbourg. GRECO. 21.10.2011. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca323> (дата звернення: 07.05.2024)
122. Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption. Strasbourg. 27.I.1999. URL: <https://rm.coe.int/16800cse441999> (дата звернення: 07.05.2024)
123. Groenendijk N. A principal-agent model of corruption. Crime, law and social change. 1997. No. 27. P. 207–229. URL: <http://ris.utwente.nl/ws/files/6653794/principal-agent.pdf> (дата звернення: 07.05.2024)
124. Second Compliance Report on Ukraine. Third evaluation round. Greco RC-III (2013) 14E. Strasbourg. 04.12.2015. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca329> (дата звернення: 07.05.2024)
125. Slingerland W. Trading in influence: corruption revisited. Saxion university. 2010. URL: https://www.researchgate.net/profile/Willeke-Slingerland/publication/241764094_Trading_in_Influence_Corruption_Revisted_How_a_better_understanding_of_the_systemic_character_of_trading_in_influence_can_help_the_Council_of_Europe_and_its_Member_States_choosing_the_right_instrument/links/55e98e7b08ae3e121843ad8f/Trading-in-Influence-Corruption-Revisted-How-a-better-understanding-of-the-systemic-character-of-trading-in-influence-can-help-the-Council-of-Europe-and-its-Member-States-choosing-the-right-instrument.pdf (дата звернення: 07.05.2024)

126. State of implementation of the United Nations convention against corruption Criminalization, law enforcement and international cooperation Second edition. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna 2017. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/COSP/session7/V.17-04679_E-book.pdf (дата звернення: 07.05.2024)
127. Stessens G. The international fight against corruption' general report. *Revue internationale de droit pénal*. 2001. P. 891–937. URL: <https://doi.org/10.3917/ridp.723.0891> (дата звернення: 07.05.2024)
128. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Estonia on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 5E. 04.04.2008. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cc175> (дата звернення: 07.05.2024)
129. Third Evaluation Round. Evaluation Report on France on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 5E. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c5dcd> (дата звернення: 07.05.2024)
130. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Latvia on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 1E. 10.10.2008. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c6cf1> (дата звернення: 07.05.2024)
131. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Netherlands on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 5E. 10.09.2008. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7963> (дата звернення: 07.05.2024)
132. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Norway on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 6E. 19.02.2009. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7a23> (дата звернення: 07.05.2024)

133. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Poland on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 5E. 05.12.2008. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7ada> (дата звернення: 07.05.2024)
134. Third Evaluation Round. Evaluation Report on Sweden on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I). Strasbourg. Greco Eval III Rep (2008) 5E. 19.02.2009. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca1b1> (дата звернення: 07.05.2024)

ДОДАТКИ

СХЕМА 1

Автор: Олександра Яновська [61].

Алгоритм кваліфікації дій особи, яка здійснює пропозицію, обіцянку надання неправомірної вигоди або яка її надає

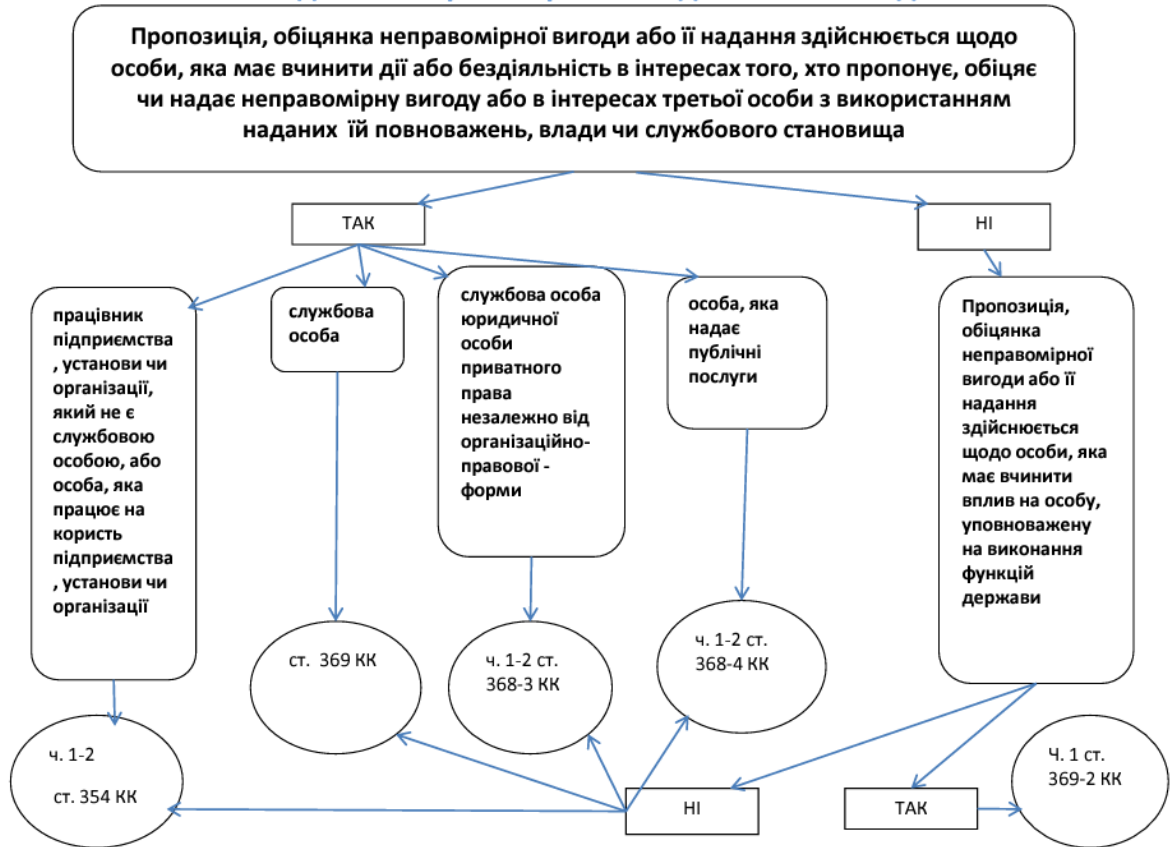
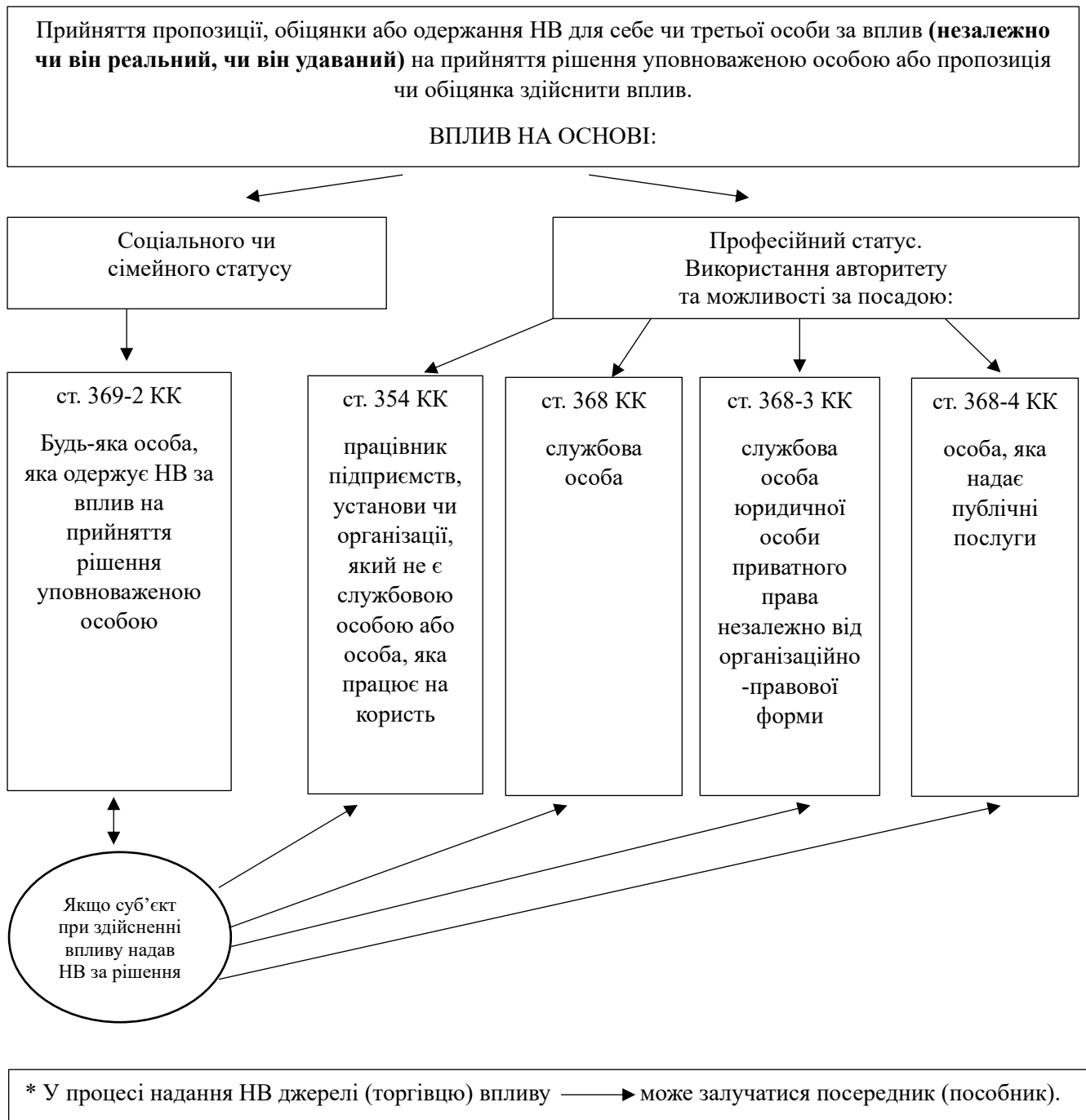

СХЕМА 2

Алгоритм кваліфікації зловживання впливом

Додаток 1. Огляд судової практики
щодо причин перекваліфікації розглядаючи справи за ст. 369-2 КК

№	Справа	Аргумент	Витяг з судового рішення
1.	<p>Вирок Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області № 742/925/21 від 28 серпня 2023 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/113197774</p> <p>селищний голова</p> <p>ч.2 ст.191, ч.2 ст.369-2, КК України</p>	<p>Якщо кошти отримується за рішення, яке вимагає колегіального вирішення, то слід кваліфікувати за ч.2 ст. 369-2 КК</p>	<p><i>Також, суд звертає увагу на висновок Верховного Суду, викладений у постанові від 27 жовтня 2021 у справі № 712/2374/18, відповідно до якого використанням влади чи службового становища (у контексті ст.368 КК України) є вчинення дій, зумовлених покладеними на службову особу обов'язками з виконання відповідних функцій, їх застосування всупереч тим цілям і завданням, для досягнення і реалізації яких вони надані службовій особі. Дії, які згідно із обвинувальним актом вчиняв ОСОБА_4 для отримання неправомірної вигоди, перебувають поза межами його службової компетенції, що виключає вчинення обвинуваченим злочину, передбаченого ч.3 ст.368 КК України. Таким чином, запропонована стороною обвинувачення кваліфікація є невірною та в діях ОСОБА_4 відсутній склад кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.368 КК України.</i></p> <p><i>У той же час, судом встановлено, що ОСОБА_4 отримав для себе від ОСОБА_11 неправомірну вигоду в сумі 500 доларів США за вплив на прийняття рішення депутатами, (землевпорядника) Ладанської селищної ради, як особами, уповноваженими на виконання функцій місцевого самоврядування до повноважень яких відноситься вирішення питань про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою та надання у власність земельної ділянки на території Ладанської селищної ради.</i></p> <p><i>За таких обставин, враховуючи встановлені фактичні обставини та досліджені в судовому засіданні докази, суд дійшов висновку, що в діях ОСОБА_4 міститься склад кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.369-2 КК України, тому його дії слід перекваліфікувати за вказаною нормою як зловживання впливом, тобто одержання неправомірної вигоди для себе за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій</i></p>

			держави або місцевого самоврядування.[12].
2.	<p>Постанова Верховного Суду у справі № 369/10079/17 від 14 листопада 2023 року</p> <p>Прокурор</p> <p>Кваліфікація 1 інстанція: ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 15 ч. 3 ст. 369, ч. 1 ст. 190 КК України. Перекваліфіковано на ч.2 ст. 369-2 КК</p>	<p>Пропозиція</p> <p>здійснити вплив (навіть, якщо особа не збиралася цього робити) на позитивне для ОСОБА_12 вирішення кримінального провадження слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 369-2 КК, а не як підбурювання до закінченого замаху на надання неправомірної вигоди особі, яка займає відповідальне становище та шахрайство.</p>	<p>Зокрема, свідок ОСОБА_12 в апеляційному суді надав показання, в яких зазначив, що знає ОСОБА_6 як працівника прокуратури Рівненської області. Також зазначав про те, що він просив ОСОБА_6 посприяти у вирішенні питання закриття кримінального провадження №12015180010003009, на що останній повідомив, що може за 8 000 доларів США закрити це провадження. Проте ОСОБА_12 таких грошей не мав, і вони домовились про суму в 130 000 - 150 000 грн. При цьому ОСОБА_12 вказував, що в його присутності ОСОБА_6 нікому не дзвонив, кому призначались ці кошти і як ОСОБА_6 мав закрити кримінальне провадження, він не знав.</p> <p>З показань обвинуваченого ОСОБА_6 в суді апеляційної інстанції убачається, що він міг вплинути на позитивне для ОСОБА_12 вирішення кримінального провадження № 12015180010003009, використовуючи свої дружні стосунки зі слідчими, що здійснювали досудове розслідування у ньому, якби останній передав йому всю суму неправомірної вигоди (130 000 - 150 000 грн). Проте він не збирався нікому передавати неправомірну вигоду отриману від ОСОБА_12 .</p> <p>Таким чином судом було встановлено, що ОСОБА_6 , використовуючи свої дружні стосунки, як колишній співробітник прокуратури Рівненської області, мав намір вплинути на слідчих у кримінальному провадженні №12015180010003009 з метою прискорення процесу закриття вказаного кримінального провадження.</p> <p>Отже, колегія суддів констатує, що з урахуванням установлених фактичних обставин справи, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що дії ОСОБА_6 слід перекваліфікувати на ч. 2 ст. 369-2 КК України.</p>
3.	Ухвала Львівського апеляційного суду у справі 464/2916/20	Керівник закладу, хоч і зобов'язаний здійснювати загальне	Проте, аналіз змісту диспозиції ч.2 ст. 369-2 КК України дає підстави для висновку про те, що особа, уповноважена на виконання функцій держави, в силу

	<p>від 25 жовтня 2023 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/114685885</p> <p>Кваліфікація обвинувачення ч. 3 ст. 368 КК, проте, суди кваліфікують за ч. 2 ст. 369-2 КК</p>	<p>управління, проте тендерний комітет діє окремо, керівник не входить туди за посадою, а тому дії щодо впливу кваліфікуються за 369-2 КК</p>	<p><i>займаній посади повинна мати об'єктивну можливість впливати на прийняття того чи іншого рішення у інтересах суб'єкта злочину або третьої особи, а не імперативно бути суб'єктом, до безпосередніх обов'язків якого входить прийняття відповідного рішення.</i></p> <p><i>На підставі наведеного суд апеляційної інстанції вважає, що надані стороною обвинувачення докази не спростовують висновки суду про потенційну можливість ОСОБА_10, як особи, уповноваженої на виконання функцій держави, здійснити вплив на прийняття ОСОБА_28, чи іншою посадовою особою госпіталю, рішення про продовження у відповідності до ч.5 ст. 36 Закону України «Про публічні закупівлі» дії договорів про закупівлю, укладених між ТзОВ «Едвіл» та КНП ЛОР «Львівський обласний госпіталь ветеранів війн та репресованих ім. Ю. Липи».</i></p> <p><i>Враховуючи вище наведене, колегія суддів вважає, що суд першої інстанції вірно встановив фактичні обставини провадження, перевіреним доказам дав належну правову оцінку і правильно перекваліфікував дії обвинуваченого ОСОБА_6 з ч.3 ст. 368 КК України на ч.2 ст. 369-2 КК України.</i></p>
4.	<p>Вирок Вищого антикорупційного суду у справі № 758/11219/16-к від 28 серпня 2020 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/91209558</p> <p>Кваліфікував дії обох обвинувачених: Першого - ч.1 ст.368, ч.2 ст.369-2 Другого ч.5 ст.27, ч.1 ст.368, ч.2 ст.369-2</p>	<p>Зловживання впливом не впливає на об'єктивну сторону за ст. 368. Якщо є обставини, що свідчать, що обвинувачений вчинив дії передбачені двома статтями, одержав НВ за виготовлення довідок, які він за посадою зобов'язаний видати та пообіцяв вплинути на вищі інстанції, то слід кожне діяння кваліфікувати окремо.</p>	<p>Перша особа - Тимчасово виконуючим обов'язки директора Лісгосп висловив прохання надати йому НВ щодо видачі листа погодження про незаперечення щодо довгострокового тимчасового користування земельною ділянкою (ч. 1 ст. 368) та обіцянку здійснити вплив на прийняття позитивного рішення начальником Київського обласного та по м.Києву управління лісового та мисливського господарства, тобто особою, уповноваженою на виконання функцій держави, з метою прийняття останнім рішення про незаперечення щодо довгострокового тимчасового користування земельною ділянкою (ч.2 ст.369-2)</p> <p>Друга особа – пособництві у вчиненні першою особою прохання надати НВ (ч.5 ст.27, ч.1 ст.368) та обіцянка здійснити вплив на посадових осіб Київської ОДА, Київської обласної ради щодо погодження, отримання дозволу на розробку та затвердження</p>

			<p>технічної документації із землеустрою (ч.2 ст.369-2)</p> <p><i>3.3.4. Суд установив, що ОСОБА_10 в ідеальній сукупності вчинив два кримінальних правопорушення: 1) прохання надати неправомірну вигоду для себе за складання та видачу листа погодження, одержання такої неправомірної вигоди; (2) надання обіцянки здійснити вплив за надання йому в подальшому неправомірної вигоди на особу, уповноважену на виконання функцій держави.</i></p>
--	--	--	---

Додаток 2. Огляд судової практики
щодо кваліфікації зловживання удаваним впливом

№	Справа (інстанції, номер справи і стаття, посилання) Суб'єкт, розмір неправомірної вигоди та вид Кваліфікація	Основні аргументи кваліфікації	Витяг з судового рішення
5.	<p>Вирок Кіровоградського районного суду у справі № 383/407/19 від 24 вересня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/99861703</p> <p>Пенсіонер, обвинувачується в отриманні 500 доларів за вплив про отримання постанови за ст. 130 КУпАП</p> <p>Перша інстанція – ч.1 ст. 190 КК України</p>	<p>Постанову про виправданн я було укладене без впливу засудженого. Обвинувачений складав враження в іншої особи, що це саме через його вплив.</p>	<p>Кіровоградський районний суд Кіровоградської області кваліфікував дії пенсіонера за ст. 190 КК України за удаваний вплив на особу, яка бажала отримати постанову про виправдання за ст. 130 КУпАП. За такі послуги пенсіонер мав отримати 500 доларів. Проте, <i>Згідно роз'яснень, наданих судам у пункті 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України №10 від 06.11.2009 року «Про судову практику у справах про злочини проти власності»... ..За статтею 190 КК України, а не за ст.369-2 КК України слід кваліфікувати дії особи, яка одержала неправомірну вигоду нібито для здійснення впливу на прийняття рішення уповноваженою особою, але насправді не збиралася цього робити і бажала лише присвоїти таку вигоду[10].</i></p>
6.	<p>Постанова Кропивницького апеляційного суду у справі №383/407/19 від 09 грудня 2021 https://reyestr.court.gov.ua/Review/101767211</p> <p>Пенсіонер, обвинувачується в отриманні 500 доларів</p> <p>Апеляція – ч. 2 ст. 369-2 КК України</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Момент закінчення злочину, а саме обіцянку здійснити вплив. - Обвинувачений мав реальну можливість здійснити вплив, а характер не підлягає встановленню. 	<p><i>В даному випадку колегія суддів вважає, що обвинувачений ОСОБА_9 , як колишній працівник правоохоронного органу в повній мірі усвідомлював, що одержання неправомірної вигоди за вплив на законність здійснення правосуддя та прийняття рішення суддею є суспільно небезпечним кримінально караним діянням.</i></p> <p><i>Крім того, ч.2 ст. 369-2 КК України передбачає не лише кримінальну відповідальність за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, але і за обіцянку здійснити вплив.</i></p> <p><i>Отже, обвинувачений мав реальну можливість здійснити вплив на</i></p>

			<u>ОСОБА_13 , а характер такого впливу не має правового значення та, відповідно, не підлягає встановленню [76].</u>
7.	<p>Постанова Верховного Суду у справі №383/407/19 від 29 червня 2022 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/105057145</p> <p>Пенсіонер, обвинувачується в отриманні 500 доларів</p> <p>Касація – не погодився із висновками апеляції, підтримав кваліфікацію за ч.1 ст. 190 КК України і відправив на повторний розгляд в апеляцію</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Не вказана конкретна особа на яку вплив засуджений - Свідки (уповноважені особи) стверджували про відсутність впливу 	<p><i>Так, у формулюванні обвинувачення за ст. 369-2 КК не вказана конкретна особа, на яку засуджений впливав для прийняття рішення.</i></p> <p><i>Крім того, суддя ОСОБА_11 заперечувала, що засуджений звертався до неї, а також допитані свідки ? працівники суду заперечували, що ОСОБА_6 через них хотів вплинути на суддю.</i></p> <p><i>ОСОБА_6 отримав кошти від ОСОБА_9 , обіцяючи вплинути на суддю, до повноважень якого входить прийняття рішення, а ОСОБА_9 при цьому усвідомлював, що кошти передає за обіцянку вплинути на особу, яка уповноважена прийняти рішення, тобто на суддю[66].</i></p>
8.	<p>Постанова Кропивницького апеляційного суду у справі №383/407/19 від 15 вересня 2022 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/106281270</p> <p>Пенсіонер, обвинувачується в отриманні 500 доларів</p> <p>Апеляція (повторна) – підтримка позиції першої інстанції</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Не вказана конкретна особа на яку вплив засуджений - Свідки (уповноважені особи) стверджували про відсутність впливу 	<p><i>Враховуючи зазначене суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що дії ОСОБА_7 слід кваліфікувати за ст.190 КК України, а не за ст.369-2 КК України який одержав неправомірну вигоду нібито для здійснення впливу на прийняття рішення уповноваженою особою, але насправді не збирався цього робити і бажав лише присвоїти таку вигоду[77].</i></p>
9.	<p>Ухвала Житомирського апеляційного суду у справі №296/2976/23 від 12 червня 2023 року</p>	<p>Одержавши НВ за вплив оперативний працівник вчинив два крим. правоп.,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Підбурих до надання йому ж 	<p><i>1.За таких обставин ОСОБА_6 обґрунтовано обвинувачується в тому, що він, будучи службовою особою та працівником правоохоронного органу, перебуваючи на посаді старшого оперуповноваженого УСР в Житомирській області ДСР НП України,</i></p>

	<p>https://reyestr.court.gov.ua/Review/111481524</p> <p>Поліцейський обвинувачується в одержанні 1400 доларів.</p> <p>Дії кваліфікувалися за сукупністю: ч. 4 ст. 27, ч. 1 ст. 369-2 КК, ч. 1 ст. 190 КК</p>	<p>НВ надавача хабаря</p> <p>- І тим, що не збирався впливати, вчинив шахрайство.</p>	<p><u>підбуриє ОСОБА 4 до надання неправомірної вигоди в загальній сумі 1400 доларів США (ЙОМУ Ж),</u> що згідно курсу Національного банку України на час вчинення злочину становить 51 184 грн., особі, яка обіцяє за таку вигоду вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 27, ч. 1 ст. 369-2 КК України.</p> <p>2. Крім того, ОСОБА_6 обвинувачується в тому, що він, будучи службовою особою та працівником правоохоронного органу, перебуваючи на посаді старшого оперуповноваженого УСР в Житомирській області ДСР НП України, шляхом зловживання довірою ОСОБА_4 заволодів належними йому грошовими коштами в загальній сумі 1400 доларів США, що згідно курсу Національного банку України на час вчинення злочину становить 51 184 грн, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК України[106].</p>
10.	<p>Ухвала Одеського апеляційного суду у справі № 504/317/21 від 19 грудня 2022 року</p> <p>https://reyestr.court.gov.ua/Review/107943965</p> <p>Оперуповноважений в одержанні 1100 доларів</p> <p>ч.2 ст.369-2 КК України</p>	<p>- злочин за ст. 369-2 КК має формальний склад злочину, а дії особи свідчили про спрямований умисл на одержання НВ для себе за вплив на уповноважену особу, а не на шахрайство.</p>	<p>Апеляційна скарга полягала: Захист просить перекваліфікувати на ч. 1 ст. 190 КК, проте</p> <p>«Під час допиту в суді засуджений пояснював, що переслідуючи шахрайський мотив, спрямований на заволодіння грошовими коштами, запевнив ОСОБА_10, що допоможе йому саме з питань не обрання щодо ОСОБА_12 запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою..... При цьому зазначає, що під час отримання грошових коштів від ОСОБА_10, обвинувачений не знав кого саме з суддів Комінтернівського районного суду Одеської області буде призначено для розгляду клопотання відносно брата ОСОБА_12 .».</p> <p>Колегія суддів вважає, що активна діяльність засудженого, а саме те, що він запевняв ОСОБА_10, що він може вплинути на начальника слідчого підрозділу, на суддю та будь-якого іншого співробітника, про збір документів і направлення контакту, документів - свідоцтва про шлюб, дві фотографії паспорта громадянки, одна фотографія індивідуальної картки вагітної та породіллі..., ...а</p>

			<p><i>також в одержанні неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення уповноваженою <u>особою</u> <u>свідчить про те, що всі ці дії створили уяву у ОСОБА 10 про можливість ОСОБА 8 впливу на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави</u>[107].</i></p>
11.	<p>Ухвала Чернігівського апеляційного суду у справі №742/1243/19 від 16 лютого 2022 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/103327867</p> <p>Оперуповноважени й в одержанні 3000 доларів</p> <p>ч. 2 ст. 369-2 КК</p>	<p>- формальний склад за ст. 369-2 не вимагає визначення характеру впливу</p>	<p>Позиція захисту полягає в тому, що умисл не доведений, та й сам обвинувачений стверджує, що намагався створити хибне враження в особи, для того, щоб лише заволодіти його коштами</p> <p><i>Аргументи ОСОБА_6 , що сторона обвинувачення та суд не встановили, яким чином він міг чинити вплив на слідчого ОСОБА_9 , а у разі, коли він просто створив уявлення, що має вплив на слідчого, то його дії мають кваліфікуватись як шахрайство, не заслуговують на увагу, як такі, що суперечать змісту частини ч. 2 ст. 369-2 КК України.</i></p> <p><i>Зміст диспозиції ч. 2 ст. 369-2 КК України є достатньо зрозумілим і передбачуваним для обвинуваченого, який як працівник правоохоронного органу не міг не усвідомлювати, що одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення слідчим/ надання особі впевненості, що такий вплив можливий, є суспільно небезпечним кримінально каранним діянням та не може розцінюватися як шахрайство[113].</i></p>
12.	<p>Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у справі №758/1780/17 від 07 червня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/97608842</p> <p>(Ухвала скасована ККС ВС через недотримання</p>	<p>- Лише факту того, що обвинувачений говорив неправдиві відомості не є свідченням «шахрайства».</p>	<p>Позиція захисту</p> <p><i>За умов встановлення факту отримання ОСОБА_7 грошових коштів не за вплив на працівників поліції, його дії слід кваліфікувати за ч.1 ст.190 КК України як шахрайство. Тому суд першої інстанції неправильно застосував закон України про кримінальну відповідальність</i></p> <p>Позиція суду</p> <p><i>Слід також відзначити, що наведений у вироку зміст розмов між ОСОБА 7 , ОСОБА 8 , ОСОБА 14</i></p>

	<p>процесуальних норм)</p> <p>Суддя одержав 10000 доларів</p> <p>ч. 2 ст. 369-2 КК</p>		<p><i>дійсно містить елементи повідомлення обвинуваченим ОСОБА_8 відомостей, які могли бути неправдиві, зокрема, про передачу працівникам поліції своїх коштів до одержання їх від свідка. Однак це не спростовує обґрунтованість висновків суду про доведеність обвинувачення та правильність кваліфікації діяння, <u>оскільки повідомлення ОСОБА 7 цих та інших, можливо недостовірних, відомостей, було спрямоване на спонукання ОСОБА 8 надати неправомірну вигоду, а не ввести останнього в оману стосовно впливу на службових осіб поліції.</u>[101]</i></p>
13.	<p>Вирок Вищого антикорупційного суду у справі №758/1780/17 від 17 березня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/95601523</p> <p>(Ухвала скасована ККС ВС через недотримання процесуальних норм) 10000 доларів суддя ч. 2 ст. 369-2 КК</p>	<p>- формальний склад за ст. 369-2 не вимагає визначення характеру впливу</p>	<p>Діяння перебуває поза межами злочину ст. 369-2 КК</p> <p><i>Як вбачається з досліджених в судовому засіданні доказів, своїми діями обвинувачений ОСОБА_7 сформував у заявника ОСОБА_9 суб'єктивне сприйняття дій останнього як надання неправомірної вигоди, тобто дій, завдяки яким можна закрити кримінальні провадження. Разом із цим, саме діяння, за вчинення якого ОСОБА_7 одержав неправомірну вигоду, перебуває поза межами складу злочину, передбаченого ст.3692КК України його фактичне невчинення НЕ впливає на відповідальність за цією статтею КК України. Тому відсутні підстави для кваліфікації дій обвинуваченого за ст.190КК України [7].</i></p>
14.	<p>Вирок Заводського районного суду м. Миколаєва у справі № 1412/9055/12 від 29 грудня 2018 https://reyestr.court.gov.ua/Review/78935240</p> <p>Узвала Миколаївського апеляційного суду у</p>	<p>Виконання обумовлених зобов'язань корупційної угоди не свідчить про наявність «шахрайства».</p> <p>Якщо ж «ошуканець» компенсує витрати «шахраю», то тут не</p>	<p>Перша інстанція</p> <p><i>Отримання майна під умовою виконання якого-небудь зобов'язання може кваліфікуватися як шахрайство лише в тому разі, коли винна особа ще в момент заволодіння цим майном мала мету його присвоїти, а зобов'язання не виконувати.</i></p> <p><i>Тобто, умисел на безоплатне заволодіння чужим майном повинен з'явитися у винного до моменту передачі йому цього</i></p>

	<p>справі №1412/9055/12 від 18 травня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/97368397# 1500 доларів Директор філії підготовки моряків ч. 2 ст. 369-2 КК</p>	<p>простежується «шахрайство».</p>	<p><i>майна. Фактичні обставини справи свідчать, що ОСОБА_6 , ще до моменту передачі йому грошей, почав виконувати взяті на себе зобов'язання, що вказує на те, що у нього не було корисливого умислу на заволодіння майном ОСОБА_7 в сумі 1500 доларів США.</i> <i>Крім того, набуття права на майно, а також заволодіння майном при шахрайстві відбувається безплатно. Це означає, що потерпілому не відшкодовується або відшкодовується не в повному обсязі вартість предметів, якими заволодіває винний. Якщо ж ошуканець повністю відшкодовує вартість речі, отриманої шляхом обману або зловживанням довірою, то в його діях немає складу шахрайства. Як було встановлено судом, сума всіх необхідних витрат для проходження навчання ОСОБА_7 , згідно офіційних документів, складала 12308,65 грн, що більше, ніж сума грошей, яка була передана ОСОБА_6 - 1500 доларів США, що за курсом 11989,5 грн.</i></p> <p>Апеляція погодилася із висновками <i>Крім того, за висновком суду першої інстанції, не знайшло свого підтвердження ознак шахрайства в діях ОСОБА_5 , оскільки не доведено, що він мав умисел як на безплатне заволодіння чужим майном, так і на невиконання прийнятих на себе зобов'язань.</i></p>
15.	<p>Ухвала Тернопільського апеляційного Суду у справі № 597/870/20 від 05 травня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/96806817# 300 доларів</p>	<p>Висловлена вимога щодо передачі НВ не є ознакою «шахрайства».</p> <p>Обіцянка організувати зустріч з уповноваженою особою свідчить про склад злочину</p>	<p>Апеляція погодилася із висновками першої інстанції.</p> <p><i>Натомість, у цьому випадку поведінка обвинуваченого ОСОБА_7 , зокрема й те, що він не лише розповідав ОСОБА_9 про намір сприяти у отриманні ним посвідчення водія і повідомляв перелік необхідних документів, але й не вказував на</i></p>

	Начальник сектору НП ст.369-2 ч.2 КК України,	зловживання впливом	<i>необхідність підготовки і здачі екзамену як необхідної передумови для отримання посвідчення, а замість цього висловив вимогу про передачу грошових коштів у певній сумі, а також вказував, що забезпечить зустріч з відповідною посадовою особою, свідчать про наявність у обвинуваченого ОСОБА_7 наміру вчинити вплив, що правильно установив суд першої інстанції[110].</i>
16.	Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у справі № 711/3111/19 від 21 квітня 2021 https://reyestr.court.gov.ua/Review/96555708	Дії обвинуваченого такі як зустрічі із суддями, спроби їх організувати, свідчать про намір вчинити вплив, а тому мають кваліфікуватися за ст. 369-2 КК України	<i>46.2. Натомість, поведінка обвинуваченого, зокрема й те, що він фактично не лише розповідав ОСОБА_12 про намір зустрітися із суддями, у провадженні яких знаходилися справи щодо нього, але й вчиняв дії, спрямовані на організацію такої зустрічі (дзвінок до в. о. голови суду, в якому працювали вказані судді, та особиста зустріч і розмова з нею з приводу цього), свідчать про наявність у ОСОБА_7 наміру вчинити вплив, що правильно установив суд першої інстанції (див. п. 28 цієї ухвали)[100].</i>
17.	Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 185/2338/19 від 10 вересня 2019 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/84222748 первинна кваліфікація ч. 2 ст.369-2 КК	Перекваліфікація на ч. 1 ст. 190 КК призвела до того, що справу затягнули та звільнили від крим. відпов. обвинуваченого у зв'язку з тим, що закінчилися строки давності.	Обвинувачений стверджує: <i>Підсумував, що обіцяючи вирішити питання на користь ОСОБА_7 він не мав а ні намірів, а ні можливостей вчиняти будь які дії. Він лише покладався на те, що питання ОСОБА_7 вирішиться саме по собі, та мав на меті лише заволодіти грошима ОСОБА_9 шляхом вчинення шахрайських дій, обманюючи останнього. Просить кваліфікувати його дії за ст.190 КК України</i> <i>Зокрема, на переконання суду, обман в діях ОСОБА_5 , метою якого було заволодіння чужим майном, а саме грошовими коштами, полягав в повідомленні гр. ОСОБА_7 неправдивих відомостей щодо своєї безпосередньої ролі та участі у вирішенні певних питань,</i>

			<p><i>пов'язаних із задоволенням бажання ОСОБА_7 отримати дозвіл від виконкому Павлоградської міської ради на розміщення об'єктів зовнішньої реклами, пропорційне замовчування юридично-значимих для ОСОБА_7 фактів, щодо дійсної не складної процедури отримання певного дозволу, строків його отримання, особливостей перебігу процедури, тощо.</i></p> <p><i>Поруч із зазначеним, зловживання довірою в злочинних діях ОСОБА_5 по відношенню до ОСОБА_7 полягало в позиціонуванні себе перед суб'єктом звернення впевненим у своїх діях, так званим «вагомим чиновником», людиною з певним статусом, а також проведення зустрічей з останнім в своєму службовому кабінеті, спілкування за допомогою мобільного зв'язку, шляхом прямого контактування, й т.і.[108].</i></p>
18.	<p>Ухвала Дніпровського апеляційного суду справа № 185/2338/19 від 05 лютого 2020 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/87513221#</p>	Повторний розгляд в першій інстанції	<p>Апеляція відправила на повторний розгляд справу за скаргою прокурора, який стверджував, що в матеріалах провадження відсутня заява «потерпілого» про скоєння шахрайства щодо нього, йому не завдані збитки.</p> <p><i>Звертає увагу, що перекваліфікуючи дії ОСОБА_7 суд не послався на норму кримінального процесуального закону, яка б передбачала таку підставу. Вказує, що судом не взято до уваги покази свідків ОСОБА_8 , ОСОБА_9 , пояснення самого ОСОБА_7 . Зазначає, що в матеріалах провадження відсутня заява ОСОБА_8 про скоєння шахрайства щодо нього, йому не завдані збитки [104].</i></p> <p>Повторний розгляд в першій інстанції закінчився ухвалою про звільнення від відповідальності у зв'язку з тим, що закінчилися строки давності[109].</p>
19.	Постанова Верховного Суду у справі № 991/492/19	визначення конкретних осіб, на яких мав бути здійснений вплив,	<p><i>Відхиляючи цей довід сторони захисту, Суд зазначає, що, по-перше, він стосується фактичних обставин, установлених судом апеляційної</i></p>

	<p>від 21 листопада 2022 року https://reestr.court.gov.ua/Review/107805010</p>	<p>та реальність здійснення такого впливу не є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення</p>	<p><i>інстанції, що не є предметом перевірки касаційного суду, оскільки, як зазначено вище, Верховний Суд під час перевірки судових рішень виходить із встановлених судами нижчих ланок фактичних обставин. По-друге, визначення конкретних осіб, на яких мав бути здійснений вплив, та реальність здійснення такого впливу не є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, за яким засуджено ОСОБА_1[65].</i></p>
--	---	---	---

Додаток 3. Огляд судової практики
щодо кваліфікації «поєднано з вимагання неправомірної вигоди»

№	Справа (інстанції, номер справи і стаття, посилання) Суб'єкт, розмір неправомірної вигоди та вид	Основні аргументи кваліфікації	Витяг з судового рішення
1.	<p>Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівці № 727/9516/21 від 08 листопада 2023 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/114838751</p> <p>Перша інстанція – ч.2 ст. 369-2 КК України</p>	<p><i>Тлумачення «вимагання» відповідно до ч.1 т. 189 КК та п.5 примітки до ст.354 КК України.</i></p>	<p><i>Закон про кримінальну відповідальність не містить визначення неправомірної вигоди як кваліфікуючої ознаки зловживання впливом. Однак з врахуванням положень ч.1 ст.189 та п.5 примітки до ст.354 КК України</i></p> <p><i>Так, в ході судового розгляду судом достовірно встановлено, що ОСОБА_8 висловив ОСОБА_11 пропозицію, що з 2000 доларів США, з яких як видно з показів обвинуваченого,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>- Він (хабародавець) мав намір заплатити за технічну документацію і передати за вирішення питання та й взяти за свої послуги матеріальної шкоди йому не завдано (питання 2);</i> <i>- з заяви вказаної не вбачається вимагання коштів з ОСОБА_8 (питання1);</i> <i>- на питання до ОСОБА_11 (п.3) чи застосовувалося фізичне насилля або погроза його застосування з боку ОСОБА_8, відповідь значилася не застосовувалося, тілесних ушкоджень не заподіяно не було нікому (т.1 а.с. 16) [14].</i>
2.	<p>Ухвала Чернівецького апеляційного суду у справі № 727/9516/21 від 22 січня 2024 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/116555507</p>	<p>Підтримав аргументи першої інстанції</p>	<p><i>Закон про кримінальну відповідальність не розкриває ознак вимагання як способу зловживання впливом. Поряд з тим, застосований у вирокі підхід, відповідно до якого сутнісні характеристики вимагання для цілей ч.3 ст. 369-2 КК України є тотожними ознакам вимагання, наведеним у ст.189 КК України, не ґрунтується на вимогах закону. Наведені ознаки вимагання знаходять своє повне відображення в матеріалах кримінального провадження, з яких вбачається, що ініціатором</i></p>

			<p>отримання грошових коштів виступав саме обвинувачений.</p> <p>Наведені вище докази та дії ОСОБА_10 не можуть свідчити про те, що обвинувачений своїми діями створив умови, за яких у ОСОБА_9 склалось враження про неможливість іншим способом, без надання неправомірної вигоди, оформити документи щодо зміни статусу нежитлової будівлі та земельної ділянки. Натомість такі докази свідчать про усвідомлення обвинуваченим встановленого законом порядку оформлення таких документів, який є складним і тривалим та бажання його перекласти процедуру збирання та оформлення необхідних документів на іншу особу-обвинуваченого [112].</p>
3.	<p>Вирок Галицького районного суду міста Львова у справі № 466/3568/23 від 04 грудня 2023</p> <p>https://reyestr.court.gov.ua/Review/115367252</p>	<p>Відсутністю в діях обвинуваченого обов'язкової ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення - вимоги передачі чужого майна з погрозою насильства</p>	<p>ОСОБА_4 (обвинувачений), будучи військовою службовою особою, отримав НВ за здійснення впливу на уповноважену особу посадових осіб відділу комплектування щодо розгляду надавача НВ як кандидата на службу.</p> <p>Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є спосіб вимагання - погроза заподіяння шкоди потерпілому або його близьким родичам, зміст якої може бути різним.</p> <p>Суд не вбачає правових підстав для кваліфікації діяння обвинуваченого за ст. 189 КК України, у зв'язку з відсутністю в діях обвинуваченого обов'язкової ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення - вимоги передачі чужого майна з погрозою насильства, відтак у діянні обвинуваченого відсутній склад даного кримінального правопорушення[9].</p>
4.	<p>Вирок Корольовського районного суду м. Житомира у справі № 296/4040/22 від 15 травня 2023</p> <p>https://reyestr.court.gov.ua/Review/110836950</p> <p>5000 доларів США</p>	<p>Відсутністю в діях обвинуваченого обов'язкової ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення - вимоги передачі чужого майна з погрозою насильства</p>	<p>Судом встановлено, що стороною обвинувачення не доведено наявності в діях ОСОБА_5 ознак вимагання у ОСОБА_7 грошових коштів за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, щодо оформлення (встановлення) групи інвалідності. Зокрема, ОСОБА_5 не висловлювала ОСОБА_7 вимог щодо передачі грошових коштів у поєднанні з погрозами, насильством, пошкодженням чи знищенням майна[3].</p>

5.	<p>Вирок Вищого Антикорупційного суду у справі № 991/492/19 від 15 червня 2020 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/89823388#</p> <p>5000 доларів</p> <p>Депутат обласної ради</p> <p>Ч.3 ст. 369-2 КК</p>	<p>Суд для визначення вимагання ставить чотири питання</p>	<p><i>1. Чи одержував ОСОБА_8 неправомірну вигоду від ОСОБА_13 за здійснення ним впливу на прийняття рішення особами, уповноваженими на виконання функцій держави?</i></p> <p><i>2. Чи є співробітники Бориспільського відділу поліції Головного управління Національної поліції України в Київській області, посадові особи Бориспільської місцевої прокуратури та судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області особами, уповноваженими на виконання функцій держави відповідно до примітки статті 369-2 КК України? Чи мають вони бути персоналізованими?</i></p> <p><i>3. Чи було з боку ОСОБА_8 вимагання у ОСОБА_13 неправомірної вигоди?</i></p> <p><i>4. Чи усвідомлював ОСОБА_8, за що саме він отримує неправомірну вигоду? Та яким було його ставлення до цього?</i></p> <p>Відповідаючи на третє питання, суд аналізує: Чи ініціював обвинувачений отримання НВ; У зв'язку попередніми діями обвинувачений створив картинку, що впливає на правоохоронців, а тому повернути ТЗ підприємцю самостійно не вдасться через вплив. Тим самим, створив загрозу законним інтересам особи.</p> <p><i>Відповідно до протоколу про результати контролю за вчиненням злочину від 09.04.2019 (п. 57), протоколу за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії від 09.04.2019 та його відеозапису (п. 64, 65), ОСОБА_8 зазначає ОСОБА_13 : «ти ж розумієш, що тут, в цій отуті прокуратура, захист, місцевих отдел і пошло і поїхало, суддя, не суддя, а суд, і так далі, оце все отут воно є, просто, що десь один щось не то, і всьо, ну з кимось не поділився і заблокіровалось», «просто все це береться, раз, вдарили по руках і розійшлись» та переконує останнього, що має надійні зв'язки серед правоохоронних органів, уже не вперше вчиняє такі дії, наводив приклади допомоги іншим особам.</i></p> <p>Щодо четвертого питання у сторін було чітке розуміння, що НВ передається за забезпечення невторчання правоохоронних органів і за повернення ТЗ[6].</p>
----	--	--	---

6.	<p>Ухвала Вищого Антикорупційного суду апеляційної палати у справі № 991/492/19 від 14 січня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/94245007 5000 доларів</p> <p>Депутат обласної ради</p> <p>ч.2 ст. 369-2 КК</p>	<p>Здійснення заходів відповідно до закону, наприклад, арешт ТЗ, не є ознакою вимагання.</p>	<p><i>Правильно встановивши фактичні обставини тимчасового вилучення працівниками поліції в рамках кримінального провадження автомобіля та його подальший арешт, суд не дав їм правову оцінку, а саме, чи містили вилучення та арешт автомобіля ознаки порушення прав та законних інтересів володільця майна.</i></p> <p><i>За відсутності вимагання неправомірної вигоди дії ОСОБА_29 слід перекваліфікувати з ч.3 на ч. 2 ст.369-2 КК як одержання неправомірної вигоди для себе за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави[103].</i></p>
7.	<p>Постанова Верховного Суду у справі № 991/492/19 від 14 червня 2021 року</p>	<p>Відправило на повторний розгляд в апеляційну інстанцію через процесуальні причини</p>	
8.	<p>Ухвала Вищого Антикорупційного суду апеляційної палати у справі № 991/492/19 від 01 лютого 2022 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/103002653 5000 доларів</p> <p>Депутат обласної ради</p>	<p>Здійснення заходів відповідно до закону, наприклад, арешт ТЗ, не є ознакою вимагання.</p>	<p><i>Тобто, даючи правову оцінку правильно встановленим судом першої інстанції фактичним обставинам, колегія суддів приходить до висновку, що ОСОБА_13 на час звернення до ОСОБА_29 і до передачі останньому коштів не мав достатніх правових підстав для повернення автомобіля, намагався повернути його не у передбачений КПК України спосіб. Та обставина, що в подальшому йому було повернуто автомобіль, а кримінальне провадження закрито за закінченням строків розслідування, висновку колегії суддів не спростовує.</i></p> <p><i>Для констатації вимагання, незалежно від його форми, обов'язковим є те, що воно спрямоване на порушення прав та законних інтересів особи, щодо якої здійснено вимагання. Оскільки вилучення та арешт автомобіля ОСОБА_15 відбулось у процесуальний спосіб, в межах проведення досудового розслідування у іншому кримінальному провадженні, схиляння ОСОБА_15 обвинуваченим ОСОБА_9 до надання йому неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, за таких обставин виключає вимагання у діях ОСОБА_9 як кваліфікуючу ознаку[102].</i></p>

9.	<p>Постанова Верховного Суду у справі № 991/492/19 від 21 листопада 2022 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805010</p>	<p>Погодився із висновка апеляційної провадження щодо правильності інкримінованого звинувачення</p>	<p><i>Об`єктивна сторона складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, вичерпується діянням, що може виявлятися у формі прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, або пропозиції чи обіцянки здійснити вплив за надання такої вигоди.</i></p> <p><i>У цій же справі, як було зазначено вище, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що за встановлених фактичних обставин навіть виключення кваліфікуючої обставини вимагання та не доведення одержання неправомірної вигоди, не виключає в діянні ОСОБА_1 складу злочину, а лише вказує на вчинення ним менш тяжкого злочину.</i></p> <p><i>Таким чином, апеляційний суд виходив із тих же фактичних обставин та фабули обвинувачення інкримінованого ОСОБА_1 кримінального правопорушення, за якими його було засуджено судом першої інстанції, а тому підстав уважати, що засудження ОСОБА_1 за пропозицію та обіцянку здійснити вплив за надання неправомірної вигоди на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, створило по суті нове обвинувачення, або зовсім інші його обставини, від яких сторона захисту не могла захищатися, Верховний Суд не знаходить[65].</i></p>
10.	<p>Ухвала Хмельницького апеляційного суду у справі №686/4538/18 від 13 квітня 2021 року https://reyestr.court.gov.ua/Review/96328681 ч. 2 ст. 369-2 КК України</p>	<p>Обман, задля того, щоб продемонструвати важливість перед надавачем НВ не свідчить про беззаперечну кваліфікацію за ст. 369-2 КК</p>	<p><i>Твердження захисника обвинуваченого про необхідність перекваліфікації дій обвинуваченого ОСОБА_7 з ч.2 ст.369-2 КК України на ч.1 ст.190 КК України, з посиланням на те, що ОСОБА_7 обманув потерпілого про завантаженість поліграфічного комбінату в м. Києві, який виготовляє паспорти, та що досліджені судом докази вказують про вчинення обвинуваченим обману щодо вартості виготовлення паспортів, безпідставні.</i></p> <p><i>Дії особи кваліфікуються за ст.190 КК, а не за ст.369-2 КК України у разі одержання особою неправомірної вигоди нібито для здійснення впливу на прийняття рішення уповноваженою особою, при цьому насправді особа не</i></p>

			<i>збиралася здійснювати вплив, а бажала лише присвоїти таку вигоду[111].</i>
--	--	--	---